

**T.C.
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI**

**GÖRSEL SANATLAR UYGULAMALARININ
OTİSTİK ve DOWN SENDROMLU
ÇOCUKLARIN GELİŞİMLERİNE ETKİLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Derman ÇALIŞ

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Abdurrahman EREN

Hatay-2019

**T.C.
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI**

**GÖRSEL SANATLAR UYGULAMALARININ
OTİSTİK ve DOWN SENDROMLU
ÇOCUKLARIN GELİŞİMLERİNE ETKİLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Derman ÇALIŞ

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Abdurrahman EREN

Hatay-2019

ONAY

Derman ÇALIŞ tarafından hazırlanan ‘‘**GÖRSEL SANATLAR UYGULAMALARININ OTİSTİK VE DOWN SENDROMLU ÇOCUKLARIN GELİŞİMLERİNE ETKİLERİ**’’ adlı bu çalışma jüri tarafından lisansüstü öğretim yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği/ oyçokluğu ile **GÜZEL SANATLAR ANA BİLİM DALINDA YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

08/07/2019

Jüri Üyeleri	İmza
Dr. Öğretim Üyesi Abdurrahman EREN (Tez Danışmanı - Başkan)	
Doç. Dr. Ayşegül KARAKELLE (Üye)	
Dr. Öğretim Üyesi Fahrettin GEÇEN (Üye)	

Derman ÇALIŞ Tarafından Hazırlanan ‘‘**GÖRSEL SANATLAR UYGULAMALARININ OTİSTİK VE DOWN SENDROMLU ÇOCUKLARIN GELİŞİMLERİNE ETKİLERİ**’’ adlı tez çalışmasının yukarıda imzaları bulunan jüri üyelerince kabul edildiğini **onaylarım**.

Doç. Dr. Mustafa Onur KAN

Enstitü Müdürü

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile, bu tezde yer alan bilgilerin tamamının akademik kurallara ve etik ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Söz konusu kural ve ilkelerin gereği olarak tezde yararlandığım eserlerin tamamına uygun bir şekilde atıfta bulunarak kaynak göstermediğimi ayrıca beyan ederim. 08/09/2019

Derman ÇALIŞ

ÖNSÖZ

Sanat eğitiminin amacı sanatçı yetiştirmekten ziyade bireye ulaşmaktır. Görsel sanatlar eğitimi bireyde yaratıcılığı geliştirdiği ve daha özgün kararlar verebilmelerini sağladığı için küçük yaşlardan itibaren alınması gereken bir eğitim programı olmalıdır. Yaşamın her alanında, bireyin estetik beğenisini, yaratıcılığını, kendini ifade etmesini sağlayan sanat eğitimi aynı zamanda bireylerin kendini gerçekleştirmesine imkân vermektedir. Görsel sanatlar eğitimi sadece sanatı seven veya normal gelişim gösteren çocuklarda değil, özel gereksinimli çocuklarda da uygulanmalıdır.

Özel eğitimde amaç bireyde var olan potansiyeli geliştirip; bağımsız bir birey olmasına yardımcı olarak onu topluma kazandırmaktır. Görsel sanatlar uygulamaları özel gereksinimli bireye pek çok bilgi, beceri ve deneyim katarken gündelik hayatını kolaylaştırmaktadır. Başarı duygusunu tadan birey, kendini gerçekleştirdiği için sosyal yaşama uyum sağlamaya başlayıp; mutlu, özgüvenli ve cesaretli olur. Bu araştırma; Otistik ve Down sendromlu çocukların görsel sanatlar uygulamalarından verimli bir şekilde faydalanması ve görsel sanatlar eğitiminin özel eğitimdeki yerinin vurgulanması gerektiği düşünülerek gerçekleştirilmiştir. Bu tezin amacı sanat etkinliklerinin özel gereksinimli çocukların gelişimindeki önemine dikkat çekmektir.

Tez çalışmam süresince vermiş olduğu yardım ve yönlendirmeleri ile benden desteğini hiçbir zaman esirgemeyen danışman hocam Dr. Öğretim Üyesi Abdurrahman EREN'e ve akademik çalışmamda beni her zaman yüreklendiren Prof. Dr. Behiye BOLGÜL ve Doç. Dr. Ayşegül KARAKELLE'ye tezimin uygulama aşamasında bana destek veren Umut Damlaları Özel Eğitim Rehabilitasyon Merkezi Müdürü Sayın Seyfi ÖZDEMİR ve merkezin özel eğitim öğretmenlerine, tezimin kahramanı olan özel çocuklara ve ailelerine sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca biricik ailem; sevgili oğlum Mehmet Erman DÖKMECİ 'ye, annem Fatma ÇALIŞ, babam Hasan ÇALIŞ' a desteklerinden dolayı minnettarlığımı belirtirim.

Bu tezi oğluma, anneme ve babama ithaf ediyorum.

Derman ÇALIŞ

Hatay,2019

GÖRSEL SANATLAR UYGULAMALARININ OTİSTİK VE DOWN SENDROMLU ÇOCUKLARIN GELİŞİMLERİNE ETKİLERİ

Derman ÇALIŞ

Güzel Sanatlar Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2019

Danışman: Dr. Öğretim Üyesi Abdurrahman EREN

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, görsel sanatlar uygulamalarının Otistik ve Down sendromlu çocukların gelişimlerine etkilerini incelemektir. Öğrencilerin yaptıkları görsel sanatlar uygulamalarının onların gelişimlerine etki edip etmediği bu çalışma ile ortaya konulmuştur.

Araştırmaya katılan özel eğitim uzmanlarının %94,1'i Otistik ve DS'li çocukların eğitiminde sanat eğitiminin gerekli olduğunu belirtmiş; yine aynı %94,1'lik oranla görsel sanatlar dersinde kazanılan becerilerin diğer derslerin öğretiminde etkili olduğunu ve bu çocukların iletişim becerilerine yardımcı olacağını düşündüğünü belirtmiştir. DS'li çocukların %76,6'sı, Otistik çocukların %52,9'u görsel sanatlar dersini sevmektedir.

Çocukların motor gelişimlerinin artmasını sağlayan çalışmalar arasında onların en çok zorlandıkları çalışmalarda %41,2'lik oranla birinci sırada vitray ve kolaj çalışmaları, ikinci sırada %35,3'lük oranla ebru çalışmaları; üçüncü sırada ise %23,6'luk oranla nakış çalışmaları olduğu gözlenmiştir.

Görsel sanatlar eğitimi, bireyin kendini tanımasına, keşfetmesine, rahatlamasına olanak sağlayıp; bireyin tüm gelişim alanlarına etki ederek öğrenmeyi kolaylaştırmaktadır. Bu nedenle Otistik ve DS'li çocuklara görsel sanatlar dersinin amaçlarına yönelik uygulamalar yapıldığında; bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gelişimlerine katkı sağladığı gözlenmiştir.

Görsel sanatlar dersi gelişimi normal olan çocukların yanında özel eğitime ihtiyaç duyulan bir grubunda eğitim hayatının bir parçası olmalıdır. Ayrıca görsel sanatlar etkinlikleri sonucunda elde edilen ürünler; bu çocukların duygu ve düşünceleri hakkında bizlere bilgiler verebilmekte, aynı zamanda onların ne hissettiği ile ilgili fikir edinilebilmektedir.

ANAHTAR KELİMELER

Otizm, Down Sendromu, Görsel Sanatlar, Özel Eğitim, Sanat Eğitimi

THE EFFECTS OF VISUAL ARTS APPLICATIONS ON THE DEVELOPMENT OF CHILDREN WITH OTISTIC AND DOWN SYNDROME

Master's Thesis Derman ÇALIŞ

Department Fine Arts Master Thesis, 2019

Supervisor: Dr. Faculty Member Abdurrahman EREN

ABSTRACT

The aim of this study is to investigate the effects of visual arts practices on the development of children with autism and Down syndrome. Whether the visual arts applications of the students affect their development has been revealed with this study.

94.1% of the special education experts who participated in the study stated that art education is necessary in the education of children with autism and DS; and the same 94.1% of the visual arts course skills gained in the teaching of other courses are effective and said that these children will help in communication skills. 76.6% of DS children and 52.9% of autistic children like visual arts.

Among the studies that increase the motor development of children, the most difficult studies are the stained glass and collage works in the first place with a rate of 41.2% and marbling works in the second place with a rate of 35.3%; the third place was the embroidery work with a rate of 23.6%.

Visual arts education enables the individual to know, discover and relax himself / herself; it facilitates learning by affecting all areas of development of the individual. For this reason, when autistic and DS children are applied for the purposes of the visual arts course; cognitive, affective and psychomotor development.

Visual arts lessons should be a part of the educational life in a group of children with normal development and in need of special education. In addition, the products obtained as a result of visual arts activities; they can give us information about the feelings and thoughts of these children, and at the same time get an idea about what they want.

KEYWORDS

Autism, Down Syndrome, Visual Arts, Special Education, Art Education

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖNSÖZ	I
ÖZET VE ANAHTAR KELİMELER	II
ABSTRACT AND KEYWORDS	IV
İÇİNDEKİLER	V
TABLolar LİSTESİ	VIII
GRAFİKLER LİSTESİ	X
RESİMLER LİSTESİ	XI
KISALTMALAR	XIII

GİRİŞ

Problem Durumu	1
Araştırmanın Amacı ve Önemi	1
Araştırmanın Sınırlılıkları	2
Araştırmanın Tanımları	2

BİRİNCİ BÖLÜM SANAT VE SANAT EĞİTİMİ

1. SANAT VE SANAT EĞİTİMİ

1.1. Sanatın Tanımı ve İşlevi	4
1.2. Sanat Eğitiminin Tanımı ve Kapsamı	6
1.3. Sanat Eğitiminin Amacı ve Önemi	7
1.4. Ülkemizde Sanat Eğitimi	9
1.5. Görsel Sanatlar Eğitimi	13
1.6. Görsel Sanatlar Dersi Müfredat Programının Genel Amaçları	14
1.6.1. Kişiliğin Geliştirilmesine Dönük Amaçlar	14
1.6.2. Toplumsal Çevre ile İlişkiye Girerek Grupla İş Yapma Alışkanlığını	

Geliştirmeye Dönük Amaçlar	15
1.6.3. Doğa ve Kültür Değerlerine Sahip Çıkma Anlayışının Geliştirilmesine Dönük Amaçlar	15
1.7. Görsel Sanatlar Eğitiminin İlkeleri	15

İKİNCİ BÖLÜM

ÖZEL EĞİTİM

2.ÖZEL EĞİTİM

2.1. Özel Eğitimin Tanımı ve İlkeleri	17
2.2. Özel Eğitimin Tarihçesi ve Ülkemizdeki Gelişimi	19
2.3. Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim Uygulama Okulları	21
2.4. Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Görsel Sanatlar Eğitimi	23
2.5. Otistik ve Down Sendromlu Çocukların Genel Özellikleri	26
2.5.1. Otistik Çocukların Genel Özellikleri	26
2.5.2. Down Sendromlu Çocukların Genel Özellikleri	28
2.6. Otistik ve Down Sendromlu Çocuklarda Görsel Sanatlar Eğitiminin Gerekliği	29

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli	33
3.2. Evren ve Örneklem	33
3.3. Verilerin Toplanması	34
3.4. Verilerin Analizi	34

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR ve YORUM

4.1. Özel Eğitim Uzmanlarının Görsel Sanatlar Dersi İle İlgili Görüşleri	36
--	----

4.2. Öğrencilerin Yaptıkları Görsel Sanatlar Faaliyetleri	44
4.2.1. Görsel Sanatlar Etkinlikleri (Resimsel Çalışmalar)	48
4.2.1.1. Sınırlı Alan Boyama Etkinlikleri	48
4.2.1.2. Aynısını Çiz Etkinlikleri	50
4.2.1.3. Baskı Çalışmaları	51
4.2.1.4. Kolaj Etkinlikleri	53
4.2.1.5. Suluboya Etkinlikleri	54
4.2.1.6. Pastelboya Etkinlikleri	55
4.2.1.7. Yuvarlama Etkinlikleri	56
4.2.1.8. Duygularımı Öğreniyorum Etkinliği	57
4.2.1.9. Serbest Resim Etkinlikleri	58
4.2.1.10. Katlama Yapıştırma Etkinlikleri	59
4.2.1.11. Atık Malzemelerle Çalışmalar	60
4.2.2. Görsel Sanatlar Etkinlikleri (El Sanatları Çalışmaları)	62
4.2.2.1. Ebru Çalışmaları	62
4.2.2.2. Mozaik Çalışmaları	64
4.2.2.3. Vitray Çalışmaları	65
4.2.2.4. Dokuma Çalışmaları	66
4.2.2.5. Nakış Çalışmaları	68
4.2.2.6. Ahşap Yakma Etkinlikleri	69
4.2.2.7. Dekoratif Süs Eşyası Yapımı	71
4.2.2.8. Takı Çalışmaları	75
4.2.2.9. Rölyef Çalışmaları	77
4.3. Öğrencilerin Yapılan Çalışmalarda Karşılaştığı Güçlükler ile İlgili Bulgular	78

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5. SONUÇ VE ÖNERİLER	82
5.1. Sonuç	82
5.2. Öneriler	86
KAYNAKÇA	89
EKLER	93

TABLolar LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1: Çalışma Grubunu Oluşturan Öğretmenlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Yüzdelerik Dağılımları.....	36
Tablo 2: Çalışma Grubunu Oluşturan Öğretmenlerin Mesleki Deneyim Süresi Değişkenine Göre Yüzdelerik Dağılımları.....	36
Tablo 3: Çalışma Grubunu Oluşturan Öğretmenlerin Mezuniyet Durumu Değişkenine Göre Yüzdelerik Dağılımları.....	36
Tablo 4: Görsel Sanatlar Dersinin Genel Durumu ile ilgili Öğretmen Görüşlerinin Yüzdelerik Dağılımları.....	37
Tablo 5: Görsel Sanatlar Eğitiminin Otistik ve DS'li Çocuklar Üzerindeki Etkisi İle İlgili Öğretmen Görüşlerinin Yüzdelerik Dağılımları.....	39
Tablo 6: Otistik ve DS'li Çocukların Güçlük Yaşadığı Motor Gelişmesini Artırıcı Görsel Sanatlar Etkinliklerinin Öğretmen Gözlemine Dayalı Yüzdelerik Dağılımları.....	42
Tablo 7: Otistik ve DS'li Çocukların Motor Gelişiminin Arttırdığını Düşünülen Renkli Büyük Boyutlu Çalışmalar İle İlgili Öğretmen Gözlemine Dayalı Bulgularının Yüzdelerik Dağılımları.....	78
Tablo 8: Otistik ve DS'li Çocukların Motor Gelişiminin Arttırdığını Düşünülen Renkli Küçük Boyutlu Çalışmalar İle İlgili Öğretmen Gözlemine	

Dayalı Bulgularının Yüzdelerik Dağılımları.....	78
Tablo 9: Otistik ve DS’li Çocukların Motor Gelişiminin Arttırdığını Düşünülen Baskı Çalışmaları İle İlgili Öğretmen Gözlemine Dayalı Bulgularının Yüzdelerik Dağılımları.....	79
Tablo 10: Otistik ve DS’li Çocukların Motor Gelişiminin Arttırdığını Düşünülen Atık Malzeme Çalışmaları İle İlgili Etkinliklerinin Öğretmen Gözlemine Dayalı Bulgularının Yüzdelerik Dağılımları.....	79
Tablo 11: Otistik ve DS’li Çocukların Motor Gelişiminin Arttırdığını Düşünülen El Sanatları (Vitray) Çalışmaları İle İlgili Etkinliklerinin Öğretmen Gözlemine Dayalı Bulgularının Yüzdelerik Dağılımları.....	79
Tablo 12: Otistik ve DS’li Çocukların Motor Gelişiminin Arttırdığını Düşünülen El Sanatları (Ebru) Çalışmaları İle İlgili Etkinliklerinin Öğretmen Gözlemine Dayalı Bulgularının Yüzdelerik Dağılımları.....	80
Tablo 13: Otistik ve DS’li Çocukların Motor Gelişiminin Arttırdığını Düşünülen Kolaj Çalışmaları İle İlgili Etkinliklerinin Öğretmen Gözlemine Dayalı Bulgularının Yüzdelerik Dağılımları.....	80
Tablo 14: Otistik ve DS’li Çocukların Motor Gelişiminin Arttırdığını Düşünülen El Sanatları (Nakış) Çalışmaları İle İlgili Etkinliklerinin Öğretmen Gözlemine Dayalı Bulgularının Yüzdelerik Dağılımları.....	80

GRAFİKLER LİSTESİ

	Sayfa
Grafik 1: Görsel Sanatlar Dersinin Genel Durumu ile İlgili Öğretmenlerin Hayır Cevaplarının Yüzdeleri Dilimleri.....	38
Grafik 2: Görsel Sanatlar Dersinin Genel Durumu ile İlgili Öğretmenlerin Evet Cevaplarının Yüzdeleri Dilimleri.....	38
Grafik 3: Görsel Sanatlar Eğitiminin Otistik ve DS'li Çocuklar Üzerindeki Etkisi İle İlgili Öğretmen Görüşlerinin Yüzdeleri Dağılımları.....	42
Grafik 4: Otistik ve DS'li Çocukların Güçlük Yaşadığı Motor Gelişmesini Artırıcı Görsel Sanatlar Etkinliklerinin Öğretmen Gözlemine Dayalı Yüzdeleri Dağılımları	44

RESİMLER LİSTESİ

	Sayfa
Görsel Sanatlar Etkinlikleri (Resimsel Çalışmalar).....	48
Resim 1: Sınırlı Alan Boyama Etkinliği 1.....	48
Resim 2: Sınırlı Alan Boyama Etkinliği 2.....	49
Resim 3: Aynısını Çiz Etkinliği 1.....	50
Resim 4: Baskı Çalışmaları 1.....	51
Resim 5: Baskı Çalışmaları 2.....	52
Resim 6: Kolaj Etkinlikleri	53
Resim 7: Suluboya Etkinlikleri (Püskürtme Etkinliği).....	54
Resim 8: Pastelboya Etkinlikleri.....	55
Resim 9: Yuvarlama Etkinliği	56
Resim 10: Duygularımı Öğreniyorum Etkinliği	57
Resim 11: Serbest Resim Etkinlikleri	58
Resim 12: Katlama Yapıştırma Etkinlikleri	59
Resim 13: Atık Malzemelerle Çalışmalar 1 (Saksı Yapımı).....	60
Resim 14: Atık Malzemelerle Çalışmalar 2 (Kalemlik Yapımı).....	61
Görsel Sanatlar Etkinlikleri (El Sanatları Çalışmaları).....	62
Resim 15: Ebru Çalışmaları 1.....	62
Resim 16: Ebru Çalışmaları 2.....	63
Resim 17: Mozaik Çalışması.....	64

Resim 18: Vitray Çalışması.....	65
Resim 19: Dokuma Çalışması 1.....	66
Resim 20: Dokuma Çalışması 2.....	67
Resim 21: Nakış Çalışması.....	68
Resim 22: Ahşap Yakma Etkinliği 1.....	69
Resim 23: Ahşap Yakma Etkinliği 2.....	70
Resim 24: Dekoratif Süs Eşyası Yapımı 1.....	71
Resim 25: Dekoratif Süs Eşyası Yapımı 2.....	72
Resim 26: Dekoratif Süs Eşyası Yapımı 3.....	73
Resim 27: Dekoratif Süs Eşyası Yapımı 4.....	74
Resim 28: Takı Çalışmaları 1	75
Resim 29: Takı Çalışmaları 2.....	76
Resim 30: Rölyef Çalışmaları.....	77

KISALTMALAR

BEP	: Bireysel Eğitim Programı
DEK	: Demokratik Eğitim Kurultayı
DS	: Down Sendromu
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MEGEP	: Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi
M.Ö	: Milattan Önce
No	: Numara
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TDK	: Türk Dil Kurumu
Vb.	: Ve benzeri

GİRİŞ

Görsel sanatlar uygulamalarının Otistik ve DS'li çocukların gelişimlerine etkilerini irdeleyen tez; problem durumu, amacı, önemi, sınırlılıkları ve tanımları açısından bu bölümde incelenecektir.

Problem Durumu

Bireylerin eksiksiz bir eğitim sürecinden geçmesinde görsel sanatlar eğitimi önemli bir yer tutar. Beğeni düzeyinin artması ile yaratıcılığın ve hayal gücünün geliştirilmesi, bilgi ve beceri kazanabilme, bireysel ve grup halinde çalışabilme, sorumluluk ve verilen görevleri yerine getirebilme, özgüven duygusunu kendinde hissetme görsel sanatlar eğitimiyle çocuklara ve gençlere kazandırılacak önemli özelliklerdir. Kişinin duygu ve düşüncelerinin uyumunun sağlanması eğitimin temel amaçlarından biri olduğuna göre, sanat örgün ve yaygın eğitimde yer alırsa, tüm eğitim süreçlerini daha etkili kılacak bir güce sahiptir. Birey, kendini özgürce ifade edebildiği ve üretebildiği sanat eğitimi ortamında kendine güvenmeyi öğrenir.

Görsel sanatlar eğitimi duyguların dili olmada tüm bireylerde olduğu gibi, özel eğitime muhtaç Otistik ve DS'li çocukların gelişiminde de önemli bir yer tutmaktadır. Bu araştırmanın konusu görsel sanatlar uygulamalarının Otistik ve DS'li çocukların gelişimlerine etkilerini incelemektir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın amacı görsel sanatlar uygulamalarının Otistik ve DS'li 3-18 yaş aralığındaki çocuklar üzerindeki etkilerini ortaya çıkarmaktır. Bu araştırma ile 3-18 yaş aralığındaki Otistik ve DS'li çocukların kendilerini ifade etmelerine imkân sunarak, yapılan sanatsal faaliyetler sonucunda öğrencilerde görülen kazanımları, sanat eğitiminin gerekliliği, yeterliliği ve kazandırdıkları ile ilgili bulgulara ulaşmak hedeflenmektedir. Ayrıca 3-18 yaş aralığı özel eğitime ihtiyaç duyan bu çocuklarda görsel sanatlar faaliyetleri sonucu ne düzeyde olduğunu tespit ederek eğitimcilere, ailelere, çocuklara ve bu konuda araştırma yapmak isteyenlere katkı sağlamaktır.

Görsel sanatlar etkinlikleri bireyin iç dünyasını yansıtmasında ve yaratıcılığının gelişmesinde önemli bir araç olduğu için Otistik ve DS'li çocukların

eğitiminde sanatsal faaliyetlere sıkça yer verilmelidir. Öğrencilerin eğitim programları içinde sanat etkinliklerine yer verilmesi onların duygusal açıdan rahatlamalarını, kendilerini resim yoluyla ifade etme becerilerini geliştirmelerini sağlamaktadır. Aynı zamanda psikomotor becerilerinin ve görsel algının gelişimini olumlu yönde etkilediği zihinsel yeterliliklerle sosyalleşmenin arttığı gözlemlenmiştir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma 2018/2019 eğitim öğretim yılında Hatay'ın Antakya ilçesinde Umut Damaları Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezine eğitime gelen 3-18 yaş aralığındaki 28 Otistik ve 24 DS'li toplam 52 çocuk ile 17 görevli özel eğitim uzmanı ile sınırlıdır.

Araştırmanın Tanımları

Sanat: Sanat; hayal gücü, yaratıcılık, yetenek gerektiren, insanların duygularını, düşüncelerini, estetik anlayışlarını ortaya çıkaran faaliyetlerdir (İbrahimgil 2017: 10).

Sanat Eğitimi: Sanat eğitimi, bireyin duygu, düşünce ve izlenimlerini anlatabilmede yeteneklerini ve yaratıcılık gücünü estetik bir düzeye ulaştırmak için yapılan tüm eğitim çabasıdır (Çelik, 2009).

Görsel Sanatlar Eğitimi: Görsel sanatlar eğitimi; desen, resim, heykel, seramik,...vb. gibi alanların, öğrencinin eğitimi içerisinde gerek amaç (iyi nitelikli görsel sanatlar çalışmasının oluşturulması) gerekse aracı (görsel sanatlar uygulamaları ile bireyin gelişim alanlarına hizmet edilmesi) olarak kullanılması yolu ile verilen eğitim şeklidir (Salderay, 2008).

Özel Eğitim: Beden, zihin, duygusal ve sosyal gelişim özellikleri yönünden normal bireylerin gelişim ve özelliklerinden ayrılan bireylerin eğitim ve öğretim işlerini kapsayan çalışmalar özel eğitimidir (Özsoy 1971:6).

Otizm: Yaşamın erken dönemlerinde başlayan ve yaşam boyu süren sosyal ilişkiler, iletişim, davranışsal ve bilişsel gelişmede gecikme ve sapmayla belirli, nöropsikiyatrik bir bozukluk olarak kabul edilmektedir (Kulaksızoğlu, 2003: 81).

Down Sendromu: Fazladan bir 21 no'lu kromozomun bulunmasından kaynaklanması nedeniyle trizomi 21 de denilen ve zekâ geriliğiyle, kendine özgü yüz yapısıyla (ablak bir yüz, basık kafatası, şişkin katlı göz kapakları), ayrıca çeşitli fiziksel anomalilerle (boy kısalığı, küt parmaklar, avuç içi ve ayak tabanı derisinde katlanmalar vb.) tanımlanan doğumsal bir sendromdur (Budak, 2003).

BİRİNCİ BÖLÜM

SANAT ve SANAT EĞİTİMİ

1. SANAT ve SANAT EĞİTİMİ

1.1. Sanatın Tanımı ve İşlevi

İnsanlığın var oluşundan günümüze kadar sanatın varlığı bilinen bir olgudur. Sanat her dönemde, yaşamın her evresinde varlığını sürdürmüştür. Sanatın gerçekleşmesini dönemin siyasi anlayışı, ekonomik durumu ve sosyal yapısı etkilemiştir. Sanatın kesin sınırları çizilmiş tanımını yapmak zordur. Sanat, güzelin peşindedir (Eren, 2014: 12). Güzellik bazen karlı bir dağ manzarasının yağlı boya tablo üzerindeki yorumu, bazen şehrin eski sokaklarında gördüğün bir çocuğun objektife yansıyan görüntüsüdür. Güzellik kelimeler yeterli olmadığı zaman sanat yoluyla güzeli keşfetme yolculuğudur.

İnsanoğlunu diğer canlılardan ayıran özelliklerin önde gelenlerinden biri olarak “güzele yönelme” söylenebilir. Güzel, güzele ulaşma çabası, güzeli ortaya koyma ve izleme insanoğlunun en temel eylemlerindedir. İnsanoğlu için böylesine önemli olan güzelin, ürüne dönüştüğü ya da ulaşıldığı alanların başında sanat gelir. (Beştepe, 2006). Güzelliğin felsefesi olarak ortaya çıkan estetik, haz güzelliğiyle ilgilenir. Sanat güzele yönelmeyle, güzele yönelme estetikle gerçekleşir ve insanoğlu var olduğu sürece güzele yönelme çabası devam edecektir.

Estetik, Püsküllüoğlu (1997: 369) tarafından ‘1-sanatsal yaratıcılığın, sanatta ve yaşamda güzel ve güzellik denen kavramın bilimi, güzeli araştıran bilim dalı. 2- insanda güzellik duygusu uyandıran, güzellik duygusuna uygun olan, güzellik duygusuyla ilgili. 3- güzel olanın ve güzelliğin insan duygularındaki etkilerini konu alan felsefe dalı’ olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlardan yola çıkılarak estetik için haz duygusunu uyandırarak güzel olanı beğenmedir diyebiliriz. Bütün sanat eserlerinde güzel olan ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Bunlar bir bütünlüğü oluşturduğunda estetik bilinç oluşur; estetik bilinçte bireyin beğenisinin niteliğini,

farkındalık ve gelişmişlik düzeyini gösteren önemli bir olgudur. Aslında sanat eserini sanat eseri yapan unsur estetik beğenilerimizdir.

İnsanın varoluşuyla başlayan sanat; insan yaratıcılığının, yeteneklerinin ve hayal gücünün resim, müzik, heykel, mimari, tiyatro ve edebiyat gibi çeşitli sanat dallarında birleşimidir. İnsanoğlunun hayatını sürdürmesini sağlayan hava, su ve toprak gibi onun yaşamını renklendiren ve anlam veren öğelerden biri de sanattır. İnsanlık tarihi ilk insanlardan itibaren söyledikleri ilk şarkı ve ritimlerini, avcılık serüvenlerini ve yaşam anekdotlarını, simgeleştirerek anlattıkları ilk duvar resimlerini ve ilk kahramanlık hikâyelerini nesilden nesile aktarmıştır. Dolayısıyla sanat her kuşağı bir önceki kuşağa bağlayan, bir sonraki kuşağa köprü olan, insanlığın sürekliliğini sağlayan önemli bir olgu olmuştur.

Bilindiği gibi sanat, bir anlatım aracı olup anlatılmak, ifade edilmek istenenler; maddeyle, ses ve sözlerle hareketlerle biçim kazanır ki, böylece bir heykel taş yığını olmaktan, bir melodi gelişigüzel sesler olmaktan çıkarıp sanatın kendine özgü dünyasında anlam kazanır (Yılmaz, 2010: 17). İnsan hayatına anlam katan sanat, kendine özgün anlatımıyla var olan şeyleri güzelleştirir ve özgünleştirir. Güzeli olan her şey insana estetik haz verir.

Tolstoy sanatı tanımlarken, sanatla ilgili bazı genel tespitleri şöyle maddelemektedir.

“Sanat, hayvanlar dünyasının dışında ortaya çıkan bir kavramdır. Sanat, insan tarafından hissedilen, algılanan duygu ve düşünce zincirinin ahlak kuralları çerçevesinde tasviri veya resmidir. Sanat, kişisel çıkarlar gözetilmeden yapılan, zahmetli, buna rağmen diğer insanlara doyumsuz zevk veren etkinliktir.” (Tolstoy,1992).

İbrahimgil (2017: 10) sanatı; hayal gücü, yaratıcılık, yetenek gerektiren, insanların duygularını, düşüncelerini, estetik anlayışlarını ortaya çıkaran faaliyetler olarak tanımlamış; sanat eserlerini meydana getiren insanın kendini ifade etme, hayal gücünü yansıtmaya ve tüm bunları başka insanlarla paylaşmayı, sanat yoluyla gerçekleştirir diyerek sanatın önemini belirtmiştir. Kendini ifade edebilen insan, sanat yoluyla kendisine çok şey katar çünkü sanat aynı zamanda yaratıcılığı geliştirerek estetik beğeni oluşturma çabasıdır.

Sanatın insan yaşamındaki üstlendiği görevin ne kadar önemli olduğunu toplumların gelişmişlik seviyeleri incelendiğinde daha bariz görülmektedir. Sanat eserinin somutlaşıp insanın yaşamındaki yer belirlediği an, topluma yansıyan sanat bilinci ve yansımaları daha belirgin hale gelmektedir (Eren, 2014). Bu tanımlardan yola çıkarak sanat ile toplumların gelişmişlik düzeyinin paralel ilerlemekte olduğunu ve bir toplumun bireyleri sanatla ne kadar yoğrulursa o kadar gelişime açık olduğunu ifade edebiliriz.

1.2. Sanat Eğitiminin Tanımı ve Kapsamı

“Sanat için eğitim”, “sanat yoluyla eğitim”, “temel sanat eğitimi” gibi kavramlar mutlaka duyulmuştur. Sanat ve eğitim başlı başına yoğun bir kavram iken sanat eğitiminin birlikteliği daha karmaşık olmakta sanat ve eğitimin hangisinin diğerinden baskın olduğu halen tartışılmaktadır.

Eğitim sözlükte “belli bir bilim dalı veya sanat kolunda yetiştirme, geliştirme ve eğitime işi; çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine yardım etme, terbiye ” (TDK 1998: 677) anlamını taşımaktadır. Bilgi, beceri ve çeşitli öğretiler eğitim sayesinde kazanılır.

Eğitim geleneksel olarak, toplumsal açıdan kültürün aktarılması ve geliştirilmesini, bireysel açıdan ise ruh sağlığı dengeli insan yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Günümüz eğitim anlayışında bilgi üreten, çevreci, ahlaklı insan daha vurgulanır hale gelmiştir (Çelik, 2009: 18). İnsanın yetişmesinde, kişiliğinin olumlu yönde gelişebilmesinde sanatın çok önemli olduğu aynı zamanda sanat eğitiminin bir nevi ahlak eğitimi olduğu da söylenebilir. Kısaca değerler eğitimi de en az bilgi kadar önemlidir ve sanat yoluyla verilebilir.

En genel ifade ile eğitim ” bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci” olarak tanımlamıştır (Demirel ve Kaya,2006). Eğitimin tanımını sanat eğitimine uyarlıysak, sanat eğitimi; bireye kendi yaşantıları yolu ile amaçlı olarak istendik sanatsal davranışlar kazandırma sürecidir. Bu tanımlardan çıkan sonuca göre eğitim;

- Bir süreçtir,
- Eğitim sonunda bireyin davranışında bir değişme olmalıdır,

- Bu değişme istendik yönde olmalıdır,
- Eğitimde bir amaç ya da kazanım vardır,
- Bireyi geliştirir,
- Bireyi hayata hazırlar,
- İçsel ya da dışsal bir yaşantı sonucu oluşur,
- Sanat eğitimi sanatsal davranış kazandırma sürecidir diyebiliriz.

Sanat eğitimi kavramı, özellikle ülkemizde anlamı pek tartışmalı bir kavram olup sanatçı yetiştiren öğretimden, boş zamanları değerlendirmek amacıyla yapılan yaratıcı etkinliklerin düzenlenmesine ve folklor çalışmalarına dek geniş bir anlam yaygınlığında kullanılmaktadır (San,2003:13). Bu yüzdendir ki ‘‘Boş zamanlarınızda neler yaparsınız?’’ veya ‘‘Hobileriniz nelerdir?’’ denildiği zaman sanatla ilgili etkinlikler ilk akla gelenlerdendir.

Sanat eğitimi, bireyin duygu, düşünce ve izlenimlerini anlatabilmede yeteneklerini ve yaratıcılık gücünü estetik bir düzeye ulaştırmak için yapılan tüm eğitim çabasıdır (Çelik, 2009). Bu eğitim çabası sonucunda birey pek çok kazanıma sahip olurken; duygu ve düşünceler yaratıcılık ve estetik öngörüyle ortaya çıkmaktadır.

Eren’e (2014: 12) göre sanat eğitimi; kişinin duygu, düşünce ve izlenimlerini anlatabilmek, yetenek ve yaratıcılığını estetik bir seviyeye ulaştırmak amacıyla yapılan eğitim faaliyetlerinin tümüdür. Sanat eğitimi; kişiyi estetik yargı yapabilme konusunda yardımcı olmayı amaçlarken, yeni biçimleri hissedip eğlenmeyi ve heyecanlarını doğru biçimlerde yönlendirmeyi öğretir.

Kırışoğlu’na (1997:112) göre sanat eğitimi; sanatçı yetiştirmeye değil; yetiştirmek durumunda olduğu her kişiyi yaratıcılığa yöneltip, onun bilgisel, bilişsel, duyuşsal ve duygusal ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir. Bu tanımdan yola çıkarak sanat eğitiminin yalnızca; yetenekli, sanat eğitimini isteyen, bireyler için değil, toplumdaki tüm bireyler için gerekli bir olgu olduğunu söylenebilir.

1.3. Sanat Eğitiminin Amacı ve Önemi

Sanat eğitimi anaokulundan başlayarak hayatın her döneminde sürdürülecek uzun bir süreç olup yalnızca geleceğin ressamlarına, heykeltıraşlarına, edebiyatçılara, tiyatrocularına kısaca sanatçılara yönelik değildir. Bir başka

deyişle sanat eğitiminin amacı bireyleri sanatçı yapmak değil, gelecekte hangi mesleği seçerlerse seçsinler yetişmekte olan nesillere sanatın yaşamdaki yeri ve önemini kavratmak, onların düşüncelerini, araştırmalarını, neden sonuç ilişkisi kurarak soru sormalarını sağlayacak çalışmalarla sanatsal olguyu gerçekleştirmektir. Kültürel kimliğin ve sanatın insan hayatında anlam oluşturması sonucu, bilgiyi sorgulayan, özgün ve özgür düşünen bireylerin yetişmesinde sanatın önemi büyüktür. İnsanın genel eğitimi içerisinde önemli bir yere sahip olan sanat eğitimi bireyin bu yolla estetik kazanımı ve yaratıcılığının ortaya çıkarılmasını hedeflemektedir. Sanatı evrensel değerler doğrultusunda öğrenmiş, üreten ve izleyen, kendi toplumunun kültürel değerlerini benimseyip değişik toplumların kültürel değerlerine saygı duyan, ileriki hayatlarında da sanatı anlayan ve anlamlandıran bireyler olarak yetişmelerinde sanat eğitiminin rolü yadsınamaz. Geleceğin gençleri, yetişkinleri eser vererek veya eseri izleyip değerlendirerek, okuyarak dinleyerek mutlaka sanatın bir köşesinde olmalı; duygularını sanat duyarlılığı eşliğinde açığa çıkarmalıdır.

“Sanat eğitimi sadece yeteneği, yaratıcı düşünce ve edinimini geliştirmeyi amaç edinmez, aynı zamanda öğrencilerin estetik beğenilerini geliştirmeyi de amaç edinir ve edinmelidir. Sanat eğitimi alan öğrenci, sanat yapıtının yüzeysel ve derin boyutlarını algılayabilen, doğadaki ve insana dair etik-estetik değerleri fark edebilen, estetik olmayı, estetik bir biçime sokma yetisine sahip olan, estetik olmayandan rahatsız olan ve estetik bir dünya için mücadele eden, nitelikli, elit ve entelektüel bir öğrenci olmalıdır.” (Haykır,2010:2).

Kısaca, estetik beğeni olmadan sanat eğitiminin amacına ulaştığından söz etmek mümkün değildir. Estetik beğeni kadar yaratıcılıkta sanat eğitiminin temel taşlarındandır. Yaratıcılık sayesinde bireyler entelektüel bir birikime ve eleştirel düşünme yetisine sahip olup farklı bakış açıları ortaya çıkarabilirler.

Sanat eğitimi süresince çocuk çevresini daha iyi anlamasını ve değerlendirmesini öğrenir. Çünkü yalnız bakmayı değil; görmeyi, duymayı değil işitmeyi öğrenerek yaratıcılık için ilk aşamayı sağlar. İmgeler zihinde algılarla oluşacağından nesnel olarak edinilen duyuşsal ve görsel izlenim öğelerine yaklaşımın da bilinçli olması gerekir. Ancak bu şekilde imgelerle düşünebilme yetisine ulaşılır (San, 1984:6-9). Aynı zamanda sanat eğitimi hayatı anlamlandırma eğitimidir. Bir nevi hayatı algılamayı öğretir.

“Sanat eğitiminin amacına uygun ve verimli olabilmesi birtakım faktörlerle mümkündür. Nitelikli bir sanat eğitimi: sanat eğitiminin varlığının, öneminin farkında olan bir bakış açısı, çağın değişen ve gelişen şartlarına göre

kendini yenileyen bir müfredat (öğretim) programı, nitelikli sanat eğitimcisi, yeterli ders saati, amaca uygun fiziki donanım ve araç-gereç ile gerçekleşir.” (Buyurgan Serap ve Ufuk:2012).

Sanat eğitimi, insanın genel eğitimi içerisinde önemli bir yere sahiptir. Yaygın biçimde düşünüldüğü gibi, sanat eğitimi yalnızca yeteneklilerin eğitimi için bir “lüks” değil, herkes için gerekli bir kişilik eğitimidir. Burada sanat eğitiminden amaçlanan, sanatçı yetiştirmeye yönelik eğitim değil, bireyin sanat yoluyla eğitimi, yani bireyin estetik eğitimidir (Gençaydın, 1990: 44). Kısaca sanat eğitimindeki amaç; sanatçı yetiştirmek değil, sanat eğitimi yoluyla bireyde estetik beğeni oluşturarak; duygusal, sosyal ve ruhsal açıdan kişilikleri gelişmiş bireyler yetiştirmektir.

“Sanat eğitiminin amaç ve gerekliliğinin özünde insan ruhunun yüceltilmesi, insanın özgürleşmesi, bireylerin ruhsal gereksinimlerinin doyurulması, dengeli, çağdaş duyarlı bir toplum yaratılması çabası güdülür. Sanat eğitimi, bireylere özgür anlatım olanakları sağlar. Ayrıca bireylerin sosyokültürel yaşamının, kişisel deneyimlerinin sübjektif ve ayrıntılı bir alanıdır. Günümüzde çağdaş sanat eğitiminin ana amacı öğrenciyi, kapasitesi doğrultusunda entelektüel, duygusal ve sosyal gelişme açısından destekleyerek onun kişisel istemlerine yanıt verebilme çabasını hedefler” (Artut, 2006: 11).

Bu tanımdan yola çıkarak bu eğitim sayesinde birey her alanda donanımlı olup kendisini maksimum seviyede yetiştirebilir diyebiliriz. Topluma her anlamda faydalı bireylerin yetişmesinde sanat eğitiminin önemi yadsınamaz.

Sanat eğitiminin amacı sanatsal alana ulaşmaktan çok bireye ulaşmaktır. Bu nedenden dolayı sanat eğitimi bireyin ihtiyacına cevap verecek nitelikte oluşturulmalı ve uygulanmalıdır. Bireyin ihtiyaçlarını ve beklentilerinin belirlenmesi bunları giderecek bir sanat eğitimi programı ile kaynaştırılması bireyin mutluluğunu sağlayacaktır. Bireyin gelişimine pek çok katkıda bulunan sanat eğitimi; sanatın yol göstericiliği sayesinde bireyin ruh sağlığına yardımcı olurken duygu, düşünce ve heyecanlarına şekil verir. Yaratıcılığı geliştirip estetik bilinç kazanan birey kendini tanımaya başlar.

1.4. Ülkemizde Sanat Eğitimi

Dünyada her gün daha fazla önem kazanan sanat eğitimi alanı, sanatçı eğitiminden daha çok sanat eğitimine odaklanmaktadır. Sanatın kişisel gelişimi sağlayacak kapsamlı bir eğitim programıyla bireylerin gelişimine katkı sağladığı aşikârdır. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin 27. Maddesi ‘Herkes, topluluğun kültürel faaliyetine serbestçe katılma, güzel sanatları tatma, ilim sahasındaki

ilerleyiŒe iŒtirak etme ve bundan faydalanma hakkına sahiptir. ’’diyerek sanata verilen önemi açıklamaktadır.

Ayrıca Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin 31. Maddesi sanata verilen önemi özetlemektedir.’’Tarağ devletler, çocuğun kültürel ve sanatsal yaŒama tam olarak katılma hakkını saygı duyarak tanırlar ve özendirir. Çocuklar için boş zamanlarını değerlendirmeye, dinlenmeye sanata ve kültürelle iliŒkin etkinlikler konusunda uygun ve eŒit fırsatların tanınmasını teŒvik eder.’’

’’Türkiye’de batılı anlamda ilk sanat eğitimi hareketleri, 1908 tarihli MeŒrutiyet hareketleri ile baŒlamıŒtır. Osmanlı Devleti’nin batılılaŒma hareketinin baŒladıđı bu dönemde, özellikle biçim ve renk sanatlarında Avrupa’ya yönelme gereksinimi duyulmuŒtur. Mühendishane-i Berri Hümayunda (Kara Harp Okulu) okutulmaya baŒlayan resim dersleri ile minyatür ve eski resim estetiği; ıŒık-gölgenin, bilimsel plandaki perspektifin çizgi sanatına girmesiyle etkisini yitirmiŒtir’’ (Berk, 1973,s.107).

’’İlk olarak Mühendishane-i Berri Hümayun (Kara Harp Okulu) adını taŒıyan askeri okulda (1793), daha çok askeri amaçlarla yeni resim teknikleri öğretilmeye baŒlanmış; böylece batı perspektif kuralları ile nesneyi iki boyutlu yüzey üzerinde model ederek göstermeye yarayan ıŒık gölge uygulaması gibi kurallar, resim eğitiminin programı içinde yer almıŒtır’’ (Tansuğ, 1993,s.43).

Ezbere dayalı bir eğitimin yanında, sanat eğitiminin sadece uygulamaya dönük algılanması, sanat eğitiminin basit bir süs ve doğaya öykünme, gerçeğine benzetme amaçlı sanılmasına yol açmaktadır. Hem eğitimde hem de halk arasında bu kanı yerleşmiŒtir (Haykır 2010, 88). Bu kanıyı yok etmek için hazırlanan yeni öğretim programları; gün geçtikçe deđiŒime gereksinim duyarak, yenilenecek çağdaŒ bir sanat eğitimine ulaŒma çabasını hedeflemelidir.

SanayileŒme süreci; el emeği ürünlerin yerini, çoğunluğun ihtiyaçını karŒılayacak seri üretim ürünlerinin alması, endüstriyel ürünlere yönelim, kültürel yozlaŒma, düzensiz yapılaŒma, kitap okuma yerine TV izleme, kültürel kimliğin yok sayılması ya da abartılması Œeklinde kendini göstermiŒtir. Böyle bir karmaŒa içinde hayatımızı düzenleme gerekliliği, ancak estetik kaygı ve bakıŒ açısı ile gerçekteŒebilir. SanayileŒme süreci diğer ülkelerde olduğu gibi yeni iŒ sahalarının oluşmasına, sanat alanında da yeni bölümlerin kurulmasına ihtiyaç duyulmuŒtur. Almanya’da kurulan Bauhaus okulunun teknoloji sanat iŒbirliđi amaçı dikkate alınarak Güzel Sanatlar Fakültelerinde iç mimari, animasyon, cam, takı tasarımı gibi bölümler açılmıştır. Bunun yanı sıra sanat eğitiminde özellikle ilköğretim ve ortaöğretim sürecinde ders sürelerinin artırılmaması ve sanat eğitimi alanına yeterli

ilginin gösterilmeyişi, estetik duyarlılıktan yoksun bireylerin gün geçtikçe çoğalmasına neden olmuştur.

“Sanat kültürünün zayıf olmasından kaynaklanan sanat etkinliklerine yönelik ilgisizlik, resim sergileri için yeterli motivasyonun oluşmamasına neden olmaktadır. Sanat galerilerini sadece sanatla profesyonel olarak ilgilenen insanlar ziyaret etmektedirler. Önemli bir kısmının da hiç ilgi alanına girmediği, anlamsız buldukları ya da zaman kaybı olarak gördükleri resim sergileri açılış dışında bazen hiç izleyici görmeden kapanabilmektedir.” (Haykır,2010:102).

İnsanlar bilmedikleri bir alana uzak durmayı tercih edebilirler. Sanatı insanlara sevdirmek bu alandaki eğitimin çok küçük yaşlarda verilmesiyle mümkün olacaktır. Ancak bu şekilde sanat hak ettiği seviyeye ulaşp, bireylere ulaşabilecektir.

Bireyin gelişmesinde görsel sanatlar eğitiminin önemi uzun yıllardan beri araştırılan bir konu olmasına rağmen değerinin tam olarak anlaşıldığı söylenemez. Eğitim sistemindeki sorunlar, ailelerin ilgisizliği ve eğitimsizliği, öğretmen ve idarecilerin sanat akımına bakış açıları ve sanat eğitiminin sağladığı yararların bilinmemesi bu alanda gelişmeyi engellemektedir (Aksu,2011).

Ülkemizde ilköğretim okulları, ülkenin eğitim seviyesi düşünüldüğünde nüfusun büyük bir çoğunluğunun beslendiği eğitim kurumlarıdır. Bu açıdan bakıldığında, halkın büyük bir kısmının estetik duyarlılık, sanat sevgisi, kendi yaşadığı bölgenin doğal ve tarihi güzelliklerini tanıyıp, sahip çıkma bilinci kazanması açısından sanat eğitimi dersleri, büyük bir önem taşımaktadır.

Sanat eğitiminin sadece uygulamaya dönük, el becerisi ve yetenek gerektiren etkinlikler olarak bilinmesi, resim derslerinin bu güne kadar sadece karakalem, pastel boya, sulu boya ile resim yapma olarak algılanması çağdaş sanat öğretimi ilkesine ters düşmektedir. Türkiye’de sanat eğitimi, gün geçtikçe değişime gereksinim duyarak ortaöğretimde ders saatinin artırılıp destekleyici öğrenme ortamlarının oluşturulması yönünde çabalar başlamıştır. Sanat eğitimine okul öncesi dönemden başlamak gerekir. Özellikle ilköğretim çağındaki çocuklar görsel sanatlar dersini öğretmenlerin derse karşı ilgisizliği veya bu ders saatini diğer dersler konularını yetiştirmek için kullandıkları bir zaman dilimi olarak gördüğünden; çoğu zaman işlenmemektedir. Ayrıca çoğu ilköğretim okullarında görsel sanatlar dersine branş öğretmenin girmemesi, atölyelerin yetersizliği, branş atamalarının az olması sanat eğitimini olumsuz etkilemektedir. Buna karşın Ortaöğretimde Güzel Sanatlar Liselerinin artması sanat eğitiminde umut verici bir uygulamadır.

Ülkemizde özellikle üniversitelerin güzel sanatlar ve eğitim fakülteleri sayısının artışı sevindirici bir gelişmedir. Ancak fakültelerin açılabilmesi için gerekli olan bina dışında; donanım ve yetişmiş sanat eğitimcilerinin de ihtiyacı karşılayabilecek nitelikte olması gerekmektedir. Bunun dışında üniversitenin bulunduğu şehrin kültürel etkinlikleri destekleyecek müze, sergi salonu, tiyatro binası gibi mekânları sağlaması gerekmektedir. Eğitim fakültelerinde güzel sanatlar eğitimi amaçlanırken, öğrencilerin kendi alanında kuramsal bilgilere sahip, atölye etkinliklerinde başarılı ve öğretmenlik mesleği ile ilgili donanıma sahip öğretmen adayları olarak yetişmeleri beklenmektedir. Günümüzde, öğretmen adaylarının kuramsal bilgi ve öğretmenlik mesleği ile ilgili derslerinde artış sağlanmış ancak atölye derslerinin süre ve kredi olarak yetersizliği ya da dağınık bir programla uygulanması da diğer bir sorun olarak gündeme gelmiştir. Estetik duyarlılığı ve sanat sevgisi olan bulunduğu ildeki tarihi yöreleri ve tarihi eserleri tanıyarak sanatın evrensel bir dil olduğu bilen donanımlı öğretmen adayları yetiştirilmelidir.

“Okuldaki sanat dersleri, sanatın her alanına öğrencilerin dikkatini çekerek, ilgi ve merak uyandıracak şekilde çok yönlü olarak, sadece el becerisini geliştirmeye yönelik değil, öğrenciyi düşünen, eleştiren, soru soran, yaratıcı bir birey olarak yetiştirmeyi hedefleyen bir anlayışla geliştirilmelidir. Örneğin görsel sanatlar dersinde sadece resim sanatı değil sinema, tiyatro, mimari gibi diğer sanat dallarından da örnekler gösterilmeli aynı şekilde müzik derslerinde de yerli ve yabancı farklı sanatçılar ve müzik türleri dinletilmelidir. Bu eserler üzerinde düşünceleri sağlanmalıdır. İmkanlar dahilinde sene de bir gün bile olsa tiyatro, ya da sinema gösterimi gibi farklı etkinlikler düzenlenmelidir” (Selvi, 2008:144).

Sanatla ilgili ne kadar farklı etkinlikler düzenlenirse, birey bir şekilde kendini sanatın içinde bulacaktır. Eğitim programlarında bu hususlara dikkat edilirse, sunulan çeşitlilikler sayesinde bireyler en az bir alanda da olsa kendini keşfedebilme şansına sahip olabilecektir. MEB’ in 2017 yılında yenilemiş olduğu görsel sanatlar öğretim programında bu hususlar dikkate alınarak yeni düzenlemeler yapılmıştır.

“Sanatın her türünü içerisine alan sanat eğitimi sanat tarihi, kültür tarihi, sanat kuramları, sanat felsefesi, sanat pedagojisi, estetik gibi alanlardan yararlanmaktadır. Bununla birlikte okullarda verilen alana ilişkin sanat dersleri programlarının geliştirilmesi ve eğitimin uygun ortamlarda verilmesi gerekmektedir. Ancak o zaman sanatın oluşumu, sanatsal yaratma, sanatın işlevi konularında toplumsal bilinç gelişebilir” (Ünver, 2002:6).

1.5. Görsel Sanatlar Eğitimi

Görsel sanatlar eğitimi; desen, resim, heykel, seramik,...vb. gibi alanların, öğrencinin eğitimi içerisinde gerek amaç (iyi nitelikli görsel sanatlar çalışmasının oluşturulması) gerekse aracı (görsel sanatlar uygulamaları ile bireyin gelişim alanlarına hizmet edilmesi) olarak kullanılması yolu ile verilen eğitim şeklidir (Salderay, 2008). Günümüzde uygulanan görsel sanatlar eğitimi öğretim programı incelendiğinde önceki programlardan farklı bir anlayışa ve yapıya sahip olduğu görülebilmektedir. Öncelikle, adı “Resim-İş” olan dersin yerine ders içerisindeki etkinliklerin sadece resim eğitime yönelik olmayan; heykel, seramik gibi üç boyutlu; grafik, özgün baskı gibi iki boyutlu sanat alanlarını içeren “Görsel Sanatlar” adı kullanılmıştır.

Buyurgan’a (2007: 22) göre görsel sanatlar eğitimi; temelde sanatsal etkinlikler yoluyla bireylerin ve toplumun içinde yaşadıkları çevreye duyarlı olmalarını sağlamaya, çevresi ile yararlı bir etkileşim içine girebilmelerine, estetik ihtiyaçlarını karşılamaya, ürün ortaya koyabilme ve yorumlama güdülerini doyurmaya, yaşantılarını daha anlamlı hale getirmelerine imkân vermeye yönelik bir eğitimidir. Başka bir ifadeyle görsel sanatlar eğitimi, öğrencilerin elde ettikleri bilgileri, günlük yaşantıları ve diğer derslerde öğretilen konuları da içine alarak bunlar arasında mantıklı bağlantılar kurmalarını sağlamayı amaçlayan geniş kapsamlı bir eğitim şeklidir (Alakuş ve Mercin, 2009:16). Eğitim ve sanat değişik boyutta ve konularda biraraya gelince görsel sanatlar eğitimi alanı doğmuştur.

“Her öğrencinin sanat alanında yetenekli ya da eğilimli olduğu alan, ilköğretimin başında keşfedilerek, orta öğretimin sonuna kadar, özellikle ilgi duyduğu ya da yetenekli olduğu alanda sanat eğitiminin yoğunlaştırılarak sürdürülmesi, sanat eğitiminin daha etkin bir işleve kavuşmasını sağlayacaktır. Bir öğrenci orta öğretim bittiğinde; ya resim, heykel, ebru...vb. yapabilen, ya saz, gitar, keman...vb. çalabilen, ya tiyatroya eğilimli, ya da sadece bir sanat tarihi bilincine sahip olarak sanat, sanatçı ve sanat eserinin ne olduğu konusunda en azından bir fikre sahip biri olarak mezun olmalıdır” (Selvi, 2008:145).

Görsel sanatlar eğitimi programındaki hedefler ve kazandırılacak davranışlar bu bilinçte hazırlanıldığında sanat eğitimi amacına ulaşır.

1.6. Görsel Sanatlar Müfredat Programının Genel Amaçları

1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 2. Maddesinde ifade edilen Türk Milli Eğitimin Genel Amaçları ile Türk Milli Eğitimin Temel İlkeleri esas alınarak hazırlanan Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin;

'1.Sanat hakkında bilgi sahibi olması,2.Sanat uygulamaları hakkında bilgi sahibi olması,3.Geleneksel ve çağdaş malzemeleri kullanarak özgün ürünler oluşturması,4.Sanatın elemanlarını, prensiplerini kavraması ve bunları çalışmalarında kullanması,5.Sanat eğitimi uygulamaları yoluyla estetik duyarlılık kazanması,6.Gözlem yaparak gerçekleştireceği çalışmalar doğrultusunda görsel algısını geliştirmesi,7.Hayal gücünü çalışmalarına yansıtması,8. Görsel Sanatlar ile ilgili terim, teknik ve yöntemleri kullanma becerisi kazanması,9.Duygu, düşünce ve izlenimlerini özgün sanatsal tasarımlara dönüştürerek kendisini sanat yolu ile ifade etmesi,10.Sanatın insanlık tarihine katkılarını bilen, evrensel düşünceye sahip bir birey olarak toplumların gelişiminde güzel sanatların yerini ve önemini kavraması,11.Farklı tekniklerin getireceği anlatım zenginliğinin bilinciyle yenilikleri takip etmesi ve sanatsal çalışmalarında teknolojik olanaklardan yararlanması,12.Sanat yapıtlarını, betimleme, çözümleme, yorumlama, yargılama yöntemleri ile inceleyerek değerlendirilmesi,13.Doğayı seven, çevreye duyarlı, insan haklarına saygılı, milli ve manevi değerleri evrensel bir bakış açısı ile değerlendirebilen bir kişiliğe sahip olması 'amaçlanmaktadır (2017:17-18).

Sanat eğitiminden geçen bireylerde hedeflenen davranışları MEB'in hazırladığı öğretmen kılavuzunda belirtmiştir (1997: 14). Görsel sanatlar müfredat programının genel amaçları kişiliğin geliştirilmesine dönük amaçlar, toplumsal çevre ile ilişkiye girerek grupla iş yapma alışkanlığını geliştirmeye dönük amaçlar, doğa ve kültür değerlerine sahip çıkma anlayışının geliştirilmesine dönük amaçlar olmak üzere gruplandırılmıştır.

- 1.Sanatın insan yaşamındaki yerini ve önemini kavrar.
- 2.Edindiği deneyimlerle, yaratıcılığa ve üretkenliğe kolayca geçebilecek, yeniliklere açık kişiliğini toplumsal davranışlarda gösterir.
- 3.Sanatsal olguları değerlendirir, eleştirir, tüm çevresinde güzeli ve iyiyi arar, görmek ister. Estetik duyarlılığı gelişmiştir.
- 4.Çok yönlü ve açık fikirlidir, çağına uyum sağlar, etkileşim ve iletişime açıktır.
- 5.Bilgi ağırlıklı eğitim sistemimizde, duygu ve heyecanların ifadesine imkân veren sanat eğitimi bireyde bilgi ve duygu dengesini sağlar.
- 6.Kültür değerlerini tanır.

1.6.1.Kişiliğin Geliştirilmesine Dönük Amaçlar

- 1.Yeniliklere açık bir kişilik kazanmasına yardımcı olma
- 2.Gözlemlerine ve algularına dayalı olarak kendisini dışa vurmasına olanak tanıma
- 3.Bağımsız düşünebilme ve bunu davranışa dönüştürme
- 4.Yaratıcı bir kişilik geliştirmesine katkı sağlama
- 5.Güven duygusuna sahip bir kişilik geliştirme

- 6.Çevresindeki çirkinliklerden rahatsız olabilecek buna karşın güzellikleri hissederek bundan zevk alabilecek duyarlı bir kişilik geliştirme
- 7.İşe ve emeğe saygılı bir kişilik geliştirmesine katkı sağlama
- 8.Zamanını, araç gereçlerini ekonomik olarak kullanan, düzenli çalışma alışkanlığına sahip bir birey olmasını sağlama

1.6.2.Toplumsal Çevre ile İlişkiye Girerek Grupla İş Yapma Alışkanlığını Geliştirmeye Dönük Amaçlar

- 1.Sanat eğitimi vasıtasıyla bireyin bu ihtiyacı grup çalışmaları yoluyla giderilebilir.
- 2.İş yapma ve yaratmada iş bölümü yoluyla grup içinde sorumluluk paylaşma
- 3.Grubun başarısını “ben” duygusunun önünde tutma
- 4.Duygularını grup üyeleriyle paylaşarak daha iyi ve güzeli arama isteği duyma
- 5.Grupla birlikte çıkardığı işten gurur duyma

1.6.3.Doğa ve Kültür Değerlerine Sahip Çıkma Anlayışının Geliştirilmesine Dönük Amaçlar

- 1.Doğal ve sanat güzelliklerinin ayırımına ulaşmayı sağlama
- 2.Ulusunun ve başka ulusların sanat değerlerini takdir etme
- 3.Sanat eserlerinin doğduğu yerde kalması gerektiğinin bilincine varma
- 4.Sanat ve sanatçılar hakkında çıkan yayınları ve sergileri izlemesine yardımcı olmak

Bu amaçlar doğrultusunda görsel sanatlar eğitimiyle bireylerin, kişiliğin geliştirilmesine, toplumsal çevre ile ilişkiye girerek grupla iş yapma alışkanlığına ve aynı zamanda doğa ve kültür değerlerine sahip çıkma anlayışının geliştirilmesine katkı sağlanması hedeflenmektedir.

1.7. Görsel Sanatlar Eğitiminin İlkeleri

Sanat eğitiminin temel ilkesi olan yaratıcılık, tüm insanlarda var olan, ancak kişiden kişiye farklılık gösteren bir özelliktir. Doğuştan getirildiği için öğrenilemez, ancak gerekli eğitim ortamı düzenlendiğinde geliştirilebilir (Yılmaz, 2010: 20). Sanat eğitiminin ilkeleri bir bütünün önemli elemanları olarak değerlendirilmeli, hiçbirisi göz ardı edilmemelidir. Bu ilkeler özetle şunlardır (Erzen,1990:41-61).

- 1.Her çocukta yaratıcı güç vardır ve sanat eğitimi herkes için gereklidir.
- 2.Sanat eğitiminde bireysel farklılıklar göz önünde tutulmalıdır.
- 3.Sanat eğitimi çocuğa göre olmalıdır.
- 4.Sanat eğitimi estetik duyarlılığın eğitilmesi biçiminde anlaşılmalıdır.
- 5.Sanat eğitimi dersleri diğer derslerin uygulama alanı olarak düşünülmemelidir.
- 6.Sanat eğitimi dersi yaratıcılığa dayanmalıdır.
- 7.Sanat eğitimi derslerinde gerekli ilgili ortam yaratılmalıdır.
- 8.Sanat eğitiminde çevre olanakları göz önünde tutulmalıdır.
- 9.Sanat eğitimi fırsat eşitliği ilkesine yer vermelidir.
- 10.Sanat eğitiminde sanat tarihi, estetik, uygulamalı çalışmalar ve sanat eleştirisi anlamlı ve öğretici bir biçimde birleştirilmelidir.

Bu ilkelerden yola çıkarak bireysel farklılıkların göz önünde tutularak eğitimin çocuğa göre olduğu; amacın beceri kazandırmadan ziyade yaratıcılığı kazandırmanın önemli olduğu unutulmamalıdır.

San' a (1979: 7–8) göre sanat eğitiminin amaç ve ilkeleri; 1. Sanatın insan yaşamındaki yerinin algılanması 2. Yaşantı zenginliği deneyimler, kişilik geliştirme ve toplumsallaşma 3. Güzeli, iyiyi arama çevreyi değerlendirme 4. Çok yönlü ve açık fikirli yetiştirme 5. Çağına uyum sağlama, disiplinler arası etkileşimi fark etme 6. Duygu Dengesi 7. Kendi kültür değerlerini tanıma şeklinde sınıflandırılmıştır.

Görsel sanatlar eğitimi alan birey sanatı tanır, tanımlar, sever ve sanatla ilgili fikir sahibi olur. Sanat sayesinde estetik duyarlılık oluşturulup hayal gücünü kullanarak özgün ürünler oluşturabilir. Böylece duygu, düşünce ve gözlemlerini sanat yoluyla ifade edebilir. Sanat yapıtlarını değerlendirip sanat eleştirisi yapabilir. Sanat olaylarına duyarlı olan birey, sanat etkinliklerini takip etmeye istekli olur. Görüldüğü üzere sanat eğitiminde bir süreçten bahsedilmektedir. Bu eğitimin öneminin kavranması, çocuğun bütün yeteneklerinin kavranıp, tanınıp geliştirilmesine fırsat verilmelidir. Ayrıca çocuğun topluma uyum sağlamasında ve kişiliğinin gelişmesinde etkili olan sanatı tanıtmak toplumun refahı için elzemdir.

İKİNCİ BÖLÜM

ÖZEL EĞİTİM

2. ÖZEL EĞİTİM

2.1. Özel Eğitimin Tanımı ve İlkeleri

İnsan hayatı, doğumdan ölüme kadar geçen sürede farklı evrelerden oluşur. Her dönemde birbirinden etkilenen zihinsel, fiziksel, sosyal-duygusal gelişim alanları bulunur. Bu gelişim alanlarındaki basamakları gerçekleştiremeyen ya da gerçekleştirmekte zorlanan öğrenciler özel eğitime gereksinim duymaktadır (Geçen: 2015). Bu ifadeye dayanarak özel eğitimin genel amacının bireyin fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişimlerini en iyi şekilde gerçekleştirme olduğunu söyleyebiliriz.

Dilimizde engelli ya da engellilik anlamına gelen birden fazla sözcük kullanılmakta ve bu da anlam kargaşasına sebep olup beraberinde pek çok sorunu meydana getirmektedir. En genel anlamda; vücudunda doğuştan veya sonradan oluşmuş, fiziksel, biyolojik veya estetik olarak, görünüm/işlev bozukluğu nedeniyle, günlük hayat ve sosyal yaşam içerisinde engel ve sorunlarla karşılaşmakta olup, genel hayata uyum sağlayabilmesi ve engel durumuna göre özel ihtiyaçlarının sağlanabilmesi için destek alması gereken bireylere engelli bireyler denildiği bilinmektedir.

Ersoy ve Avcı (2001: 7) özel eğitimi; zihinsel bedensel, duygusal, sosyal ve iletişimsel gelişmelerindeki özelliklerinden ötürü normal eğitim alamayan bireylerin, özel olarak yetişmiş bireyler tarafından farklı metod ve özel eğitim materyalleri kullanarak ve bir ekip çalışması anlayışı ile verilen eğitimidir şeklinde tanımlamıştır. Beden, zihin, duygusal ve sosyal gelişim özellikleri yönünden normal bireylerin gelişim ve özelliklerinden ayrılan bireylerin eğitim ve öğretim işlerini kapsayan çalışmalar özel eğitimidir (Özsoy 1971:6). Özçelik' e göre (1987) özel eğitim; alanı rehberlik, sağaltıcı eğitim ve rehabilitasyon etkinliklerinin örüntülemiş olduğu bir etkileşim ağıdır.

Bu tanımlardan yola çıkarak özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak ve iyileştirmek için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların engel ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitime özel eğitim denilir diyebiliriz. Aynı zamanda özel eğitim; genelin dışında ve özel ihtiyaçlı çocuklara sunulan, engelli bireyin kendine yeterli hale gelmesini, topluma kaynaşmasını, bağımsız, üretici bireyler olmasını sağlayacak becerilerle donatan eğitimidir.

Özel eğitime muhtaç bireyler çoğu kez bu bireylerin ortak bazı özelliklerine bazen de eğitim gereksinimlerine göre sınıflandırılmıştır. Özel eğitime muhtaç çocukları, Dunn (1963) zihinsel ayrıcalıklılar, üstün zekâlılar, davranış bozukluğu olanlar, konuşma engelliler, işitme engelliler, görme engelliler, sinirsel ya da sinirsel olmayan fizik engelliler şeklinde gruplandırmıştır. Enç, Çağlar, Özsoy (1987) özel eğitime muhtaç çocukları görme engelliler, işitme engelliler, konuşma engelliler, ortopedik engelliler, sürekli hastalığı olanlar, üstün yetenekliler, uyumsuz çocuklar, korunmaya muhtaç çocuklar, öğrenme güçlüğü olan çocuklar olarak ele almaktadır. Görüldüğü gibi sınıflandırmalar tanıya göre değişiklik göstermektedir. Sınıflandırma yapılmasının sebebi bireylerin eğitimlerine uygun programlar düzenlenilip bireyin gelişimine en etkili planlamayla katkıda bulunmak içindir.

Türk milli eğitimini düzenleyen genel esaslar doğrultusunda özel eğitimle ilgili temel ilkeler 573 sayılı özel eğitim hakkında kanun hükmünde kararnamede şu şekilde verilmiştir.

- *Özel eğitim gerektiren tüm bireyler ilgi istek, yeterlilik ve yetenekleri doğrultusunda ve ölçüsünde özel eğitim hizmetlerinden yararlandırır.*
- *Özel eğitime erken başlamak esastır.*
- *Özel eğitim hizmetleri özel eğitim gerektiren bireyleri sosyal ve fiziksel çevrelerinden mümkün olduğu kadar ayırmadan planlanır ve yürütülür.*
- *Özel eğitim gerektiren bireylerin eğitsel performansları dikkate alınarak amaç, muhteva ve öğretim süreçlerinde uyarlamalar yapılarak diğer bireylerle birlikte eğitilmelerine öncelik verilir.*
- *Özel eğitim gerektiren bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerinin kesintisiz sürdürülebilmesi için her türlü rehabilitasyonlarını sağlayacak kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılır.*
- *Özel eğitim gerektiren bireyler için bireysel eğitim planı geliştirilmesi ve eğitim programlarının bireyselleştirilerek uygulanması esastır.*
- *Ailelerin özel eğitim sürecinin her boyutuna aktif katılımlarının sağlanması esastır.*
- *Özel eğitim politikalarının geliştirilmesinde özel eğitim gerektiren bireylerin örgütlerinin görüşlerine önem verilir.*

- *Özel eğitim hizmetleri, özel eğitim gerektiren bireyleri toplumla etkileşim ve karşılıklı uyum sağlama sürecini kapsayacak şekle planlanır (MEGEP, 2007:6).*

2.2. Özel Eğitimin Tarihçesi ve Ülkemizdeki Gelişimi

Özel gereksinimli çocuklara yönelik tutum ve davranışlara ilişkin tarihsel bilgiler insanlık tarihinin başlangıcındaki erken döneme kadar dayanmaktadır. Antik çağlarda engelli çocukların tanrı tarafından cezalandırıldığına inanıldığından bu çocukların istismar edildiği, terk edilip köle olarak satıldığı, dilendirildiği ve hatta öldürüldükleri görülmüştür. M.Ö. 355'te yaşamış Aristo'nun "Mükemmel olmayan hiçbir şeyin gelişmesine izin vermeyin" düşüncesinden etkilenilmiştir. Yunan ve Roma kültürlerinde güzellik, güç ve zekâ desteklenmiş ve bunların dışındakiler dışlanmıştır.

"Tek tanrılı büyük dinlerin ortaya çıkmasına kadar geçen çok uzun bir dönemde normal insanlardan farklı doğan bebekler veya normal gelişim göstermeyen çocuklar ya öldürülmüş ya da kaderlerine terk edilmiştir, Hristiyanlık ve Müslümanlık gibi büyük dinlerin ortaya çıkması ve yayılması ile birlikte farklı özellikler taşıyan engelli bireylere acınarak yaklaşılması ve bu bireyler korumaya alınmıştır" (Kulaksızoğlu, 2003).

Özel gereksinimli bireylere karşı takınılan olumsuz tutum Hristiyan ve İslam dinlerinin gelişmesiyle değişmeye başlamıştır. Koruyucu ve merhametli bir tutum gelişmiş ve din kurumları özel gereksinimli bireyler için barınma, beslenme ve sağlık bakım yurtları açmışlardır.

Tarihsel süreç içerisinde zihinsel engellilere verilen eğitime bakılacak olunursa eski kayıtların 300 yıl öncesine uzandığı söylenebilir. 1800'li yıllara kadar özel gereksinimli bireylerin eğitimine karşı sert bir tutumun hakim olduğu, 1800'li yılların başında ise tutumların daha ılımlı olduğu bir dönem yaşanmıştır (Çetinkaya, 2010: 51).

Türkiye'de özel eğitim alanında ilk çalışmaların üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocukların eğitim ve öğretimleri ile başladığı söylenebilir. Osmanlılar döneminde 1365 yılında II. Murat zamanında kurulan Enderun Mektebi devşirilen üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocukların yetiştirildiği ilk eğitim kurumlarıdır (Akçal, 2012: 20).

"Türkiye'de eğitim personelinin eğitimi konusu 1952-53 ders yılında Gazi Eğitim Enstitüsü içinde açılan özel eğitim şubesiyle başlamıştır. Özel eğitim durumu, sorunlar ve çözüm önerilerini kapsayan Özel Eğitim Konseyi 13-15

Mayıs 1951 tarihinde toplanmış, sekiz ayrı komisyon çalışmalarını raporlaştırmıştır. Bu konsey Türkiye’de özel eğitim konusunda yapılmış kapsamlı ve şura nitelikli bir çalışmadır’’ (Okuturlar, 1968).

Engelliler toplumuyla bütünleşme yönünde yoğun sorunlar yaşamakta ve yaşamın birçok alanına yayılan sorunlar, engelli bireylerin, toplumla işlevsel bir bütünlük içinde yaşamalarını zorlaştırmaktadır. Engellileri, yaşadıkları hayat içinde fark edemeyen dolayısıyla anlayamayan toplumdaki diğer bireyler farkında olmadan, engellilerin kendilerini toplumdan soyutlamalarına sebep olmuşlardır.

Hızla değişen ve gelişen ülkemizde, bu değişimin en çok hissedildiği alanların başında engelli bireylerin ekonomik, sosyal, siyasi ve kültürel yaşamdaki insan haklarının korunması ve geliştirilmesi gelmektedir. Engellilik alanında yapılan çalışmaların özünü temel insan hakları oluşturmaktadır. Bu kapsamda İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nde belirlenen haklar gerçek yaşamda karşılığını bulmaya başlamıştır. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’ nin 26. Maddesinde “Herkesin eğitim hakkı vardır.” ifadesiyle tüm bireylerin eşit eğitim ve yaşam fırsatlarından yararlanmaları gerektiği belirtilmiştir.

Ülkemizde sık görülen engelli grupları; bedensel engelliler, görme engelliler, işitme engelliler, zihinsel engelliler, otistik engelliler, dil ve konuşma engelliler ve süregen hastalığı olanlar şeklinde sıralanabilir. Engelli bireyler eğitimlerine genelde geç başlamıştır. Bunun sebebi sağlıklı insanların, engellilere karşı tutumundan kaynaklanmaktadır. Bu engel grupları için düzenlenen eğitim programları eski olmamakla birlikte çeşitli düzenlemelerden geçerek; yetkili sağlık kurum veya kuruluşlarınca verilen sağlık kurulu raporuyla asgari %20 özürlü olduğu tespit edilen işitme, dil-konuşma, spastik, zihinsel, ortopedik veya ruhsal özürlü bireylerin; özel eğitim okulları ile özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde verilen destek eğitimini almaları uygun görülmüştür. Eğitim giderleri ise her yıl Maliye Bakanlığı’nca belirtilen tutarı MEB bütçesine bu amaçla konulan ödenekten karşılanır. Eğitimde yaygınlaşma başlayınca maddi durumu olmayanların çocuklarının eğitim masrafları hayır kurumlarınca, bağış ve yardımlarla karşılanma yoluna gidilmiş; günümüzde ise özel eğitim masraflarının devlet tarafından karşılanmasına karar verilmiştir.

Ülkemizdeki özel eğitim hizmetleri, engel gruplarına göre oluşturulmuş özel eğitim okullarında yürütülmektedir. Ayrıca özel eğitim gerektiren öğrencilerin

normal okullarda akranlarıyla birlikte eğitim görmelerine de önem verilmektedir. Kaynaştırma adı verilen bu uygulamaların yaygınlaştırılmasına çalışılmaktadır. Kaynaştırma yoluyla eğitim; özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini, destek eğitim hizmetleri de sağlanarak yetersizliği olmayan akranları ile birlikte resmi, özel; okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan özel eğitim uygulamalarıdır. Özel eğitim merkezlerinde eğitim gören öğrencilerin çoğu kaynaştırma eğitimi almakta, akranlarıyla beraber devlete bağlı okullarda veya özel kurumlarda eğitim görmektedirler. Kaynaştırma eğitimi alan öğrenciler bir takım sorunlarla karşılaşmaktadır; bu sorunlar şu şekilde özetlenebilir.

- Okul kültürüne uyum sağlamakta güçlük çekerler.
- Akademik olarak daha başarısız oldukları için okula gitmek istemedikleri gözlenmiştir.
- Öğretmenlerin öğrencideki tanıyla ilgili yeterli düzeyde bilgisi yoktur.
- Sanatsal faaliyetler okul müfredat programlarında 1 saat olup öğrencinin gelişimine yeterince katkı sağlayamamaktadır.
- Okulların rehabilitasyon merkezleri ve rehberlik araştırma merkezleriyle iş birliğinin zayıf olması öğrencinin gelişiminin gözlenmesi açısından sıkıntılar yaratmaktadır.

Türk milli eğitiminin temel amaç ve ilkeleri doğrultusunda özel eğitim gerektiren bireylerin; toplum içindeki rollerini gerçekleştiren, başkaları ile iyi ilişkiler kuran, işbirliği içinde çalışabilen, çevresine uyum sağlayabilen, üretici ve mutlu bir yurttaş olarak yetişmelerini, kendi kendilerine yeterli bir duruma gelmek için temel yaşam becerilerini geliştirmelerini, uygun öğretim programlarıyla özel yöntem, araç gereç kullanarak ilgileri, ihtiyaçları, yetenek ve yeterlilikleri doğrultusunda üst öğrenime, iş ve meslek alanlarına ve hayata hazırlanmalarını amaçlar.

2.3. Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim Uygulama Okulları

MEB' e bağlı Özel Eğitim Hizmetleri ve Rehberlik genel müdürlüğünün eğitim uygulama okullarında özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin hayatları boyunca ihtiyaç duydukları gerekli davranış ve becerileri kazanmaları için özel eğitim programları hazırlanmıştır. Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerinde

engellilik durumunu ortadan kaldırmak ya da en aza indirmek için bir takım becerilerin edinimi gerekmekte ve beceri ve davranış kazanımı için özel eğitime büyük ihtiyaç duyulmaktadır.

Türkiye’de özel eğitim gerektiren bireylere yönelik pek çok eğitim ortamı bulunmaktadır. Bunlar okul öncesi eğitim düzeyinde yetersizlik gruplarına yönelik ana sınıfları, ilköğretim düzeyinde görme ve işitme yetersizliğinden etkilenmiş bireyler için az görenler sınıfı, zihinsel yetersizlikten etkilenmiş bireyler için az ilköğretim okulları, ortopedik yetersizliği olanlar için ortopedik ilköğretim okulları, her yetersizlik grubuna yönelik özel eğitim sınıfları, zihinsel yetersizlikten etkilenmiş bireylere yönelik uygulama okulları, otistik çocuklar için eğitim merkezleri, ortaöğretim düzeyinde işitme yetersizliğinden etkilenmiş bireyler için çok programlı liseler, mesleki eğitim merkezleri ve iş eğitim merkezleri ile üstün yetenekli çocuklar için bilim sanat merkezleridir. Ayrıca özel eğitim gerektiren bireylerin hepsi için kaynaştırma eğitimi uygulanmaktadır (DEK, 2004: 98).

Özel eğitim programı hazırlanırken temel dayanaklar Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği ve 573 sayılı özel eğitim hakkında kanun hükmünde kararname olup; bu hukuki metinler özel eğitim gerektiren bireyler ile onlara doğrudan veya dolaylı olarak sunulacak eğitsel hizmetler ile bu hizmetleri sağlayacak okul, kurum ve programları içerir. Dolayısıyla özel eğitim programlarına ilişkin uygulamalar, bu kanuna göre düzenlenmektedir (MEB Mevzuat Bankası: 2011).

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Özel Eğitim Kurumları şunlardır:

- Özel “Özel Eğitim” Kurumları
- Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Rehabilitasyon Merkezleri
- M.E.B. Görme Engelliler İlköğretim Okulları
- M.E.B. Hastane İlköğretim Okulları
- M.E.B. İşitme Engelliler Çok Programlı Liseler
- M.E.B. İşitme Engelliler İlköğretim Okulları
- M.E.B. Ortopedik Engelliler İlköğretim Okulları
- M.E.B. Ortopedik Engelliler Meslek Liseleri
- M.E.B. Rehberlik ve Araştırma Merkezleri
- M.E.B. Üstün ve/veya Özel Yetenekliler Bilim ve Sanat Merkezleri
- M.E.B. Zihinsel Engelliler (Eğitilebilir) Okulları
- M.E.B. Zihinsel Engelliler (Öğretilebilir) Okulları
- Mesleki Rehabilitasyon Merkezleri
- Tıbbi Rehabilitasyon Merkezleri

- T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi - Özürlülük Araştırmaları ve İstatistik Dairesi Başkanlığı
- Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu

Ayrıca devlet tarafından yürütülen özel eğitim hizmetlerinin yanısıra gönüllü kuruluşlar tarafından yürütülen hizmetlerde bulunmaktadır. Bu hizmetler içerisinde hem çocuklara sağlanan özel eğitim hizmetleri hem de aileleri ve toplumu bilinçlendirmeyi hedefleyen etkinlikler düzenlenmektedir.

- Bedensel Engelliler Spor Kulüpleri
- Engellilerle İlgili Sivil Toplum Örgütleri
- Görme Engelliler Spor Kulüpleri
- İşitme Engelliler Spor Kulüpleri
- Bedensel Engellileri Güçlendirme Vakfı
- Eğitilebilirler Eğitim Ve Rehabilitasyon Vakfı
- Zihinsel Yetersiz Çocukları Yetiştirme Ve Koruma Vakfı
- Türkiye Özürlüler Eğitim Ve Dayanışma Vakfı
- Türkiye Spastik Çocuklar Vakfı
- Fiziksel Engelliler Vakfı
- Türkiye Engelliler Vakfı gibi kulüp, dernek ve vakıflarda özel eğitim hizmeti almak isteyen bireylere destek olmaktadır.

2.4. Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Görsel Sanatlar Eğitimi

Görsel sanatlar eğitimi, eğitimin en önemli parçalarından birisidir. Özel eğitimin amaçlarından biri de özel gereksinimli bireydeki potansiyeli ortaya çıkartmak ve geliştirmek, bağımsız bir birey olarak topluma kazandırmaktır. Gelişimi normal gösteren her bireyde olduğu gibi özel gereksinimli bireylerin; bilişsel, duyuşsal, psikomotor becerilerinin gelişmelerinde; sosyal yaşama uyum sağlamalarında, yaratıcılık ve estetik beğeni duygularının oluşmasında görsel sanatlar eğitiminin katkısı büyüktür.

Özel gereksinimli çocuklarda görsel sanatlar eğitimi uygun etkinliklerle desteklendiğinde yaratıcı düşünebilen ve kendini ifade edebilen bireyler olarak yetişmektedirler. Duygularını ifade etmekte zorlanan çocuklar titiz ve özverili bir çalışmayla sanat etkinlikleriyle başarı duygusunu tadar, kendine güvenir ve

cesaretinin oluşmasıyla kendini gerçekleştirme imkânına sahip olurlar. Aynı zamanda görsel sanatlar eğitimi iletişimin bir parçasıdır.

“Özel eğitim gibi her şeyin özel olması gereken bir alanda engelli bireyin temel ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir görsel sanatlar eğitimi programının hazırlanması, engelli bireyin sağlıklı gelişimine katkı sağlayacaktır. Ancak şu unutulmamalıdır; eğer amaç görsel sanatları kullanarak bireye ulaşmak ise bireyin temelde var olan ilgi ve ihtiyaçlarına cevap verecek bir programın hazırlanması şarttır. Bu da bireyin birebir ihtiyaçlarına yönelik hazırlanmış bir görsel sanatlar eğitimi programı ile mümkün olabilmektedir” (Salderay, 2010).

Özel gereksinimli bireyler için görsel sanatlar eğitimi programlarının hazırlanması ve uygulanmasında göz önünde bulundurulacak hususlar Salderay’a (2010: 13-15) göre şu şekilde sıralanmıştır.

- Öğrencinin performansının alınması
- Ailenin beklentisi, düşüncesi ve karşılaştığı sorunların belirlenmesi ve konuyla ilgili bizim gözlem ve görüşlerimiz
- Toplum yapımız içerisinde özel gereksinimli bireylerin ihtiyaçlarına karşılık verebilecek merkezler ve kurumlar ile etkileşime geçme ve öğrencinin topluma katılımı için gerekli olan eğitim programını belirleme.
- Öğrenci ile daha önce çalışmış ve çalışacak olan eğitim personelinin görüşlerini almak
- Bu maddeye gelene kadar edinilmiş olan bilgi ve birikimleri bir senteze ulaştırmak.
- Hazırlanan eğitim programını aile ve eğitim personeline bildirmek ve konuyla ilgili geri bildirimleri almak.
- Geri bildirimlerden sonra eğitim personeli ile tekrar görüşülmesi ve uygulanacak eğitim programına eğitim personeli ve sorumlu diğer bireylerin hazırlanması
- Uygulanacak eğitim programı için diğer öğrencilerin hazırlanması
- Öğrenci için gerekli ortam ve koşulların belirlenmesi ve bunların uygulanacak eğitim programına göre hazırlanması
- Oluşturulan eğitim programı için uygun dayanağı sağlama

Genel olarak incelendiğinde Otistik ve DS’li çocuklar normal gelişim gösteren yaşlıtlarına göre daha sık hastalanırlar. Bu çocuklarda görme, işitme ile ilgili rahatsızlıklar sık görülmekte ve psikomotor becerileri kullanmada güçlük yaşanmaktadır. Eğitim programları hazırlanırken bu durumlar göz önünde bulundurulursa gelişimleri en iyi şekilde gerçekleşmesi adına büyük bir adım atılmış olacaktır.

Özel gereksinimli çocuklara görsel sanatlar programı hazırlanırken ekip çalışması olduğu unutulmamalı; özel eğitim öğretmeni, psikolog, sosyal hizmetler uzmanı gibi uzman kişilerden ayrıca öğrencinin daha önceki eğitimcilerinden ve ailelerinden yardım alınmalıdır. Bu eğitim programını daha etkili kılar, bireyin

gelişimine en hızlı ve en etkili çözümü sunar. Yaşına göre yaptıkları ve yapamadıkları, güçlü yanları, çocuğun eğitimini zenginleştirmek için veli öğretmen işbirliği, ile uygun eğitim tespit edilir edilmez uygulamaya geçilmelidir.

Özyürek, (2010: 68) yetersizliği olan çocuklar için hazırlanan eğitim programındaki amaçların özellikleri şu şekilde maddelemiştir.

- İşlevsel,
- Gerçekçi ve uygulanabilir,
- Öğrencinin yararına olmalıdır,
- Edinimle sınırlı olmamalıdır,
- Öğrencilerin katılımıyla belirlenmelidir,
- Yaşa uygun olmalı,
- Nasıl yaptığı üzerinde odaklanmak yerine, davranış üzerinde odaklanmalıdır.

Salderay'a göre (2010) özel gereksinimli bireyler için görsel sanatlar eğitimi programının hazırlanmasında dikkat edilecek hususlar şu şekildedir;

- Öğrenci performansının alınması
- Öğrencinin eksiklerini tanımlayıp öncelikli olanların belirlenmesi
- Öğrencinin hazırlanacak eğitim programını önemsemesi
- Hazırlanan eğitim programının yaşantıya dökülebilmesi
- Hazırlanan eğitim programında mümkün olduğu kadar çok duyu organının etken olarak kullanılması
- Hazırlanan eğitim programının tekrarlanabilir nitelikte olması
- Belirtilen bu altı maddenin uygulanabileceği bir etkinliğin (plastik sanatlar içerikli bir etkinliğin) hazırlanması ve uygulanması

Çocuklar ister normal gelişim sergilesin ister çeşitli engel gruplarında birine dahil olsun aynı yaş grubunda dahi olsalar kendi içlerinde de farklılıklar gösterebilirler. Çocuğun her anlamda kendini gerçekleştirme etkili bir görsel sanatlar eğitimi programıyla olur. Eğitime ne kadar önem verilirse ve ne kadar erken başlanırsa, çocuğa uygun hazırlanan bireysel programlarla gelişim daha hızlı sergilenir. Çocuğu kendi içinde ilerletmek eğitimcilerin ve ailelerin öncelikli hedefi olmalıdır.

“Bireysel eğitim programı (BEP), bireysel eğitim komisyonu tarafından hazırlanmaktadır. Bu birimin görevi özel eğitim ve kaynaştırma yapılan okul ve kurumlarda özel eğitim gerektiren bireyin bireyselleştirilmiş eğitim programının geliştirilmesini, uygulanmasını, izlenmesini ve değerlendirilmesini sağlamaktır. Bu birim kurum müdürü ve görevlendirdiği müdür yardımcısı başkanlığında, gezerek özel eğitim görevi verilen öğretmen, aile, engelli birey, rehber öğretmen, psikolojik danışman, eğitim programını hazırlamada sorumlu öğretmen, engelli bireyin sınıf öğretmeni veya hazırlanan programın içeriğine

uygun olan özel bir alandaki uzman ve gerektiğinde izleme, tanılama ve değerlendirme ekibinden görevli bir kişiden oluşmaktadır''(MEB, 200:38).

Özel gereksinimli çocuklara verilen görsel sanatlar eğitimi derslerinde; akademik beceriler, grup çalışmalarında öğrendikleri iş birliği ve yardımlaşma, etkinlik sırasında grupla veya bireysel kurdukları iletişimlerle sosyal yönlerini güçlendirme, etkinlik bitene kadar sabırlı olmayı öğrenme gibi çocuğu geliştirecek pek çok alana katkı sağlamaktadır.

2.5. Otistik ve Down Sendromlu Çocukların Genel Özellikleri

2.5.1. Otistik Çocukların Genel Özellikleri

Otizm, nedeni tam olarak bilinmemekle birlikte beyin işlevlerindeki bozukluk olarak tanımlanmaktadır ve ilk defa bu terim 1943 yılında çocuk psikiyatrisi Leo Kanner'in ilk makalesiyle duyulmuştur. Diken (2013: 411-413), 1980 li yıllarda otizm spektrum bozukluğunun; genetik, organik ve nörobiyolojik bir bozukluk olduğunu ifade etmiştir. Başka bir ifadeyle otizm bir spektrum bozukluğudur. Yaygın gelişimsel bozukluk denilen otizme spektrum denmesinin sebebi otizmde görülen belirtilerin her çocukta farklı seviyelerde olmasıdır. Bazı otizimli çocuklarda bütün özellikler tamamen belirgin şekilde gözlemlenebilirken; bazı çocuklarda bazı belirtiler çok daha hafif düzeyde kendini göstermektedir. Yaş ilerledikçe kendini daha çok gösteren otizm, özellikle 3 yaşından sonra belirginleşmeye başlamaktadır.

Yaşamın erken dönemlerinde başlayan ve yaşam boyu süren sosyal ilişkiler, iletişim, davranışsal ve bilişsel gelişmede gecikme ve sapmayla belirli, nöropsikiyatrik bir bozukluk olarak kabul edilmektedir (Kulaksızoğlu, 2003: 81). Otizm spektrum bozukluğu grubuna giren tanılar birbirinden farklılık göstermektedir. Her tanı ayrı zamanlarda ayrı belirtiler olarak ortaya çıkabilmektedir. Çocukluk çağı otizmi, atipik otizm, rett bozukluğu, yüksek fonksiyonlu otizm, dezintegratif bozukluk, asperger sendromu ve yaygın gelişimsel bozukluk olmak üzere otizm kendi içinde sınıflandırılmıştır.

Otizm spektrum bozukluğunun nedenleri tam olarak saptanamamıştır. Günümüzde otizm spektrum bozukluğunun beyin işlevlerindeki bozukluktan kaynaklandığı görüşü hakimdir. Cavkatyar (2013:154), otizmin, soğuk ve ilgisiz annelerden, ebeveynlerin olumsuz çocuk yetiştirme tarzından kaynaklandığını ve üst düzey sosyo- ekonomik ailelerin çocuklarında görüldüğü düşüncesini savunmuştur.

Fakat soğuk ve ilgisiz annelerden kaynaklı ifadeler, bu durumun gerçekleri yansıtmadığı ilerleyen yıllarda araştırmalarla belirlenmiştir. Bu ifadeler anne babaların kendilerini suçlu hissetmelerine, kafalarının karışmasına ve dolayısıyla pek çok yanlış anlaşılmaya yol açmıştır. Kucağa alındığında sarılmama, annenin sesine tepki vermeme gibi davranışları gösteren otizmliler çocukların çoğu, anneye bağımlılık davranışının yoksunluğunu göstermektedir. Sevgi ve güvende olma gereksinimi yönüyle diğer bireylere fiziksel yakınlaşma davranışları görülmemektedir.

Bodur ve Soysal'a (2004) göre otizmin erken tanı göstergeleri 'Göz temasında atipiklik, gözle izlemeye eksiklik, taklit etmede eksiklik, sosyal gülümsemenin olmaması, etkiye yetersiz tepki, sosyal ilgi azlığı ve garip davranışlar sergileme (sürekli elini bir yere vurma, arabanın tekerleğini çevirme gibi), uzun süreli görsel dikkat eksikliği, 6. aylarda daha belirginleşen normal çocuklardan farklı postur, ortamdaki bir nesneye sabitlenme ve olumlu etkileşime girememe, 12. aydan itibaren anlamsız sesler çıkarma, el-kol-baş hareketlerinin olmaması (örneğin: işaret etme, bay bay yapma) 16. ayda tek sözcüklerin olmaması, 24. ayda kendiliğinden iki sözcüklü tümcelerin olmaması, anne-babanın oyun ve etkileşim çabalarına tepki vermeme, yüz ifadesinin olmaması (sanki duygusuzmuş izlenimi uyandırma), uyaranlara karşı tuhaf tepki (hafif gürültüye abartılı tepki), annesine gerek duymuyormuş izlenimi, bakım verenler tarafından anlaşılmaz ve rahatlatılamaz huzursuzluk, yiyecekleri katı yeme sorunları'' şeklinde açıklanmıştır.

Yaşamın ilk dönemlerinde, yeni doğan bebek insanlara gözlerini diker bakar, sese yönelir, kendini sevdirmek için bir parmağı yakalar ve hatta gülümser. Bunların aksine çoğu otizmliler çocuk her günlük insan iletişimindeki alışverişi öğrenmede büyük güçlük yaşarlar (Ünal, 2006: 30-31).

Başka bir ifadeyle otizmliler; karşılıklı etkileşim ve ilişki kurmada beceri gösteremezler. Göz göze etkileşim kuramama, ismi söylenerek seslenildiğinde tepki vermeme, akran ilişkisi kurma ve sürdürmede zorlanma, sözel olmayan iletişimde yüz ifadesini, beden dilini ve duygusal jest ve mimiklerini kullanmada yetersiz kalma, tekrarlayıcı dil kullanımının egemen olduğu ekolali konuşma, kendilerinden üçüncü şahıs olarak bahsetme, kendi etrafında dönme ve dönen eşyalara aşırı ilgi, alışmış oldukları çevrenin ve eşyaların değişmesine de aşırı ve uygunsuz tepki gösterme gibi özellikler otistik çocukların genel özellikleridir.

Otistik çocukların bağımsız yaşayabilmeleri, davranış problemlerinin azaltılarak gereksinimleri olan becerileri kazanabilmeleri doğru yöntemlere dayanan eğitimle hayatını idame ettirecek düzeye gelmesi sağlanabilmektedir. Günümüzde

otizmin ilaçla tedavisi büyük ölçüde sonuç vermemiştir. Sevgi, sabır ve anlayışla yörgulan, eğitimle desteklenen bir yaklaşım tek tedavi şekli olarak görölmektedir.

2.5.2. Down Sendromlu Çocukların Genel Özellikleri

DS oldukça sık rastlanan ve birçok bulguların bir arada göröldüğü genetik kökenli doğumsal bir kromozom bozukluğu olarak bilinmekte ve dünyadaki bütün ölkelerde farklı ekonomik ve sosyal yapıdaki toplumlarda görölebilmektedir.

İlk defa 1866 yılında, Langdon Down tarafından klinik belirtileri tanımlanmıştır. Ancak 1838 de Esquirol ve 1846 da Seguin tarafından tarif edilen hastaların da mongolizme ait örnekler olduğı düşünölmektedir (Tayşı ve Say 1975). Mongol ırkındaki insanların yüz özelliklerine benzerliklerinden dolayı bir dönem mongolizm olarak da adlandırılmıştır. Günümüzde artık mongolizm terimi yerine Down sendromu terimi kullanılmaktadır.

DS, hücrelerdeki 21. Kromozom fazlalığı ile ilgili genetik bir hastalıktır. DS'li bireylerde kromozom sayısı 47 dir. Fazla olan kromozom 21. kromozomdur.

Adan'a göre (2009: 10-11) DS'de en sık karşılaşılan fiziksel özellikler;''Düz ve basık yüz yapısı küçük bir burun, burun kökünün basık olması, gözün iç kenarında tipik görünüşlü deri kıvrımları, anormal yapılı ve düşük yerleşimli kulak kepçeleri, el ayasını ortadan ikiye bölen tek bir çizgi (Simian Çizgisi), kaslarda gerginliğin az olması eklemlerin normalden fazla miktarda açılabilmesi, el küçük parmağında ortadaki kemiğin olmaması, ayak başparmağı ile ikinci parmak arasında ayrıklık, dilin ağza oranla çok büyük olması'' şeklinde belirtilmiştir.

Bu özelliklerden yola çıkarak DS'li çocuğı diğer çocuklardan belirgin olarak ayırabilecek fiziksel özellikleri; başları normal gelişim gösteren çocuklardan daha ufak, boyunları kısa ve kalın, enseleri düz, yüzleri oval ve yassı, burun kemeri basık olduğundan burunları küçük ve kalın görünmektedir şeklinde açıklayabiliriz. Gözler çekik ve dar olan bu gruba giren çocukların; göz kasları zayıf olduğundan dolayı doğuştan göz problemlerine rastlandığı bilinmektedir.

''DS'li çocuklarda zayıf ve bulanık görme söz konusudur. Zayıf görme benzer nesnelere ayırt etmeyi güçleştirir. Çocukların bebek ve ayıyı, top elma portakal ve domatesi, kedi ve köpeğin resimlerini görünce karıştırdıklarına tanık olunmuştur. Kulaklar küçük ve kıvrımlıdır. Dudaklar ince ağzın küçük damağın yassı olması sebebiyle dil dışarıdadır. Aynı zamanda bu çocukların geç diş çıkardığı bilinmektedir'' (Turan;2002).

Hareket gelişiminin diğer çocuklara göre daha uzun sürede ulaştığı görülmektedir. DS'li bireyler genel olarak yaşlılarından daha kısa boylu olurlar ve metabolizmalarının yavaş çalışması nedeni ile doğru beslenme alışkanlığı edinmezlerse ileri yaşlarda kilo problemi yaşayabilirler. Oldukça sevimli neşeli cana yakın tavırları ile tanınırlar. Aynı zamanda inatçıdırlar.

DS'li çocuklarda zihinsel gelişim hızı normal çocuklardan daha yavaş olmaktadır. Konuşma gelişimi genellikle diğer becerilerden daha yavaş gelişir. Her çocukta zekâ düzeyi farklıdır (Yıldırım Sarı, 2001:8). DS'li çocukların topluma uyumlu birer birey olabilmeleri için onların eğitiminin yadsınamayacak bir önemi vardır. Doğru ve profesyonel bir eğitim ile yaşamlarını kaliteli bir şekilde sürdüren birçok DS'li birey bulunmaktadır. Bireysel eğitim programları ve kaynaştırma eğitimiyle bazı öz bakım becerileri kazanabilmektedirler. İlerleyen yaşlarda evlerinde yaşayabilirler, güvenilir iş yerlerinde çalışabilirler ve evlenebilirler. Burada düzenli ve disiplinli bir eğitim programı ve bol tekrar en önemli faktördür. Eskiden okuyamaz bile denilen bu bireyler artık lise, hatta üniversite bitirebilmekte, ikinci bir dil öğrenebilmekte, çalışabilmekte, bağımsız veya yarı bağımsız hayatlar sürebilmektedirler.

2.6. Otistik ve Down Sendromlu Çocuklarda Görsel Sanatlar Eğitiminin Gerekliliği

Günümüzde çağdaş sanat eğitiminin ana amacı öğrenciyi kapasitesi doğrultusunda entellektüel, duygusal ve sosyal gelişme açısından destekleyerek onun kişisel istemlerine yanıt verebilme çabasını hedefler. Ayrıca sanat sadece estetik amaçlarıyla değil, eğitici ve öğretici amaçları da bu anlamda düşünülmesi gereken önemli bir konudur (Artut, 2006:111).

“Sanatsal faaliyetler, bireyin okuldan ve rehabilite olmaktan zevk aldıkları bir alan olmasının yanısıra eğitim ve öğretimin diğer aşamalarında da sıkça başvurulan alanlardan biri durumundadır. Bu faaliyetlerle, yetersizliği olan bireye gerekli bilgi ve beceriler kazandırılarak, sosyal ve fiziki çevresinde bazı değişiklikler yapıldığında yetersizliğin engel durumuna dönüşmesinin önlenebileceği de belirtilmektedir” (Karakelle vd., 2017).

Otistik ve DS'li çocukların hayal gücünü geliştirecek, yaratıcılığını destekleyecek kendini ifade edecekleri serbest resim etkinlikleri uygulandığında çocukların ifade edemediklerini kâğıda renklerle döktüğü görülmüştür. Çocuklar

duygu ve düşüncelerini, yaşadıkları olaylara karşı tepkilerini, hayallerini konuşarak ifade etmekten zorlandıkları için sanat etkinlikleri yoluyla anlayabilmek mümkündür.

“Resim eğitimi çocuklarda, zihinsel işleyiş, yeti ve yaratıcılığın gelişmesi ile yakından ilgilidir. Duyu ve duyumları temel alan biliş süreci, duyumların işleyişini geliştirmek ve yönlendirmek için olumlu uyaranlara ihtiyaç duyar. Fiziksel yeterlilikte gelişim nasıl sürece bağlı ise ve uyaranlarca etkileşim davranışına dönüştürülebiliyorsa, zihinsel gelişimde etkileyici uyaranlara ihtiyaç duyar. Bu kavramların gelişimine resim eğitimi uyarıcı olarak katılır ve ayrıca çocuğun kendine özgü düşünce ve anlama tarzıyla algılayıp öğrendiği dünyayı resimleriyle dışa vurma olanağını görsel sanatlar eğitimi neticesinde bulur” (Aksu, 2011).

Görsel sanatlar etkinlikleri Otistik ve DS’li bireylere beceri kazandırırken onları aynı zamanda motive etmektedir. Bu etkinlikler onlara en büyük faydayı sağlar. Yeterli zaman, uygun malzemeler ve eğlenceli etkinliklerle çocukların ifade gücü gelişebilmektedir. Etkinliklerde çocuğun zekâ yaşı, gelişimi, bireysel farklılıkları göz önünde bulundurulmalıdır.

Sanat eğitimi ve görsel sanatlar uygulamalarıyla öğrenci kendini gerçekleştirir. Engelli öğrenci, yaptığı uygulama ile başarıdan kaynaklanan ben yapıyorum, ben başarıyorum duygusu ile özgüven kazanıp ruhen sağlıklı bir birey haline dönüşür (Geçen, 2015: 184). Sosyal çevreye uyum sanatsal faaliyetlerle başlar.

“Engelli bireylerin yaptıkları el sanatları ürünleri daha sonra yılsonu sergi ve kermeslerinde insanların beğenilsine de sunulmaktadır. Özellikle bazı bujiteriler, engelli bireylere destek amaçlı onların yaptıkları takıları satışa sunmakta; kasnakla yapılan masa ve sehpa örtüleri, havlu kenarları el becerilerini geliştirirken aynı zamanda bu bireyler için gelir kaynağı da olabilmektedir. Yine bazı tekstil firmaları özellikle dikiş konusunda yetenekli öğrencileri daha basit işlerde çalıştırarak onlara istihdam da sağlayabilmektedir.” (Karakelle vd., 2017: 230).

Görsel sanatlar faaliyetleri sonucunda birey kendini ifade etmeyi öğrenerek toplum içinde bir yer edinir. Sosyal hayata uyum sağlamakta zorlanmaz. Bu etkinlikler sonucu aile bütçesine de katkıda bulunabilir.

Sayı renk dikkat görsel dikkat görsel sıralı dikkat gibi beceriler yine sanat etkinlikleriyle kazanılır. Matematik becerilerinin ve yazma becerilerinin temeli bu sayede atılır. Örneğin yuvarlama, yoğurma çalışmaları sayesinde kalem tutma becerileri gelişir. Kavram öğretirkende görsel sanatlar materyellerinden faydalanılır. Renk kavramı, geometrik şekiller öğretimi, büyük küçük uzun kısa kavramları

öğretilirken görsel sanatlar dersinden destek alınır ve bilişsel gelişime katkıda bulunulur. Soyut ve somut kavramlar daha çabuk öğrenilir. Bekleme, sabretme ile basit ev ödevleri ile sorumluluk alma becerisi gelişir. Fiziksel gelişimde el göz koordinasyonu desteğiyle psikomotor becerilerinin gelişimine; paylaşım, işbirliği, sözel iletişim gibi becerilerin desteklenmesiyle sosyal gelişim alanına fayda sağlanır. Duygu ve düşüncelerini ifade edebilme, özgüven, öz saygı, başarıma duygusu ile duygusal gelişim alanına faydalı olunur. Çocuğun kendini rahat ifade ettiği bir ortamda tüm bu gelişimleri göstermiş olması, görsel sanatlar eğitiminin Otistik ve DS’li çocuklarda gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Özellikle DS’li çocuklar inatçılığıyla tanınır. İstemediği bir şeyi yapmayan, bir işi yapabilecek düzeyde de olsa sırf istemediği için başkasına yaptırma isteği gösteren çocuklara görsel sanatlar eğitimi; sorumluluk, disiplin, paylaşma gibi davranışlar kazandırır.

“Motor kelimesi gelişim konusu çerçevesinde anlam olarak hareketi ifade eder. Bireyler daha dünyaya gelmeden anne karnında iken fiziksel olarak gelişmeye başlar. Dünyaya geldiğinde ise bu gelişim hızlı bir şekilde devam eder. Gelişim süresinde yapılan hareketlerin bazıları, refleks olarak bir ömür boyu devam ederken, bazıları da zamanla organların bilinçli olarak kullanılması ile yapılan eylemlerdir ve psikomotor gelişim içinde değerlendirilir”(MEGEP, 2007).

“Büyük kas motor becerileri olarak adlandırılan beceriler, aynı zamanda kaba motor beceriler veya geniş kasların kullanılması şeklinde tanımlanmaktadır. Emekleme, ayakta durma, yürüme, koşma, salınım, dönme, yuvarlanma, zıplama, denge gibi hareketler üzerindeki kontrolü anlatmak içindir. Küçük kas motor gelişimi ise ince devinimsel hareketler olarak adlandırılmaktadır. Eli ve ayağı kullanma becerilerini kapsar. Tutma, kavrama, yazma, yırtma, çizme, yapıştırma, kesme gibi beceriler örnek olarak gösterilebilir”(MEGEP,2007: 3-4).

İnsan hayatını kolaylaştıran bu beceriler aynı zamanda temel beceriler olup insanlarla ilişki kurmada da etkin rol almaktadır. Kazanılan psikomotor beceriler kişiden kişiye farklılıklar gösterebildiği gibi tüm bireyler için yaşamı sürdürebilme adına gerekli beceriler olup, normal gelişim gösteren tüm bireylerde olması beklenmektedir.

Görsel sanatlar etkinlikleri çocuklara beceri kazandırırken onları motive etmektedir. Renksiz hoşuna gitmeyecek oyuna dönüştürülmemiş bir etkinlikte çocuk ne için yaptığını bilmediğinden o etkinliği terk etmek istemektedir. Boyama, kesme, yoğurma, boncuk takma vb. faaliyetlerden çocuk motive olurken aynı zamanda el

becerisi de gelişmektedir. İnce motor becerilerinin gelişmesi hayatındaki herşeye etki etmektedir. Kalem tutmak, düğme iliklemek, yemek yiyebilmek için kaşık çatal kullanmak, bardak tutabilmek çorap giyebilmek eliyle gözüyle koordine ettiği her şeyde ince motor beceriler devreye girmektedir. Bu çocuklarda sorun kaslarda değil sorun el göz koordinasyonunu sağlayamayıp, koordine edememektedir. Birçok engelli birey zihinsel engelin yanında fiziksel engele de sahiptir. Bu tür etkinliklerle çocuk zamanla el göz koordinasyonundaki yetersizlikleri giderip, ince motor becerilerini geliştirmektedir.

Psikomotor gelişim en çok 0-6 yaş arasında olduğundan bu aralığı kaçırmamak gerekmektedir. Bol tekrarların motor becerilere etkisi çok büyüktür. Eğitime ara veren çocukların motor becerilerinde gerileme olduğu görülmüştür. Yaş grupları ilerledikçe davranışlar gerçekleştirilir. 7 yaşından sonraki ilkököl döneminde okul öncesi eğitimi tamamlamış öğrenci artık yoğurma maddelerine şekil verebilir. Pastelboya ve suluboya kullanılarak baskı çalışmaları yapabilir. Makas kullanarak kâğıt kesebilir ve yapıştırıcı kullanarak zemin üzerine kâğıt yapıştırabilir. Gündelik hayatta yaptığımız bize basit gelen her türlü faaliyetin temelinde bu motor becerilerin gelişimi yatmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, verilerin toplanması ve verilerin analizi yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada nitel ve nicel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Resimlerin analizinde ise betimsel analiz metodu uygulanmıştır. Gözlem, görüşme ve uygulamaya dayalı bir araştırma yapılmıştır. Araştırma öncesi öğretmenlere anket formu hazırlanmış; hazırlanan ankette alan konusunda uzman özel eğitim öğretmenlerinin görüşleri alınmıştır. Toplanan veriler değerlendirilip yorumlanmıştır. Bu araştırmanın teorik kısmını; Sanat ve Sanat Eğitimi, Özel Eğitim, Otistik ve Down Sendromlu Çocukların Genel Özellikleri oluşturmaktadır. Bu konuda alan taraması yapılarak araştırmanın kapsamına dahil konular incelenmiş ve teorik bir alt yapı oluşturulmuştur. Araştırmanın uygulama kısmını ise öğrencilerin yaptığı görsel sanat etkinlikleri oluşturmaktadır. Gözlemler yapılmış, özel eğitim öğretmenlerinin de konuyla ilgili görüşleri alınmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini; 2018/2019 eğitim öğretim yılında Hatay ili Antakya ilçesinde Milli Eğitime bağlı özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde eğitim gören Otistik ve DS'li çocuklar ile özel eğitim öğretmenleri oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise Milli Eğitim Bakanlığına bağlı, Umut Damlaları Özel Eğitim ve Rehabilitasyon merkezine devam eden 3-18 yaş aralığındaki 28 Otistik ve 24 DS'li toplam 52 çocuk ile merkezde görev yapan 17 özel eğitim öğretmeni kapsamaktadır. Çocuklardan 3-6 yaş grubunda 8 Otistik, 7 DS'li; 7-11 yaş grubunda 10 Otistik, 9 DS'li; 12-18 yaş grubunda 10 Otistik, 8 DS'li çocuk bulunmaktadır. Büyük yaş gruplarını ise merkeze en az 5 yıldır devam eden ve görsel sanatlar eğitimine katılan çocuklar oluşturmaktadır.

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırma kapsamına giren rehabilitasyon merkezinin belirlenmesinden sonra Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan araştırma iznine dayanarak rehabilitasyon merkezi ile çalışılmaya başlanmıştır. Ankete katılım için gönüllülük formu oluşturulup hazırlanan anketler merkezdeki özel eğitim uzmanlarına uygulanmıştır.

Hazırlanan ankette kişisel bilgiler, kurumun görsel sanatlar dersi ile ilgili durumu (öğretmen, atölye, program vb.), görsel sanatlar etkinliklerinin Otistik ve DS' li çocukların üzerindeki beğeni durumu ve etkileri, çocukların hangi görsel sanatlar etkinliklerinde zorlandıkları ile ilgili görüşleri sorulmuştur.

Uygulama ve gözlem yapılacak Otistik ve DS'li çocukların velilerinden uygulamalara katılabilmeleri için izin dilekçesi alınmıştır. İzin dilekçesinde çocukların görüntüsünün ve kimlik bilgilerinin bu çalışmada ve başka çalışmalarda kullanılmayacağı belirtilmiştir. Veri toplama aşamasında her çocuğa yapılacak her etkinlik için malzemeler hazır edilmiş belirli bir program dahilinde hazırlanan etkinlikler her gruptaki Otistik ve DS'li çocuklara uygulanmıştır. Öğrencilere uygulanacak görsel sanatlar etkinlikleri özel eğitim uzmanlarıyla beraber belirlenmiştir. Uygulama Umut Damaları Özel Eğitim ve Rehabilitasyon merkezinde yer alan Otistik ve DS'li 52 çocukla yapılmıştır. Birinci haftanın ilk günü rehabilitasyon merkezinde çalışan özel eğitimcilerle tanışılmış, onlara hazırlanan anket uygulanmıştır. İkinci gün öğrencilerle tanışılarak yaşları 3 ile 18 arasında değişen 52 çocukla rehabilitasyon merkezine geldikleri günlere göre programlama yapılarak uygulamalara başlanılmıştır. Uygulamalar değişik gruplara ikinci günden itibaren günde 6 saat olmak üzere toplam 54 saat uygulanmıştır. Etkinliklere özel eğitimcilerde katılmış, çalışmalar bireysel veya grup şeklinde yapılmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Öğretmenlere uygulanan anket sonucunda elde edilen veriler yüzde dağılımlarına bakılarak değerlendirilmiştir. Elde edilen bilgiler tablolar ve grafikler şeklinde düzenlenip yorumlanmıştır. Özel eğitim öğretmenleri merkeze uzun süre gelen çocukların daha önceki yıllarda yaptığı yapabildiği ve şu an yaptıkları becerileri belirtip gelişime katkıları ile ilgili gözlemleri değerlendirilmiştir. Her etkinlik öncesi malzemeler çocuklara tanıtılmış ve ürünü göstermek amacıyla

etkinlikler önce öğretmenler tarafından yapılmıştır. Her görsel sanatlar uygulamasında çocuğun yapabileceği en alt basamaktan başlanmış, etkinlikler için kendi bünyesinde basamak sırası tespit edilerek beceri sağlandıkça yapabileceği bir üst basamağa geçilmiştir. Her etkinlikle ilgili bir tablo oluşturulmuş; tabloda etkinliğin adı, engel grubu, yaş düzeyi, etkinlikte kullanılacak malzemeler, yapılışı, yapılan etkinliklerin fotoğrafları ve etkinlikte hedeflenen kazanımlar tablo içerisinde belirtilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR ve YORUM

4.1. Özel Eğitim Uzmanlarının Görsel Sanatlar Dersi İle İlgili Görüşleri

Görsel sanatlar uygulamalarının Otistik ve DS'li çocukların gelişimlerine etkileri konusunda araştırma kapsamında hazırlanan anket Umut Damlaları Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezinde çalışan 17 öğretmene uygulanmış, anket verileri değerlendirilerek aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmanın bu bölümünde bulgular ve yorumlar birlikte sunulmuştur. Özel eğitim uzmanlarının verdikleri cevaplar doğrultusunda tablolar, grafikler hazırlanmıştır. Bu tablo ve grafiklerin altında ise açıklayıcı yorumlar bulunmaktadır.

Tablo 1

Çalışma Grubunu Oluşturan Öğretmenlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Yüzdeler Dağılımları

Cinsiyet	KADIN		ERKEK	
	n	%	n	%
	14	82,3	3	17,7

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %82,3'ü (14 kişi) kadın; %17,7'si (3 kişi) erkektir.

Tablo 2

Çalışma Grubunu Oluşturan Öğretmenlerin Mesleki Deneyim Süresi Değişkenine Göre Yüzdeler Dağılımları

Meslek Deneyim Süresi	1-5 Yıl		5-10 Yıl		10-15 Yıl		15 Yıl ve Üzeri	
	n	%	n	%	n	%	n	%
	5	29,4	6	35,2	3	17,6	3	17,6

Öğretmenlerin mesleki deneyim süresi 1-5 yıl arası olanlar %29,4 (5 kişi); 5-10 yıl arası olanlar %35,2 (6 kişi), 10-15 yıl arası olanlar %17,6 (3 kişi); 15 yıl ve üstü olanlar da %17,6'lık kısmı (3 kişi) oluşturmaktadır.

Tablo 3

Çalışma Grubunu Oluşturan Öğretmenlerin Mezuniyet Durumu Değişkenine Göre Yüzdeler Dağılımları

Öğretmenlerin Mezuniyet Durumu	Özel Eğitim Bölümü		Okul Öncesi Bölümü	
	n	%	n	%
	11	64,7	6	35,2

Öğretmenlerin %64,7'si (11 kişi) özel eğitim bölümünden mezun olmuştur. Okul öncesi bölümden mezun olanların yüzdelik oranı %35,2 (6 kişi)' dir.

Tablo 4

Görsel Sanatlar Dersinin Genel Durumu ile ilgili Öğretmen Görüşlerinin Yüzdelerle Dağılımları

Anket Soruları	Evet		Hayır	
	n	%	n	%
1. Kurumunuzda görsel sanatlar eğitimi dersi veriliyor mu?	17	100	0	0
2. Kurumunuzda görsel sanatlar atölyesi var mı?	0	0	17	100
3. Kurumunuzda görsel sanatlar öğretmeni çalışıyor mu?	0	0	17	100
4. Görsel sanatlar alanında eğitim aldınız mı?	6	35,3	11	64,7
5. Kurumunuzda görsel sanatlar dersi için özel bir program uyguluyor musunuz?	6	35,3	11	64,7

Soru 1 de araştırmaya katılan öğretmenlerin hepsi kurumda görsel sanatlar dersi verildiğini evet diyerek belirtmiştir. Kurumda görsel sanatlar eğitimi verilmektedir.

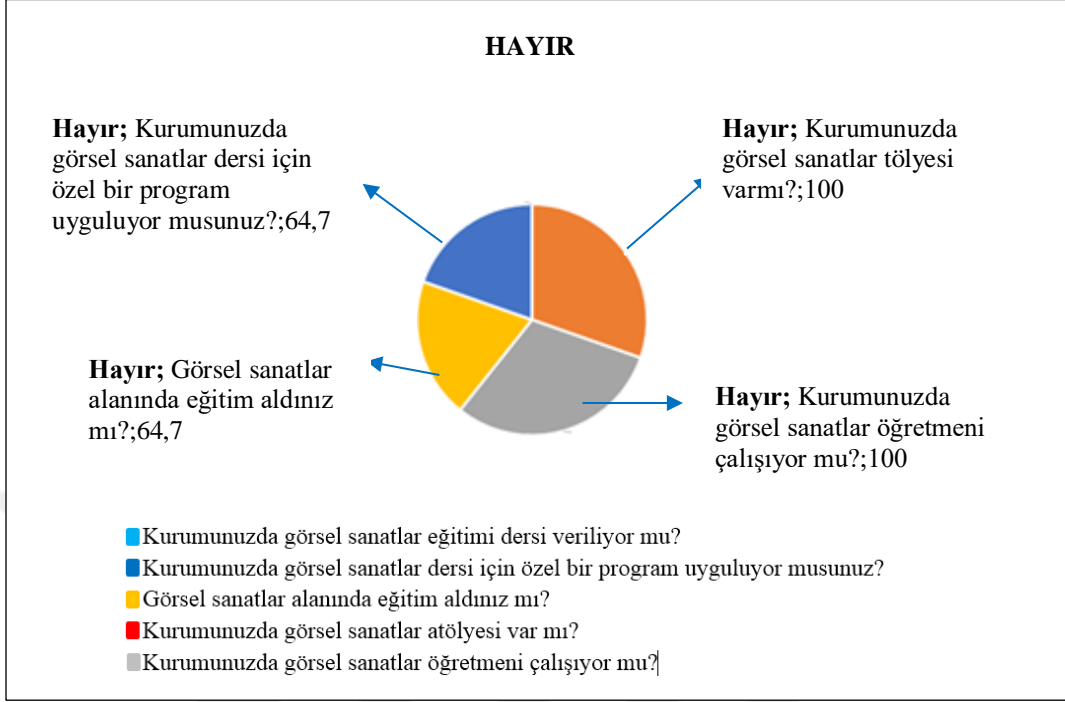
Soru 2 de kurumda görsel sanatlar atölyesi olmadığını katılımcıların hepsi hayır diyerek belirtmiştir. Çıkan sonuca göre kurumda görsel sanatlar atölyesi bulunmamaktadır. Etkinlikler dersliklerde yapılmaktadır.

Soru 3 te verilen cevaba göre kurumda görsel sanatlar branşında öğretmen çalışmamaktadır. Fakat buna rağmen görsel sanatlar etkinlikleri titizlikle yapılmaktadır.

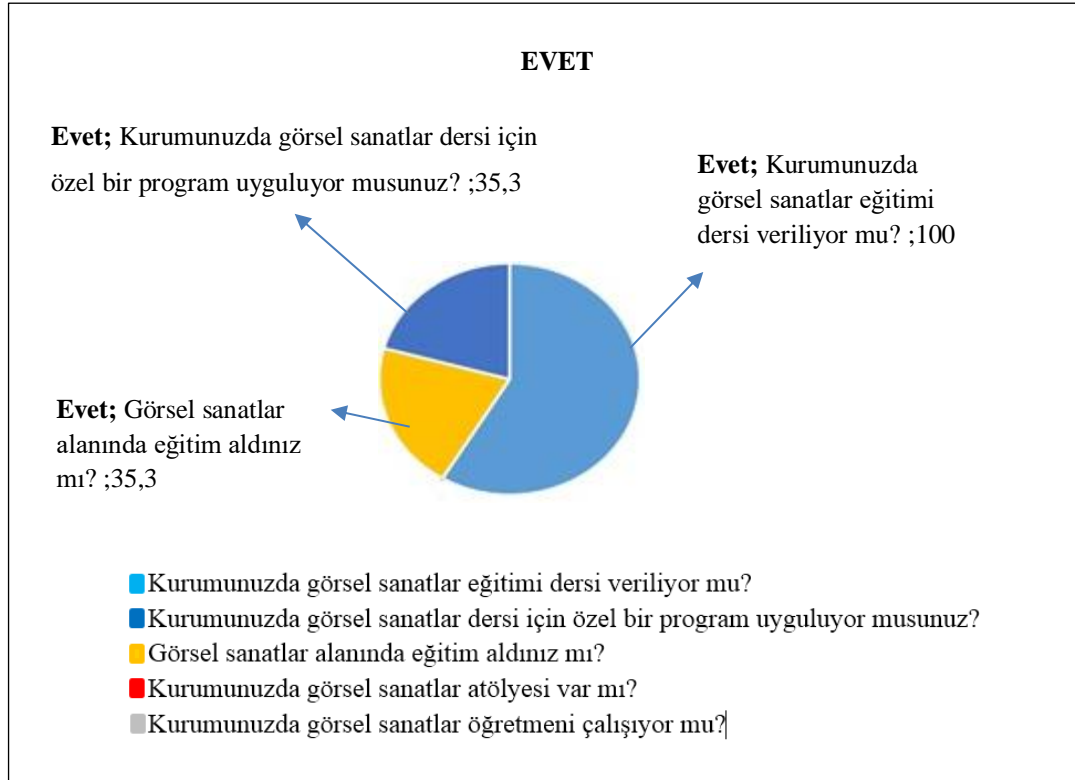
Soru 4'te araştırmaya katılan öğretmenlerin 6 tanesi görsel sanatlar alanında eğitim almış olup bu oran % 35,3'ü oluşturmaktadır. Bu alanda eğitim almayan öğretmenler 11 kişi ile %64,7'lik kısmı oluşturmaktadır. Eğitim alan öğretmenler halk eğitim merkezinin düzenlediği sanat kurslarına katılarak kendilerini geliştirdiklerini belirtmişlerdir.

Soru 5'e verilen cevaba göre kurumda çalışan öğretmenlerin % 35,3'ü görsel sanatlar dersi için özel bir program uygulamaktadır. Evet cevabını verenler görsel sanatlar dersi programını çocukların engellilik durumlarının farklılık gösterdiğinin altını çizerek, her çocuğa özel, anlama yeteneğine göre bireysel program hazırladıklarını belirtmişlerdir. Hayır diyen %64,7 lik kesim ise yaş düzeylerini ve engellilik durumlarına uygun değilse herkesin katılabileceği etkinlikleri tercih ettiklerini, bireysel program hazırlamadıklarını belirtmişlerdir.

Grafik 1 Görsel Sanatlar Dersinin Genel Durumu ile İlgili Öğretmenlerin Hayır Cevaplarının Yüzelik Dilimleri

Grafik 2 Görsel Sanatlar Dersinin Genel Durumu ile İlgili Öğretmenlerin Evet Cevaplarının Yüzelik Dilimleri

Tablo 5

Görsel Sanatlar Eğitiminin Otistik ve DS'li Çocuklar Üzerindeki Etkisi İle İlgili Öğretmen Görüşlerinin Yüzdelik Dağılımları

Öğretmen Görüşleri		evet		kısmen		hayır	
		n	%	n	%	n	%
1.	Otistik ve Down Sendromlu çocukların eğitiminde sanat eğitiminin gerekli olduğunu düşünüyorum	16	94,1	1	5,9	-	-
2.	Görsel sanatlar eğitiminin Otistik ve Down Sendromlu çocukların motor becerilerinin gelişiminde etkili olduğunu düşünüyorum.	17	100	-	-	-	-
3.	Görsel sanatlar dersinde kazanılan becerilerin diğer derslerin öğretiminde etkili olduğunu düşünüyorum.	16	94,1	1	5,9	-	-
4.	Görsel sanatlar eğitiminin Otistik ve Down Sendromlu çocukların iletişim becerilerine yardımcı olacağını düşünüyorum.	16	94,1	1	5,9	-	-
5.	Görsel sanatlar dersinin çocuğun cesaretini ve kendine güvenini arttırdığını düşünüyorum.	16	94,1	1	5,9	-	-
6.	Görsel sanatlar dersinin grup ile çalışma becerisini ve alışkanlığını arttırdığını düşünüyorum.	14	82,3	3	17,8	-	-
7.	Otistik çocuklar görsel sanatlar dersini seviyor mu?	9	52,9	8	47	-	-
8.	Down Sendromlu çocuklar görsel sanatlar dersini seviyor mu?	13	76,6	4	23,6	-	-
9.	Çocuklar resim yaparken duygularını rahat ifade edebiliyorlar mı?	6	35,2	11	64,8	-	-
10.	Çocuklar özgün yaratıcı ürünler ortaya çıkarabiliyorlar mı?	6	35,2	11	64,8	-	-
11.	Çocuklar yoğurma maddelerini kullanarak ürün oluşturabiliyorlar mı?	12	70,7	5	29,4	-	-
12.	Çocuklar atık malzemeler kullanarak ürün oluşturabiliyorlar mı?	3	17,8	14	82,3	-	-
13.	Çocukların çalışmalarını sergiliyor musunuz?	15	88,2	2	11,1	-	-
14.	Çocukların motor gelişimlerine katkı sağlayacak etkinlikler yapıyor musunuz?	17	100	-	-	-	-

Soru 1’de araştırmaya katılan öğretmenlerin %94,1’i ‘‘Otistik ve Down sendromlu çocukların sanat eğitiminin gerekli olduğunu düşünüyorum’’ önermesine katıldığını belirtirken, %5,9’ u kısmen katıldığını belirtmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu Otistik ve Down sendromlu çocuklarda sanat eğitiminin gerekliliğini vurgulamıştır.

Soru 2’de verilen cevaplara göre görsel sanatlar eğitiminin Otistik ve Down sendromlu çocukların motor becerilerinin gelişiminde etkili olduğu %100’lük oranla onaylanmıştır.

Soru 3’te baktığımızda ankete katılan öğretmenlerin %94,1’i görsel sanatlar dersinde kazanılan becerilerin diğer derslerin öğretiminde etkili olduğunu düşündüğünü belirtmiştir. Yapılan kesme yapıştırma, sınırlı alan boyama, çizgisel çalışmalar, yuvarlama vb etkinliklerin yazma becerisi üzerinde oldukça etkili olduğunu sözel olarak belirtmişlerdir. %5,9’luk kısım ise kısmen katıldığını belirtmiştir.

Soru 4’te ‘‘Görsel sanatlar eğitiminin Otistik ve Down Sendromlu çocukların iletişim becerilerine yardımcı olacağını düşünüyorum.’’ önermesine %94,1’lik kısım katılmış, %5,9’luk kısım ise kısmen katılmıştır. Hayır seçeneğini işaretleyen olmamıştır.

Soru 5’te verilen yanıtlara göre ‘‘ Görsel sanatlar dersinin çocuğun cesaretini ve kendine güvenini arttırdığını düşünüyorum.’’ önermesine %94,1’lik kısım katılmış, %5,9’luk kısım ise kısmen katılmıştır. Hayır seçeneğini işaretleyen olmamıştır.

Soru 6’da verilen öğretmen yanıtları şu şekildedir. Öğretmenlerin %82,3’ü ‘‘Görsel sanatlar dersinin grupla çalışma becerisini ve alışkanlığını arttırdığını düşünüyorum.’’ önermesine katıldığını belirtirken, %17,8’i kısmen katıldığını belirtmiştir. Grup çalışmaları normal bireylerde olduğu kadar engelli bireylerin sosyalleşmesinde çok önemlidir. Sorumluluk alma, iş bölümü, yardımseverlik gibi alanlarda iletişimi kuvvetlendirirken aynı zamanda sevgi dolu bireyler olmalarına yardım etmektedir.

Soru 7’de Otistik bireylerin görsel sanatlar dersini sevip sevmediği tespit edilmeye çalışılmıştır. %52,9’luk kısım evet derken; %47’lik kısım kısmen demiştir.

Otistik çocuklar mekanik düşündüklerinden verilen işi bitirmeye odaklanmaktadır. Duygu kısmıyla pek ilgilenmezler, etkinlikleri görev olduğu için yapmaya çalışırlar.

Soru 8’de DS’li çocukların görsel sanatlar dersini sevip sevmedikleri tespit edilmek istenmiştir. Sonuca göre % 76,6’lık kısım evet derken, geriye kalan 23,6’lık kısım kısmen şeklinde cevap vermiştir. DS’li çocuklar duygularıyla hareket eden çocuklardır. Bir etkinliği sevip sevmediklerini çok açık ifade edebilirler. Sanat etkinliklerini severler ve büyük bir mutlulukla yaparlar.

Soru 9’da ankete katılan öğretmenlerin %35,2’si çocukların resim yaparken duygularını rahat ifade ettiklerini belirtmişlerdir. Geriye kalan %64,8’lik kısım kısmen cevabını vermiştir. Katılmadığını ifade eden olmamıştır.

Soru 10’da öğretmenlerin verdikleri cevap şu şekildedir. ‘‘Çocukların özgün yaratıcı ürünler ortaya çıkarabiliyorlar mı?’’ sorusuna %35,2’lik kısım evet, geriye kalan %64,8’lik kısım ise kısmen şeklinde cevap vermiştir. Hayır seçeneği işaretlenmemiştir. Verilere göre Otistik ve DS’li çocuklar bu konuda yetersizdir.

Soru 11’de anketi cevaplayan öğretmenlerin %70,7’si çocukların yoğurma maddelerini kullanarak ürün oluşturabildiklerini, %29,4’lük kısım ise bu işi kısmen yapabildiklerini belirtmiştir.

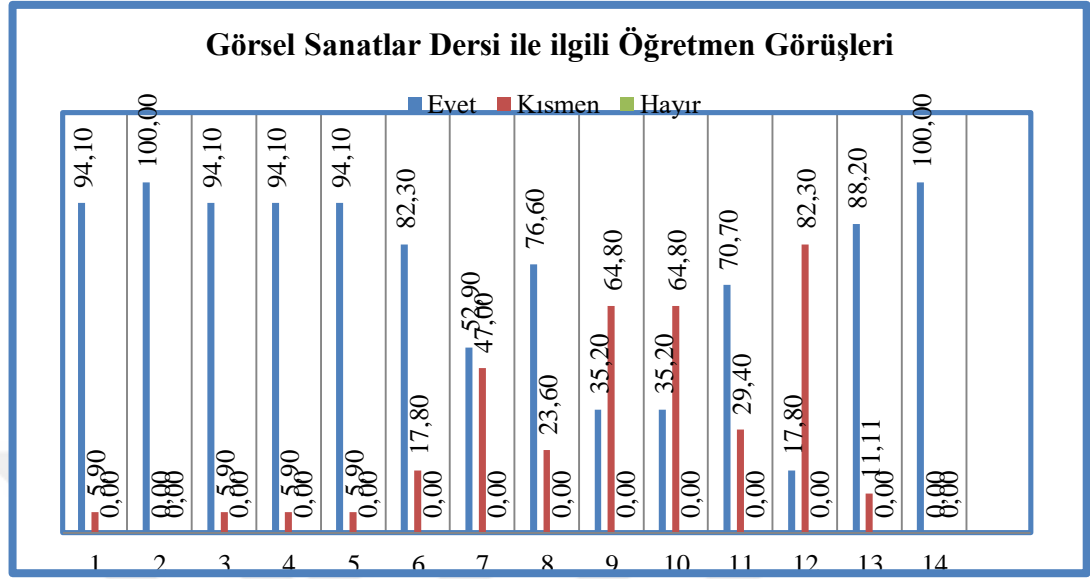
Soru 12’de araştırmaya katılan öğretmenlerin %17,8’i çocukların atık malzemeler kullanarak ürün oluşturabildiklerini, büyük bir çoğunluğu olan %82,3’lük kısım ise bu işi kısmen yapabildiklerini belirtmiştir.

Soru 13’te çocukların çalışmalarının sergilenip sergilenmediği sorulmuş, %88,2’lik kısım evet, %11,1’lik kısım kısmen demişlerdir. Görsel sanatlar etkinliklerinin sergilenmesi normal bireylerde olduğu gibi engelli bireylerde de motivasyon açısından çok önemlidir.

Soru 14’te ‘‘Çocukların motor gelişimine katkı sağlayacak etkinlikler yapılıyor mu?’’ sorusuna tüm öğretmenler %100’lük katılımı evet demişlerdir.

Grafik 3

Görsel Sanatlar Eğitiminin Otistik ve DS'li Çocuklar Üzerindeki Etkisi İle İlgili Öğretmen Görüşlerinin Yüzelik Dağılımları

Tablo 6

Otistik ve DS'li Çocukların Güçlük Yaşadığı Motor Gelişmesini Artırıcı Görsel Sanatlar Etkinliklerinin Öğretmen Gözlemine Dayalı Yüzelik Dağılımları

Çalışmalar	Çok	Orta		Az		Hiç		
		n	%	n	%	n	%	
1. Renkli Büyük Boyutlu Çalışmalar	3	17,7	9	35,2	4	23,6	1	5,9
2. Renkli Küçük Boyutlu Çalışmalar	3	17,7	8	47	5	29,4	1	5,9
3. Baskı Çalışmaları	1	5,9	6	35,3	9	35,2	1	5,9
4. Atık Malzeme Çalışmaları	2	11,8	10	58,9	4	23,6	1	5,9
5. El Sanatları (Vitray)	7	41,2	8	47	1	5,9	1	5,9
6. El Sanatları(Ebru)	6	35,3	10	58,9	1	5,9	-	-
7. Kolaj Çalışmaları	7	41,2	7	41,2	3	17,7	-	-
8. El Sanatları (Takı)	4	23,6	10	58,9	3	17,7	-	-
	n	%	n	%	n	%	n	%

Öğretmenlerin %17,7'si motor gelişmelerinin artmasını sağlayan renkli büyük boy çalışmalarda çok zorlandıklarını, %35,2'si orta derecede zorlandıklarını, %23,6'sı az zorlandıklarını, %5,9'u hiç zorlanmadıklarını ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %17,7'si öğrencilerin motor gelişimlerinin artmasını sağlayan renkli küçük boy çalışmalarda çok zorlandıklarını, %47'si orta derecede zorlandıklarını, %29,4'ü az zorlandıklarını, %5,9'u ise hiç zorlanmadığını vurgulamışlardır.

Öğretmenlerin %5,9'u öğrencilerin motor gelişimlerinin artmasını sağlayan baskı çalışmalarında çok zorlandıklarını, %35,3'ü orta derecede zorlandıklarını, %35,2'si az zorlandıklarını, %5,9'u ise hiç zorlanmadığını ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çocukların motor gelişimlerinin artmasını sağlayan atık malzeme çalışmalarındaki zorluk derecesi şu şekilde belirtilmiştir. Çocukların %11,8'i çok zorlanmakta, %58,9'u orta derecede zorlanmakta, %23,6'sı az zorlanmakta, %5,9'u ise hiç zorlanmamaktadır.

Öğretmenlerin %41,2'si çocukların motor gelişimlerinin artmasını sağlayan el sanatlarından vitray çalışmasında çok zorlandıklarını, %47'si orta derecede zorlandıklarını, %5,9'u az zorlandıklarını, %5,9'u ise hiç zorlanmadıklarını ifade etmişlerdir.

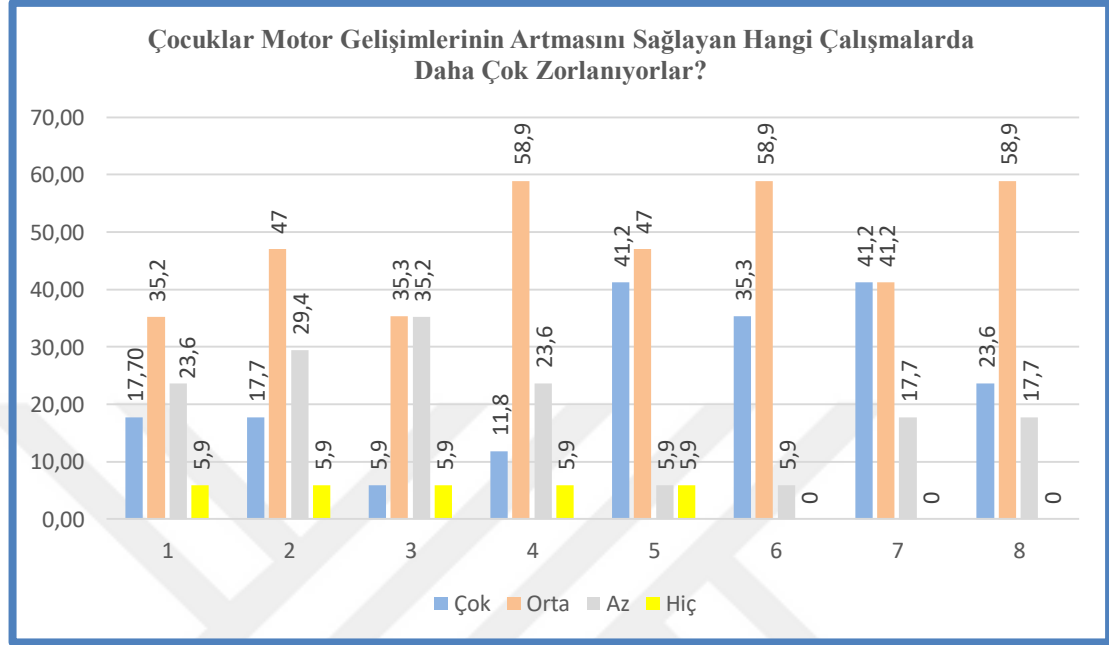
Öğretmenlerin %35,3'ü çocukların motor gelişimlerinin artmasını sağlayan el sanatlarından ebru çalışmasında çok zorlandıklarını, %58,9'u orta derecede zorlandıklarını, %5,9'u az zorlandığını ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %41,2'si öğrencilerin motor gelişimlerinin artmasını sağlayan kolaj çalışmalarında çok zorlandıklarını, %41,2'si orta derecede zorlandıklarını, %17,7'si az zorlandıklarını belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %23,6'sı öğrencilerin motor gelişimlerinin artmasını sağlayan el sanatlarından takı çalışmalarında çok zorlandıklarını, %58,9'u orta derecede zorlandıklarını, %17,7'si az zorlandıklarını ifade etmişlerdir.

Grafik 4

Otistik ve DS'li Çocukların Günlük Yaşadığı Motor Gelişmesini Artırıcı Görsel Sanatlar Etkinliklerinin Öğretmen Gözlemine Dayalı Yüzdelerle Dağılımları

Grafik 4'te çocukların motor gelişmelerinin artmasını sağlayan çalışmalar arasında en çok zorlanılan çalışmaların %41,2'lik oranla vitray ve kolaj çalışmaları olduğu gözlenmektedir. Daha sonra %35,3'lük oranla ebru çalışmaları; üçüncü sırada ise %23,6'lık oranla nakış çalışması gelmektedir.

4.2. Öğrencilerin Yaptıkları Görsel Sanatlar Faaliyetleri

Umut Damlaları Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezinde 6 ile 30 yaş aralığına kadar değişik yaş gruplarından pek çok engelli birey eğitim görmektedir. Eğitim faaliyetlerinin içerisinde görsel sanatlar uygulamaları da vardır. Görsel sanatlar uygulamaları resimsel çalışmalar ve el sanatları çalışmaları şeklinde gruplandırılmıştır. Resimsel çalışmalardan sınırlı alan boyama, aynısını çiz etkinliği, baskı çalışmaları, kolaj etkinlikleri, sulu boya ve pastel boya etkinlikleri, yuvarlama etkinliği, duygularımı öğreniyorum etkinliği, serbest resim etkinlikleri, katlama yapıştırma etkinlikleri; el sanatlarından ebru, mozaik, vitray, dokuma çalışmaları, nakış, ahşap yakma etkinliği, dekoratif süs eşyası yapımı, takı, rölyef çalışmaları uygulanan sanat etkinliklerindedir. Etkinlikler yaş grubuna ve engel düzeyine göre

belirlenmekte; bireysel veya grup çalışması şeklinde yapılmaktadır. Etkinliklerin pek çok amacı vardır:

- El göz koordinasyonu pekiştirilir.
- Küçük kasları geliştirir. Böylece ince motor gelişimine katkıda bulunulur. (Bu çalışma kalem tutma becerisine yardımcı olacaktır.)
- Beceri gelişimi sağlanır.
- Sınırlı alan kullanmayı öğrenir.
- Renk bilgisi gelişir.
- Dikkat ve konsantrasyon sağlar.
- Hayal gücü gelişir.
- Estetik beğenileri oluşur.
- Özgüven kazanır.
- Sosyalleşmelerine yardımcı olur.
- Modelleme becerisi gelişir.
- Küçük el kasları geliştirir.
- Grup çalışması ile iş birliği öğrenilir.
- Ritim duygusu gelişir.
- Rastlantı sonucu ürün elde eder.
- Tüme varım algısı oluşur.
- Üç boyut algısı gelişir.
- Artık malzemelerden yararlanmayı öğrenir.
- Örüntü oluşturmayı öğrenirler.
- Alt ve üst kavramı oluşur.
- Kurallı çalışmayı öğrenirler.

Uygulama Umut Damlaları Özel Eğitim ve Rehabilitasyon merkezinde Otistik ve DS'li 52 çocukla yapılmıştır. Birinci haftanın ilk günü merkezde çalışan özel öğretmenlerle tanışılmış, onlara anket uygulanmıştır. İkinci gün öğrencilerle tanışılarak yaşları 3 ile 18 arasında değişen 52 çocukla merkeze geldikleri günlere göre programlama yapılarak uygulamalara başlanılmıştır. Yapılacak etkinlikler özel eğitim uzmanlarıyla beraber belirlenmiştir. Uygulamalar değişik gruplara ikinci günden itibaren günde 6 saat olmak üzere toplam 54 saat yapılmıştır. Etkinliklere özel öğretmenlerde katılmış, çalışmalar bireysel veya grup şeklinde yapılmıştır.

Her etkinlik öncesi malzemeler öğrencilere tanıtılmış ve ürünü göstermek amacıyla etkinlikler önce öğretmenler tarafından yapılmıştır. Her görsel sanatlar uygulamasında çocuğun yapabileceği en alt basamaktan başlanmış, etkinlikler için kendi bünyesinde basamak sırası tespit edilerek beceri sağlandıkça yapabileceği bir üst basamağa geçilmiştir.

Örneğin el sanatlarından takı çalışmaları yapılırken ürün oluşana kadar pek çok işlem sırası vardır. Çocuklar önce şişenin deliğinden nohut tanelerini attırılmış bu beceri gelişine kadar etkinliğe devam edilmiştir. Ardından çöp şişlere büyük delikli boncuk geçirilmesi sağlanarak, misina ipine uçsuz iğneyle boncuk geçirilmesi son basamak olmuştur. Her basamakta çocuklara bağımsız yapabileceği kadar yardım edilmiştir. İpe boncuk takma işini 12-18 yaş büyük gruplar daha rahat yapabilmektedir.

Sınıfta yapılan çalışmaların süresi etkinliğe göre değişmektedir. Yarım kaldığı takdirde eve gönderilip evde devamı velilerin desteği ile sağlanmaktadır. Etkinlikler fiziksel yardımla da olsa mutlaka tamamlanmaktadır. Grup çalışmaları normal bireylerde olduğu kadar engelli bireylerin sosyalleşmesinde çok önemlidir. Sorumluluk alma, iş bölümü, yardımseverlik gibi alanlarda iletişimi kuvvetlendirirken aynı zamanda sevgi dolu bireyler olmalarına yardım etmektedir.

Normal gelişim gösteren çocuklarda olduğu gibi özel gereksinimli çocuklara en büyük ödül ortaya çıkarttıkları ürünün sergilenmesidir. Yapılan çalışmaların bir başkası tarafından görülmesi, övülmesi, alkışlanması başarı duygularını tatmalarına dolayısıyla özgüvenlerinin gelişmesine katkı sağlamaktadır.

Her bireyin kendine göre yetenekleri vardır. DS'li çocuklar duygularıyla hareket eden ve dışa dönük olduklarından bir başkasının ilgisini takdirini daha çok önemseyen çocuklardır. Dışarıdan gelen tepkiler onlar için çok önemlidir. Bir etkinliği sevip sevmediklerini çok açık ifade edebilirler. Sanat etkinliklerini severlerse o etkinlikleri büyük bir mutlulukla eğlenerek yaparlar. Otistik çocuklar mekanik düşündüklerinden verilen işi bitirmeye odaklanmakta işin duygu kısmıyla pek ilgilenmemekte ve etkinlikleri görev olduğu için yapmaya çalışmaktadırlar. Yapabilecekleri bir standart vardır ve ona ulaşmaya kadar çabalarlar. Daha mücadelecidir, sıralı işlemlerde daha iyi olduğu gözlenmiştir. Mekanikleştiklerinden aynı işi sürekli yapmaktan görev olarak bilip komuta yönelik hareket ederler. Kendi

isteklerini etkinlik öncesi veya etkinlik sırasında belirtmezler. Otistik çocuklar öğretmenin gösterdiği modeli birebir yapmaya uğraşırken; DS'li çocuklar yapabildikleri kadar uğraşır ve sıkıldıkları takdirde etkinliği yarım bırakabilirler. Dikkat süreleri bakımından çocuklar kıyaslanırsa Otistik çocukların dikkat süresinin daha kısa olduğu gözlenmiştir.

Küçük yaş grubundaki Otistik ve DS'li öğrencilerin düz çizgi çizmede sıkıntı yaşarken yuvarlak şeyler çizmede daha az zorlandıkları gözlenmiştir. İnce kas becerilerinin gelişmemesi, sınırlı alan boyamaya etki etmektedir. Genellikle alanın dışına çıktıkları veya yaptıkları işi hemen yapıp bitirmek istediklerinden aceleci tavırları yüzünden hızlıca karaladıkları gözlenmiştir.

3-6 yaş grubunda 8 Otistik, 7 DS'li; 7-11 yaş grubunda 10 Otistik, 9 DS'li; 12-18 yaş grubunda 10 Otistik, 8 DS'li çocuk ile çalışılmıştır. Görsel sanatlar çalışmaları resimsel çalışmalar ve el sanatları çalışmaları olmak üzere 2 alanda gruplandırılmıştır.

4.2.1. Görsel Sanatlar Etkinlikleri (Resimsel Çalışmalar)

4.2.1.1. Sınırlı Alan Boyama Etkinlikleri 1

Resim 1

Etkinliğin Adı	Sınırlı Alan Boyama Etkinlikleri 1
Etkinliğin Yapılacağı Engel Türleri	Otistik ve DS'li Engelliler
Engelli Yaş Düzeyi	3-6 Yaş
Malzemeler	Pastel boya, kağıt, mukavva şablon
Etkinliğin Yapılışı	<p>Öğretmen tarafından çizilen şeklin taşırılmadan istediği renkle boyanması istenir. Sınırlı alanı hiç kullanamayan öğrenciler için içerisi oyuk mukavva hazırlanır. Kağıt mukavvanın altına konular ve kesik yerin içinin boyanması istenir. Bu etkinlik küçük yaş gruplarında ve elini kullanamayan öğrenciler için uygulanır. Engelli çocuklara fiziksel yardım yapılabilir. Bir sonraki etkinlikler şablonsuz denenir.</p>
Etkinlik Örnekleri	<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: flex-end;"><div style="text-align: center;"><p>Resim 1a Otistik Engelli (4 Yaş)</p></div><div style="text-align: center;"><p>Resim 1b DS'li Engelli (5 Yaş)</p></div><div style="text-align: center;"><p>Resim 1c DS'li Engelli (5 Yaş)</p></div><div style="text-align: center;"><p>Resim 1d DS'li Engelli (5 Yaş)</p></div></div>
Etkinlikle Hedeflenen Kazanımlar	<p>El göz koordinasyonu pekiştirilir.</p> <p>Küçük kasları geliştirir. Böylece ince motor gelişimine katkıda bulunulur.(Bu çalışma kalem tutma becerisine yardımcı olacaktır.)</p> <p>Sınırlı alan kullanmayı öğrenir.</p> <p>Kurallı çalışmayı öğrenirler.</p> <p>Renk bilgisi gelişir.</p> <p>Dikkat ve konsantrasyon sağlar.</p>

4.2.1. Görsel Sanatlar Etkinlikleri (Resimsel Çalışmalar)

4.2.1.1. Sınırlı Alan Boyama Etkinlikleri 2

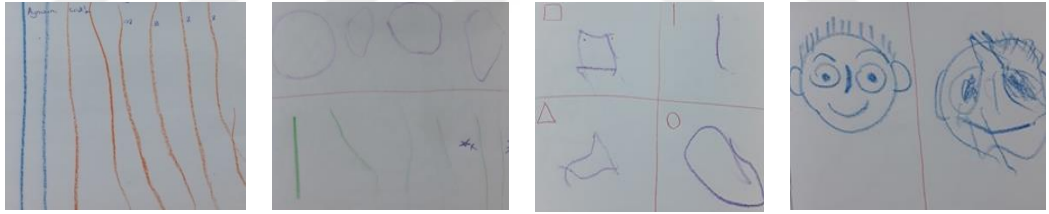
Resim 2

Etkinliğin Adı	Sınırlı Alan Boyama Etkinlikleri 2
Etkinliğin Yapılacağı Engel Türleri	Otistik Engelliler
Engelli Yaş Düzeyi	12-18 Yaş
Malzemeler	Kuru boya, mandala
Etkinliğin Yapılışı	Mandala örneği öğrencilere dağıtılır. İsteddiği renkleri kullanarak sınırları taşırmadan boyanması istenir.
Etkinlik Örnekleri	 <p>Resim 2a Otistik Engelli (14 yaş)</p>
Etkinlikle Hedeflenen Kazanımlar	<p>Etkinlikle Hedeflenen Kazanımlar</p> <p>El göz koordinasyonu pekiştirilir.</p> <p>Küçük kasları geliştirir. Böylece ince motor gelişimine katkıda bulunulur.(Bu çalışma kalem tutma becerisine yardımcı olacaktır.)</p> <p>Sınırlı alan kullanmayı öğrenir.</p> <p>Kurallı çalışmayı öğrenirler.</p> <p>Renk bilgisi gelişir.</p> <p>Dikkat ve konsantrasyon sağlar</p>

4.2.1. Görsel Sanatlar Etkinlikleri (Resimsel Çalışmalar)

4.2.1.2. Aynısını Çiz Etkinlikleri

Resim 3

Etkinliğin Adı	Aynısını Çiz Etkinlikleri
Etkinliğin Yapılacağı Engel Türleri	Otistik ve DS'li Engelliler
Engelli Yaş Düzeyi	3-6 Yaş
Malzemeler	Kağıt, pastel boya
Etkinliğin Yapılışı Çizgi, geometrik şekiller, ev, araba gibi objeler en basit haliyle kağıdın kenarına çizilir ve diğer yarısına da öğrenci tarafından bakarak aynısını çizmesi istenir.	
Etkinlik Örnekleri Resim 3a Resim 3b Resim 3c Resim 3d DS'li Engelli (4 Yaş) Otistik Engelli (4 Yaş) DS'li Engelli (5 Yaş) Otistik Engelli (6 Yaş)	
Etkinlikle Hedeflenen Kazanımlar El göz koordinasyonu pekiştirilir. Küçük kasları geliştirir. Böylece ince motor gelişimine katkıda bulunulur.(Bu çalışma kalem tutma becerisine yardımcı olacaktır.) Kurallı çalışmayı öğrenirler. Renk bilgisi gelişir. Dikkat ve konsantrasyon sağlar. Modelleme becerisi gelişir.	

4.2.1. Görsel Sanatlar Etkinlikleri (Resimsel Çalışmalar)

4.2.1.3. Baskı Çalışmaları 1

Resim 4

Etkinliğin Adı	Baskı Çalışmaları 1
Etkinliğin Yapılacağı Engel Türleri	Otistik ve DS'li Engelliler
Engelli Yaş Düzeyi	Küçük yaş gruplarında uygulanır. (3-6) (7-11)
Malzemeler	Kağıt, sulu boya, ip
Etkinliğin Yapılışı	<p>İp sulu boya ile çocuğun istediği renklerle boyanır. Etkinliğin yapılacağı kağıt tam ortadan ikiye katlanarak orta çizgisi belirginleştirilir. İp baskısı yapılacaksa ipin bir ucunun dışarıda kalması sağlanır. Çocuk bir eliyle bastıracağı kağıdın içindeki ipi hızlıca çeker ve kağıt açıldığı zaman ip baskının oluştuğu görülür. Bu etkinlik bireysel yapılacağı gibi grup halinde de yapılabilir.</p>
Etkinlik Örnekleri	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"><div style="text-align: center;"><p>Resim 4a Otistik Engelli (8 Yaş)</p></div><div style="text-align: center;"><p>Resim 4b DS'li Engelli (6 Yaş)</p></div></div>
Etkinlikle Hedeflenen Kazanımlar	<p>Küçük el kasları geliştirir. İnce motor gelişime katkıda bulunulur. Hayal gücü gelişir. Estetik beğenileri oluşur. Özgüven kazanır. Renk algısı gelişir. Dikkat ve konsantrasyon sağlar.</p>

4.2.1. Görsel Sanatlar Etkinlikleri (Resimsel Çalışmalar)

4.2.1.3. Baskı Çalışmaları 2

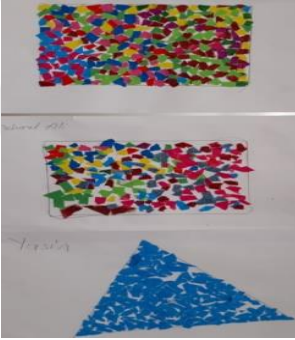

Resim 5

Etkinliğin Adı	Baskı Çalışmaları 2
Etkinliğin Yapılacağı Engel Türleri	Otistik ve DS'li Engelliler
Engelli Yaş Düzeyi	Küçük yaş gruplarında uygulanır. (3-6) (7-11)
Malzemeler	Kağıt, sulu boya, parmak boya,yaprak çeşitleri
Etkinliğin Yapılışı	<p>Obje suluboya ile çocuğun istediği renklerle öğrenci tarafından boyanır. Kağıt üzerine yapıştırılıp kuruması beklenir. El baskısı için çocuk kendi elini veya arkadaşının elini istediği renkte parmak boya sürüp boyarlar. Kağıda öğretmen yardımıyla ellerini saga sola kaydırmadan bastırmaları sağlanır. Daha sonra dikkatli bir şekilde el kaldırılır.Bu çalışmalar bireysel olabileceği gibi grup çalışması şeklinde de yapılabilir.</p>
Etkinlik Örnekleri	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"><div style="text-align: center;"><p>Resim 5a Otistik Engelli (6 Yaş)</p></div><div style="text-align: center;"><p>Resim 5b DS'li Engelli (9 Yaş)</p></div></div>
Etkinlikle Hedeflenen Kazanımlar	<p>Küçük el kasları geliştirir. İnce motor gelişime katkıda bulunulur. Hayal gücü gelişir. Estetik beğenileri oluşur. Özgüven kazanır. Renk algısı gelişir. Dikkat ve konsantrasyon sağlar.</p>

4.2.1. Görsel Sanatlar Etkinlikleri (Resimsel Çalışmalar)

4.2.1.4. Kolaj Etkinlikleri

Resim 6

Etkinliğin Adı	Kolaj Etkinlikleri	
Etkinliğin Yapılacağı Engel Türleri	Otistik ve DS'li Engelliler	
Engelli Yaş Düzeyi	Küçük yaş gruplarına uygulanmıştır. (3-6) (7-11)	
Malzemeler	El işi kağıdı, resim kağıdı, ucu yuvarlak makas, yapıştırıcı, etkinliğe uygun yapıştırılabilir her türlü nesne	
Etkinliğin Yapılışı Öğrencilere el işi kağıtları dağıtılıp farklı boyutlarda kesmeleri veya yırtmaları istenir. Verilen şablon üzerine taşımadan yapıştırmaları istenir. Etkinliği tamamlayıcı her türlü nesne kullanılabilir. Bu etkinlik aynı zamanda sınırlı alan çalışmaları içinde kullanılabilir.		
Etkinlik Örnekleri		
		
Resim 6a Otistik Engelliler (3-6 Yaş)	Resim 6b DS'li Engelliler (7-11 Yaş)	Resim 6c DS'li Engelliler (7-11 Yaş)
Etkinlikle Hedeflenen Kazanımlar Küçük el kasları geliştirir. Beceri gelişimi sağlanır. Farklı malzemeleri tanır. Estetik beğenileri oluşur. Sosyalleşmelerine yardımcı olur. Özgüven kazanır. Renk algısı gelişir. Sınırlı alanı kullanmayı öğrenir. Dikkat ve motivasyonu sağlar.		

4.2.1. Görsel Sanatlar Etkinlikleri (Resimsel Çalışmalar)

4.2.1.5. Suluboya Etkinlikleri

Resim 7

Etkinliğin Adı	Sulu Boya Etkinlikleri (Püskürtme Etkinliği)
Etkinliğin Yapılacağı Engel Türleri	Otistik ve DS'li Engelliler
Engelli Yaş Düzeyi	Küçük yaş gruplarına uygulanır (3-6) (7-11)
Malzemeler	Suluboya, fırça, kağıt, pipet
Etkinliğin Yapılışı	<p>Suluboya ile yapılacak üfleme, baskı, sınırlı alan v.b. pek çok etkinlik vardır. Öğrencinin isteğine göre renkler seçildikten sonra uygulama başlar. Üfleme çalışması için kağıda bir damla suluboya damlatılır. Ardından pipetin bir ucu suluboyaya değiştirilip üflenerek bu damlanın değişik yönlere hareket etmesi sağlanır. Çalışma kurduktan sonra keçeli kalemlerle istenilen şekiller oluşturulabilir.</p>
Etkinlik Örnekleri	<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"><div style="text-align: center;"><p>Resim 7a Otistik Engelli (7 Yaş)</p></div><div style="text-align: center;"><p>Resim 7b DS'li Engelli (5 Yaş)</p></div></div>
Etkinlikle Hedeflenen Kazanımlar	<p>Küçük el kasları geliştirir. Grup çalışması ile iş birliği öğrenilir. Sosyalleşmelerine yardımcı olur. Renk algısı gelişir. Ritim duygusu gelişir. Rastlantı sonucu ürün elde eder. Hayal gücü gelişir.</p>

4.2.1. Görsel Sanatlar Etkinlikleri (Resimsel Çalışmalar)

4.2.1.6. Pastel Boya Etkinlikleri

Resim 8

Etkinliğin Adı	Pastel Boya Etkinlikleri
Etkinliğin Yapılacağı Engel Türleri	Otistik ve DS'li Engelliler
Engelli Yaş Düzeyi	Küçük yaş gruplarına uygulanır (7-11)
Malzemeler	Pastel boya, kağıt, eliş kağıdı, makas, yapıştırıcı
Etkinliğin Yapılışı	Kağıt üzerinde verilen sınırlı alanın pastel boyalarla boyanması istenir. El işi kağıtları v.b. malzemelerle etkinlik tamamlanılır.
Etkinlik Örnekleri	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"><div style="text-align: center;"><p>Resim 8a Otistik Engelli (10 yaş)</p></div><div style="text-align: center;"><p>Resim 8b DS' li Engelli (9 Yaş)</p></div></div>
Etkinlikle Hedeflenen Kazanımlar	El göz koordinasyonu pekiştirilir. Küçük kasları geliştirir. Böylece ince motor gelişimine katkıda bulunulur. Sınırlı alan kullanmayı öğrenir. Renk bilgisi gelişir. Dikkat ve motivasyonu sağlar

4.2.1. Görsel Sanatlar Etkinlikleri (Resimsel Çalışmalar)

4.2.1.7. Yuvarlama Etkinlikleri

Resim 9

Etkinliğin Adı	Yuvarlama Etkinlikleri
Etkinliğin Yapılacağı Engel Türleri	Otistik ve DS'li Engelliler
Engelli Yaş Düzeyi	Büyük yaş gruplarında uygulanır (7-11) (12-18)
Malzemeler	Grafon kağıdı,mukavva, yapıştırıcı
Etkinliğin Yapılışı	Renkli grafon kağıtları grup çalışması ile elle nohut büyüklüğünde yuvarlanır.Öğretmen tarafından mukavva üzerine çizilen desene, yuvarlanan kağıtlar istenilen renklerle yapıştırılır. Kağıtlar arasında boşluk bırakılmaya özen gösterilir.Bu etkinlik grup çalışması şeklinde yapılmış olup engel türüne göre gruplar ayrılmıştır.
Etkinlik Örnekleri	<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: flex-end;"><div style="text-align: center;"><p>Resim 9a Otistik Engelliler (7-11 Yaş)</p></div><div style="text-align: center;"><p>Resim 9b DS'li Engelliler (7-11 Yaş)</p></div><div style="text-align: center;"><p>Resim 9c Otistik Engelliler (12-18 Yaş)</p></div></div>
Etkinlikle Hedeflenen Kazanımlar	El göz koordinasyonu pekiştirilir. Küçük kasları geliştirir. Böylece ince motor gelişimine katkıda bulunulur. Beceri gelişimi sağlanır. Sınırlı alan kullanmayı öğrenir. Renk bilgisi gelişir. Grup çalışması ile iş birliğini öğrenirler. Tüme varım algısı oluşur. Dikkat ve motivasyonu sağlar.

4.2.1. Görsel Sanatlar Etkinlikleri (Resimsel Çalışmalar)

4.2.1.8. Duygularımı Öğreniyorum Etkinliği

Resim 10

Etkinliğin Adı	Duygularımı Öğreniyorum Etkinliği
Etkinliğin Yapılacağı Engel Türleri	Otistik ve DS'li Engelliler
Engelli Yaş Düzeyi	3-6 Yaş Grubu
Malzemeler	Mukavva, eva sünger, keçeli kalem
Etkinliğin Yapılışı	<p>Öğretmen tarafından mukavvaya duygularımızı belirten yüz ifadeleri çizilir. Aynı ifadeler renkli eva süngerlerine keçeli kalemle çizilip çocukların kesmesi söylenir. Duygularımızla ilgili yönerge verildikten sonra aynı ifadenin üstüne eva süngerinin konulması istenir. Özellikle otistik çocukların yaptıkları bu çalışma ile bol tekrarlar süreci içerisinde aşağıda belirtilen kazanımların elde edilmesi beklenir.</p>
Etkinlik Örnekleri	 <p>Resim 10a Otistik ve DS'li Engelliler (3-6 Yaş)</p>
Etkinlikle Hedeflenen Kazanımlar	<p>El göz koordinasyonu pekiştirilir. Küçük kasları geliştirir. Böylece ince motor gelişimine katkıda bulunulur. (Bu çalışma kalem tutma becerisine yardımcı olacaktır.) Duyguları öğrenir. Renk bilgisi gelişir. Dikkat ve konsantrasyon sağlar.</p>

4.2.1. Görsel Sanatlar Etkinlikleri (Resimsel Çalışmalar)

4.2.1.9. Serbest Resim Etkinlikleri

Resim 11

Etkinliğin Adı	Serbest Resim Etkinlikleri
Etkinliğin Yapılacağı Engel Türleri	Otistik ve DS'li Engelliler
Engelli Yaş Düzeyi	3-6 Yaş Grubu
Malzemeler	Pastel boya, kağıt
Etkinliğin Yapılışı Öğrencilerin istedikleri resmi çizmesi istenir.	
Etkinlik Örnekleri	
	
Resim 11a Otistik Engelli (4 Yaş)	Resim 11b DS'li Engelli (4 Yaş)
Etkinlikle Hedeflenen Kazanımlar El göz koordinasyonu pekiştirilir. Küçük kasları geliştirir. Böylece ince motor gelişimine katkıda bulunulur.(Bu çalışma kalem tutma becerisine yardımcı olacaktır.) Sınırlı alan kullanmayı öğrenir. Kurallı çalışmayı öğrenirler. Renk bilgisi gelişir. Dikkat ve konsantrasyon sağlar. Hayal dünyası gelişir.	

4.2.1. Görsel Sanatlar Etkinlikleri (Resimsel Çalışmalar)

4.2.1.10. Katlama Yapıştırma Etkinlikleri

Resim 12

Etkinliğin Adı	Katlama Yapıştırma Etkinlikleri
Etkinliğin Yapılacağı Engel Türleri	Otistik ve DS'li Engelliler
Engelli Yaş Düzeyi	3-6 Yaş
Malzemeler	Elişi kağıdı, pamuk, tutkal
Etkinliğin Yapılışı	<p>Elişi kağıtları öğretmen tarafından hafif bir şekilde katlanır. Daha sonra öğrencilerden kat izini takip edecek şekilde katlamaları istenir. Oluşturulan şekiller elışı kağıdına öğrenciler tarafından yapıştırılır ve bir kompozisyon oluşturulur.</p>
Etkinlik Örnekleri	<div style="text-align: center;"><p>Resim 12a Otistik Engelli (6 Yaş)</p></div>
Etkinlikle Hedeflenen Kazanımlar	<p>El göz koordinasyonu pekiştirilir. Küçük kasları geliştirir. Böylece ince motor gelişimine katkıda bulunulur.(Bu çalışma kalem tutma becerisine yardımcı olacaktır.) Hayal dünyası gelişir. Dikkat ve konsantrasyon sağlar. Özgüven kazanır. Estetik beğenileri oluşur. Rastlantı sonucu ürün elde ederler.</p>

4.2.1. Görsel Sanatlar Etkinlikleri (Resimsel Çalışmalar)

4.2.1.11. Atık Malzemelerle Çalışmalar 1

Resim 13

Etkinliğin Adı	Atık Malzemelerle Çalışmalar 1 (Saksı Yapımı)
Etkinliğin Yapılacağı Engel Türleri	Otistik Engelliler
Engelli Yaş Düzeyi	Büyük yaş gruplarında uygulanır (7-11)
Malzemeler	Ahşap mandallar, plastik kaplar, akrilik boya, fırça, yapıştırıcı, ip, saksı çiçekleri
Etkinliğin Yapılışı	Mandallar iki parçaya ayrılarak öğrenciler tarafından fırça yardımı ile istenilen renge boyanır. Kuruduktan sonra plastik bir kaba yapıştırılır. Saksı çiçeği kabın içine yerleştirilip çevresi istenilen malzemelerle süslenir. Bu etkinlik grup çalışması şeklinde yapılmıştır.
Etkinlik Örnekleri	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"><div style="text-align: center;"><p>Resim 13a Otistik Engelliler (7-11 Yaş)</p></div><div style="text-align: center;"><p>Resim 13b Otistik Engelliler (7-11 Yaş)</p></div></div>
Etkinlikle Hedeflenen Kazanımlar	<p>El göz koordinasyonu pekiştirilir.</p> <p>Küçük kasları geliştirir. Böylece ince motor gelişimine katkıda bulunulur.</p> <p>Beceri gelişimi sağlanır.</p> <p>Ritim duygusu gelişir.</p> <p>Grup çalışması ile iş birliğini öğrenerek sosyalleşir.</p> <p>Estetik algısı oluşur.</p> <p>Özgüven kazanır.</p> <p>Atık malzemelerden yararlanmayı öğrenir.</p> <p>Yaratıcılığı gelişir.</p> <p>Dikkat ve motivasyonu sağlar.</p>

4.2.1. Görsel Sanatlar Etkinlikleri (Resimsel Çalışmalar)

4.2.1.11. Atık Malzemelerle Çalışmalar 2

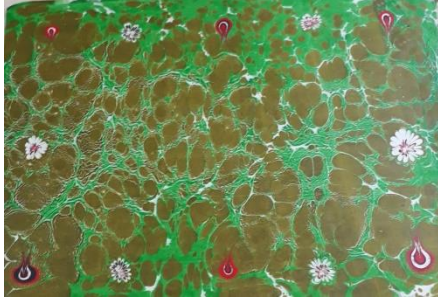

Resim 14

Etkinliğin Adı	Atık Malzemelerle Çalışmalar 2 (Kalemlik Yapımı)
Etkinliğin Yapılacağı Engel Türleri	Otistik Engelliler
Engelli Yaş Düzeyi	Büyük yaş gruplarında uygulanır (12-18)
Malzemeler	Ufalan kalemler, plastik kaplar, karton, bez parçaları, dekor malzemeleri, yapıştırıcı
Etkinliğin Yapılışı	Plastik kap karton veya bez parçası ile çevrilir, yapıştırarak sabitlenir. Ufalan kalemler öğrenciler tarafından yapıştırılır. Dekor malzemeleri ile süslenir. Bu etkinlik grup çalışması şeklinde yapılmıştır.
Etkinlik Örnekleri	 <p style="text-align: center;">Resim 14a Otistik Engelliler (12-18 Yaş)</p>
Etkinlikle Hedeflenen Kazanımlar	<p>El göz koordinasyonu pekiştirilir.</p> <p>Küçük kasları geliştirir. Böylece ince motor gelişimine katkıda bulunulur.</p> <p>Beceri gelişimi sağlanır.</p> <p>Ritim duygusu gelişir.</p> <p>Grup çalışması ile iş birliğini öğrenerek sosyalleşir.</p> <p>Estetik algısı oluşur.</p> <p>Özgüven kazanır.</p> <p>Artık malzemelerden yararlanmayı öğrenir.</p> <p>Yaratıcılığı gelişir.</p> <p>Dikkat ve motivasyonu sağlar.</p>

4.2.2. Görsel Sanatlar Etkinlikleri (El Sanatları Çalışmaları)

4.2.2.1. Ebru Çalışmaları 1

Resim 15

Etkinliğin Adı	El Sanatları (Ebru Çalışmaları 1)
Etkinliğin Yapılacağı Engel Türleri	Otistik ve DS'li Engelliler
Engelli Yaş Düzeyi	Büyük yaş gruplarında uygulanır (7-11) (12-18)
Malzemeler	Ebru boya ları, kitre, biz takımı, tekne, at kılı fırçalar, ebru kağıdı, tarak
Etkinliğin Yapılışı <p>Etkinliğe başlamadan bir hafta önce kitre yapılması gerekmektedir. Kitre ebru sanatının en önemli malzemesidir. Beş litrelik su şişesinin içine belirli oranda kitre ve su eklenir. Bir hafta boyunca çalkalanıp belirli bir kıvama gelmesi sağlanır. Tekneye dökülür, teknede baloncunun olmaması gerekir. Öğrencinin istediği renk ile çalışmaya başlanır. Boyalar fırça yardımı ile damlatılır ve "Biz" kullanarak öğrencinin istediği şekil veya deseni vermesi istenir. Kağıda alınma işlemi öğretmen yardımıyla olmalıdır. Sonrasında kağıt toz almayacak bir alanda kurumaya bırakılır. Tamamen hayal gücüne bağlı bu çalışmada da bütün çalışmalarda olduğu gibi el göz koordinasyonu amaçlanmıştır.</p>	
Etkinlik Örnekleri	
	
Resim 15a Otistik Engelli (11 Yaş)	Resim 15b DS'li Engelli (13 Yaş)
Etkinlikle Hedeflenen Kazanımlar <p>El göz koordinasyonu pekiştirilir. Küçük kasları geliştirir. Böylece ince motor gelişimine katkıda bulunulur. Estetik algısı oluşur. Özgüven kazanır. Ritim duygusu gelişir. Renk bilgisi edinilir. Rastlantı sonucu ürün elde eder.</p>	

4.2.2. Görsel Sanatlar Etkinlikleri (El Sanatları Çalışmaları)

4.2.2.1. Ebru Çalışmaları 2

Resim 16

Etkinliğin Adı	El Sanatları (Ebru Çalışmaları 2)
Etkinliğin Yapılacağı Engel Türleri	Otistik ve DS'li Engelliler
Engelli Yaş Düzeyi	Büyük yaş gruplarında uygulanır (12-18)
Malzemeler	Ebru boyaaları, kitre, biz takımı, tekne, at kılı fırçalar, ebru kağıdı, tarak
Etkinliğin Yapılışı <p>Etkinliğe başlamadan bir hafta önce kitre yapılması gerekmektedir. Kitre ebru sanatının en önemli malzemesidir. Kitre güzel olmazsa istenilen çalışmalar ortaya çıkmaz. Beş litrelik su şişesinin içine belirli oranda kitre ve su eklenir. Bir hafta boyunca çalkalanıp belirli bir kıvama gelmesi sağlanır. Tekneye dökülür, teknede baloncuğun olmaması gerekir. Öğrencinin istediği renk ile çalışmaya başlanır. Boyalar fırça yardımı ile damlatılır. Biz kullanarak öğrencinin istediği şekil veya deseni vermesi istenir. Kağıda alınma işlemi öğretmen yardımıyla olur. Kağıt kurumaya bırakılır. Kuruyan ebru kağıdının üzerine röprodüksiyon çalışmaları öğretmen tarafından çizilir ve üzerinden öğrenci keçeli kalemle geçer. Etkinlikler çerçevesinde duvar süsü olabilir. Aynı zamanda etkinlikten kitap ayraç yapılabilir. Tamamen hayal gücüne bağlı bu çalışmada da bütün çalışmalarda olduğu gibi el göz koordinasyonu amaçlanmıştır.</p>	
Etkinlik Örnekleri	
	
Resim 16a Otistik Engelli (17 Yaş)	Resim 16b DS'li Engelli (16 Yaş)
Etkinlikle Hedeflenen Kazanımlar <p>El göz koordinasyonu pekiştirilir. Küçük kasları geliştirir. Böylece ince motor gelişimine katkıda bulunulur. Estetik algısı oluşur. Özgüven kazanır. Ritim duygusu gelişir. Renk bilgisi edinilir. Rastlantı sonucu ürün elde eder.</p>	

4.2.2. Görsel Sanatlar Etkinlikleri (El Sanatları Çalışmaları)

4.2.2.2. Mozaik Çalışması

Resim 17

Etkinliğin Adı	El Sanatları (Mozaik Çalışması)
Etkinliğin Yapılacağı Engel Türleri	Otistik ve DS'li Engelliler
Engelli Yaş Düzeyi	Büyük yaş gruplarında uygulanır (7-11) (12-18)
Malzemeler	Mozaik taşları, yapıştırıcı, mukavva veya ahşap zemin, cımbız, resim
Etkinliğin Yapılışı	Önceden seçilen desen veya resim sert zemine yapıştırılır. Uygun olan renk tonları öğrencilerle belirlenip gruplandırılır. Yapıştırıcı desenin üzerine öğretmen tarafından sürülür. Öğrenciler cımbız yardımıyla uygun taş alınıp desenin üzerine yapıştırır. Çalışma bittikten sonra ince bir tabaka halinde yapıştırıcı taşların üzerine yayılarak kurumaya bırakılır.
Etkinlik Örnekleri	 <p style="text-align: center;">Resim 17a Otistik Engelli (13 Yaş)</p>
Etkinlikle Hedeflenen Kazanımlar	El göz koordinasyonu pekiştirilir. Küçük kasları geliştirir. Böylece ince motor gelişimine katkıda bulunulur. Beceri gelişimi sağlanır. Kurallı çalışmayı öğrenirler. Grup çalışması ile iş birliğini öğrenerek sosyalleşir. Estetik algısı oluşur. Özgüven kazanır. Ritim duygusu gelişir. Dikkat ve motivasyonu sağlar.

4.2.2. Görsel Sanatlar Etkinlikleri (El Sanatları Çalışmaları)

4.2.2.3. Vitray Çalışmaları

Resim 18

Etkinliğin Adı	El Sanatları (Vitray Çalışmaları)
Etkinliğin Yapılacağı Engel Türleri	Otistik ve DS'li Engelliler
Engelli Yaş Düzeyi	Büyük yaş gruplarında uygulanır (12-18)
Malzemeler	Vitray Boyaları, Kalın kenarları Yuvarlatılmış Cam, Fırça, Koli Bantı, Basit Röprodüksiyon örnekleri, Alüminyum Folyo
Etkinliğin Yapılışı	Röprodüksiyon örneği camın arkasına bantla yapıştırılır.Yapıştırılan örnek altta kalacak şekilde cam uygulama yapılacak masaya kaymaması için koli bantı ile sabitlenir. Fırça ile kontürler çizilerek iç kısımları istenilen renge vitray boyası ile boyanıp kurumaya bırakılır. Boyanan yerler kuruduktan sonra camın arkasına alüminyum folyo geçirilip çerçeve içine alınmaya hazır hale getirilir.
Etkinlik Örnekleri	<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"><div style="text-align: center;"><p>Resim 18a Otistik Engelli (17 Yaş)</p></div><div style="text-align: center;"><p>Resim 18b DS'li Engelli (18 Yaş)</p></div></div>
Etkinlikle Hedeflenen Kazanımlar	<p>El göz koordinasyonu pekiştirilir.</p> <p>Küçük kasları geliştirir. Böylece ince motor gelişimine katkıda bulunulur.</p> <p>Estetik algısı oluşur.</p> <p>Özgüven kazanır.</p> <p>Renk bilgisi edinilir.</p> <p>Dikkat ve konsantrasyonu sağlar.</p> <p>Beceri gelişimi sağlanır.</p> <p>Kurallara uymayı öğrenir.</p>

4.2.2. Görsel Sanatlar Etkinlikleri (El Sanatları Çalışmaları)

4.2.2.4. Dokuma Çalışmaları 1

Resim 19

Etkinliğin Adı	El Sanatları (Dokuma Çalışmaları 1)
Etkinliğin Yapılacağı Engel Türleri	Otistik ve DS'li Engelliler
Engelli Yaş Düzeyi	Büyük yaş gruplarında uygulanır (12-18)
Malzemeler	Yün, çuvaldız (iğne), makreme , kasnak, tarak
Etkinliğin Yapılışı	<p>Kasnak makreme ipliyle kurulur. Çuvaldıza yün ip geçirilir. Bir alttan bir üstten olmak üzere dokuma yapılır. Dokuma yaparken tarakla ipler yukarı doğru sıkıştırılır. Kasnağın tamamı bittikten sonra çıkarılır. İsteğe bağlı olarak yastık veya çanta; dokumaların birleşmesinden paspas yapılabilir.</p>
Etkinlik Örnekleri	<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: flex-end;"><div style="text-align: center;"><p>Resim 19a Otistik Engelli (12 Yaş)</p></div><div style="text-align: center;"><p>Resim 19b Otistik Engelli (17 Yaş)</p></div><div style="text-align: center;"><p>Resim 19c DS'li Engelli(16 Yaş)</p></div></div>
Etkinlikle Hedeflenen Kazanımlar	<p>El göz koordinasyonu pekiştirilir. Küçük kasları geliştirir. Böylece ince motor gelişimine katkıda bulunulur. Beceri gelişimi sağlanır. Özgüven kazanır. Ritim duygusu gelişir. Renk bilgisi edinilir. Kurallı çalışmayı öğrenirler. Alt ve üst kavramı oluşur. Dikkat ve motivasyon sağlar.</p>

4.2.2. Görsel Sanatlar Etkinlikleri (El Sanatları Çalışmaları)

4.2.2.4. Dokuma Çalışmaları 2

Resim 20

Etkinliğin Adı	El Sanatları (Dokuma Çalışmaları 2)
Etkinliğin Yapılacağı Engel Türleri	Otistik ve DS'li Engelliler
Engelli Yaş Düzeyi	Büyük yaş gruplarında uygulanır (12-18)
Malzemeler	Yün, çuvaldız(iğne),makreme , kasnak, tarak
Etkinliğin Yapılışı	Kasnak makreme ipliyle kurulur. Çuvaldıza yün ip geçirilir. Bir alttan bir üstten olmak üzere dokuma yapılır. Dokuma yaparken tarakla ipler yukarı doğru sıkıştırılır. Kasnağın tamamı bittikten sonra çıkarılır. İsteğe bağlı olarak yastık, cüzdan veya çanta; dokumaların birleşmesinden paspas yapılabilir.
Etkinlik Örnekleri	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"><div style="text-align: center;"><p>Resim 20a Otistik Engelli (15 Yaş)</p></div><div style="text-align: center;"><p>Resim 20b DS'li Engelli (18 Yaş)</p></div></div>
Etkinlikle Hedeflenen Kazanımlar	El göz koordinasyonu pekiştirilir. Küçük kasları geliştirir. Böylece ince motor gelişimine katkıda bulunulur. Beceri gelişimi sağlanır. Estetik algısı oluşur. Özgüven kazanır. Ritim duygusu gelişir. Renk bilgisi edinilir. Kurallı çalışmayı öğrenirler. Dikkat ve motivasyon sağlar.

4.2.2. Görsel Sanatlar Etkinlikleri (El Sanatları Çalışmaları)

4.2.2.5. Nakış Çalışmaları

Resim 21

Etkinliğin Adı	El Sanatları (Nakış Çalışmaları)	
Etkinliğin Yapılacağı Engel Türleri	Otistik ve DS'li Engelliler	
Engelli Yaş Düzeyi	Büyük yaş gruplarında uygulanır (12-18)	
Malzemeler	Kumaş, kasnak, iğne, kurdele	
Etkinliğin Yapılışı Kumaş kasnağa yerleştirilir. Ardından kurşun kalemle istenilen figürler çizilir. Kurdeleyi iğneye geçirip alt kısımdan yukarı doğru dikiş hareketleri ile figür tamamlanır. Kasnaktan kumaş çıkarılır, istenilen bir alanda kullanılır.		
Etkinlik Örnekleri		
		
Resim 21a Otistik Engelli(14 Yaş)	Resim 21b DS'li Engelli (14 Yaş)	Resim 21c DS'li Engelli (17 Yaş)
Etkinlikle Hedeflenen Kazanımlar El göz koordinasyonu pekiştirilir. Küçük kasları geliştirir. Böylece ince motor gelişimine katkıda bulunulur. Beceri gelişimi sağlanır. Estetik algısı oluşur. Ritim duygusu gelişir. Renk bilgisi edinilir. Dikkat ve motivasyon sağlanır.		

4.2.2. Görsel Sanatlar Etkinlikleri (El Sanatları Çalışmaları)

4.2.2.6. Ahşap Yakma Etkinliği 1

Resim 22

Etkinliğin Adı	El Sanatları (Ahşap Yakma Etkinliği 1)
Etkinliğin Yapılacağı Engel Türleri	Otistik ve DS'li Engelliler
Engelli Yaş Düzeyi	Büyük yaş gruplarında uygulanır (12-18)
Malzemeler	Ahşap ,yakma makinası, vernik, fırça, karbon kağıt
Etkinliğin Yapılışı İstenilen şekil karbon kağıdı ile öğretmen tarafından ahşaba çizilir. Ardından yakma makinası ile öğrencinin üzerinden geçerek yakması istenir. Etkinlik tamamlandıktan sonra fırça yardımıyla verniklenir. Bu etkinlikle anahtarlık, isimlik elde edilebilir. Bu çalışma öğretmen yardımıyla yapılmalı ve güvenlik önlemleri sağlanmalıdır.	
Etkinlik Örnekleri	
	
Resim 22a	
Resim 22b	
Otistik ve DS'li Çocuklar Grup Çalışması (12-18)	
Etkinlikle Hedeflenen Kazanımlar	
El göz koordinasyonu pekiştirilir.	
Küçük kasları geliştirir. Böylece ince motor gelişimine katkıda bulunulur.	
Beceri gelişimi sağlanır.	
Grup çalışması ile iş birliğini öğrenerek sosyalleşir.	
Estetik algısı oluşur.	
Özgüven kazanır.	
Üç boyut algısı oluşur.	
Dikkat ve motivasyonu sağlar.	

4.2.2. Görsel Sanatlar Etkinlikleri (El Sanatları Çalışmaları)

4.2.2.6. Ahşap Yakma Etkinliği 2

Resim 23

Etkinliğin Adı	El Sanatları (Ahşap Yakma Etkinliği 2)
Etkinliğin Yapılacağı Engel Türleri	Otistik ve DS'li Engelliler
Engelli Yaş Düzeyi	Büyük yaş gruplarında uygulanır (12-18)
Malzemeler	Ahşap ,yakma makinası, vernik, fırça, karbon kağıt
Etkinliğin Yapılışı	<p>İstenilen şekil karbon kağıdı ile öğretmen tarafından ahşaba çizilir. Ardından yakma makinası ile öğrencinin üzerinden geçerek yakması istenir. Etkinlik tamamlandıktan sonra fırça yardımıyla verniklenir. Bu etkinlikle duvar süsü elde edilmiştir. Bu çalışma öğretmen yardımıyla yapılmalı ve güvenlik önlemleri sağlanmalıdır.</p>
Etkinlik Örnekleri	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"><div style="text-align: center;"><p>Resim 23a Otistik Engelli (17 Yaş)</p></div><div style="text-align: center;"><p>Resim 23b DS Engelli (18 Yaş)</p></div></div>
Etkinlikle Hedeflenen Kazanımlar	<p>El göz koordinasyonu pekiştirilir.</p> <p>Küçük kasları geliştirir. Böylece ince motor gelişimine katkıda bulunulur.</p> <p>Beceri gelişimi sağlanır.</p> <p>Grup çalışması ile iş birliğini öğrenerek sosyalleşir.</p> <p>Estetik algısı oluşur.</p> <p>Özgüven kazanır.</p> <p>Dikkat ve motivasyonu sağlar.</p>

4.2.2. Görsel Sanatlar Etkinlikleri (El Sanatları Çalışmaları)

4.2.2.7. Dekoratif Süs Eşyası Yapımı 1

Resim 24

Etkinliğin Adı	El Sanatları (Dekoratif Süs Eşyası Yapımı 1)
Etkinliğin Yapılacağı Engel Türleri	Otistik ve DS'li Engelliler
Engelli Yaş Düzeyi	Büyük yaş gruplarında uygulanır (12-18)
Malzemeler	Akrilik boya, fırça, isteğe bağlı dekor malzemeleri
Etkinliğin Yapılışı	<p>Eski tabak, şişe, kavanoz, tepsi v.b. malzemeler seçilir. Öğrencinin isteğine uygun renk belirlenir. Zemin önce beyaza boyanır ve ardından istenilen renk uygulanır. Sünger fırça ile uygulama yapılır ve kuruduktan sonra dekore edilecek malzemelerle süslenir.</p>
Etkinlik Örnekleri	<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: flex-end;"><div style="text-align: center;"><p>Resim 24a Otistik Engelli (13 Yaş)</p></div><div style="text-align: center;"><p>Resim 24b DS'li Engelli (17 Yaş)</p></div><div style="text-align: center;"><p>Resim 24c DS'li Engelli (17 Yaş)</p></div></div>
Etkinlikle Hedeflenen Kazanımlar	<p>El göz koordinasyonu pekiştirilir.</p> <p>Küçük kasları geliştirir. Böylece ince motor gelişimine katkıda bulunulur.</p> <p>Beceri gelişimi sağlanır.</p> <p>Renk bilgisi gelişir.</p> <p>Grup çalışması ile iş birliğini öğrenirler.</p> <p>Üç boyut algısı gelişir.</p> <p>Estetik algısı oluşur.</p>

4.2.2. Görsel Sanatlar Etkinlikleri (El Sanatları Çalışmaları)

4.2.2.7. Dekoratif Süs Eşyası Yapımı 2

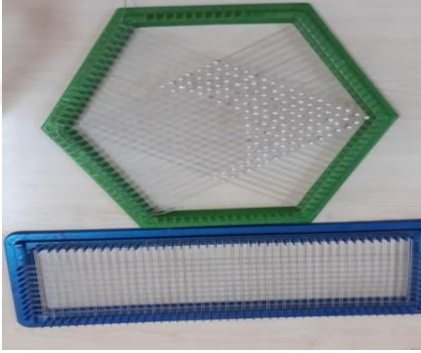
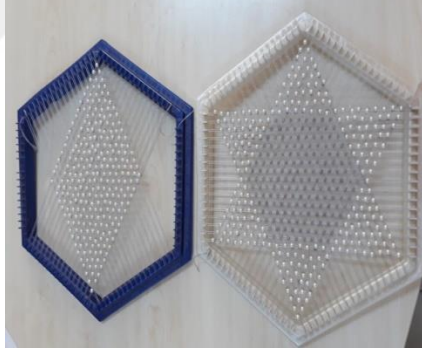
Resim 25

Etkinliğin Adı	El Sanatları (Dekoratif Süs Eşyası Yapımı 2)
Etkinliğin Yapılacağı Engel Türleri	Otistik ve DS'li Engelliler
Engelli Yaş Düzeyi	Büyük yaş gruplarında uygulanır (12-18)
Malzemeler	Alçı tozu, kalıp, esans, karıştırma kabı, akrilik boya, fırça, dekor malzemeleri
Etkinliğin Yapılışı	<p>Karıştırma kabına yapılacak kalıba göre bire bir oranda alçı tozu ve su karışımı dökülür. Öğrenciden malzemeleri iyice karıştırması istenir. 1-2 damla esans eklenip kalıba dökmesi için öğrenciye yönerge verilir. Karışımın kalıptan güzel çıkması için hafifçe kalıba vurup, sprey şişesindeki saf suyu üst bölgedeki oluşan baloncukları yok etmek için öğrenciye sıkılır. Karışım bir gün kurumaya bırakıldıktan sonra ufak hareketlerle kalıptan çıkartılır. Ardından isteğe bağlı olarak boyanır ve dekor malzemeleri ile süslenir.</p>
Etkinlik Örnekleri	 <p>Resim 25a</p> <p>Otistik ve DS'li Engelliler Grup Çalışması (12-18 Yaş)</p>
Etkinlikle Hedeflenen Kazanımlar	<p>El göz koordinasyonu pekiştirilir.</p> <p>Küçük kasları geliştirir. Böylece ince motor gelişimine katkıda bulunulur.</p> <p>Beceri gelişimi sağlanır.</p> <p>Grup çalışması ile iş birliğini öğrenerek sosyalleşir.</p> <p>Üç boyut algısı gelişir.</p> <p>Estetik algısı oluşur.</p> <p>Dikkat ve motivasyonu sağlar.</p>

4.2.2. Görsel Sanatlar Etkinlikleri (El Sanatları Çalışmaları)

4.2.2.7. Dekoratif Süs Eşyası Yapımı 3

Resim 26

Etkinliğin Adı	El Sanatları (Dekoratif Süs Eşyası Yapımı 3)
Etkinliğin Yapılacağı Engel Türleri	Otistik ve DS'li Engelliler
Engelli Yaş Düzeyi	Büyük yaş gruplarında uygulanır (12-18)
Malzemeler	Kasnak, ip,yapıştırıcı,pul
Etkinliğin Yapılışı	Kasnak ip ile kurulur. İpin keşiştiği noktalara yapıştırıcı sürüp pul yapıştırılır. İşlem tamamlandıktan sonra kasnaktan çıkarılır. Kullanıma hazır hale getirilir.
Etkinlik Örnekleri	<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"><div style="text-align: center;"><p>Resim 26a Otistik Engelli (12-13 Yaş)</p></div><div style="text-align: center;"><p>Resim 26b DS'li Engelli (15-16 Yaş)</p></div></div>
Etkinlikle Hedeflenen Kazanımlar	El göz koordinasyonu pekiştirilir. Küçük kasları geliştirir. Böylece ince motor gelişimine katkıda bulunulur. Beceri gelişimi sağlanır. Estetik algısı oluşur. Özgüven kazanır. Ritim duygusu gelişir. Alt ve üst kavramı oluşur. Kurallı çalışmayı öğrenirler. Dikkat ve motivasyon sağlanır.

4.2.2. Görsel Sanatlar Etkinlikleri (El Sanatları Çalışmaları)

4.2.2.7. Dekoratif Süs Eşyası Yapımı 4

Resim 27

Etkinliğin Adı	El Sanatları (Dekoratif Süs Eşyası Yapımı 4)
Etkinliğin Yapılacağı Engel Türleri	Otistik ve DS'li Engelliler
Engelli Yaş Düzeyi	Büyük yaş gruplarında uygulanır (12-18)
Malzemeler	Kasnak, ip,yapıştırıcı,pul
Etkinliğin Yapılışı	Kasnak ip ile kurulus. İpin kesiştiği noktalara yapıştırıcı sürüp pul yapıştırılır. İşlem tamamlandıktan sonra kasnaktan çıkarılır. Kullanıma hazır hale getirilir.
Etkinlik Örnekleri	<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: flex-end;"><div style="text-align: center;"><p>Resim 27a Otistik Engelli (18 Yaş)</p></div><div style="text-align: center;"><p>Resim 27b Otistik Engelli (17 yaş)</p></div><div style="text-align: center;"><p>Resim 27c DS'li Engelli (17 Yaş)</p></div></div>
Etkinlikle Hedeflenen Kazanımlar	<p>El göz koordinasyonu pekiştirilir.</p> <p>Küçük kasları geliştirir. Böylece ince motor gelişimine katkıda bulunulur.</p> <p>Beceri gelişimi sağlanır.</p> <p>Estetik algısı oluşur.</p> <p>Özgüven kazanır.</p> <p>Ritim duygusu gelişir.</p> <p>Alt ve üst kavramı oluşur.</p> <p>Kurallı çalışmayı öğrenirler.</p> <p>Dikkat ve motivasyon sağlanır.</p>

4.2.2. Görsel Sanatlar Etkinlikleri (El Sanatları Çalışmaları)

4.2.2.8. Takı Çalışmaları 1

Resim 28

Etkinliğin Adı	El Sanatları (Takı Çalışmaları 1)
Etkinliğin Yapılacağı Engel Türleri	Otistik ve DS'li Engelliler
Engelli Yaş Düzeyi	Büyük yaş gruplarında uygulanır (12-18)
Malzemeler	Misina ip, boncuklar, uçsuz etamin iğnesi, tığ, taç, düğme, taç, yapıştırıcı v.b.
Etkinliğin Yapılışı	İş öğretmen tarafından tığla kurular. Kurulum bittikten sonar sıraya bantla yapıştırılır. Öğrencinin örüntüyü Bozmadan elleriyle ipi sağdan soldan alarak işi ilerletmesi istenir. İp bağlandıktan sonar isteğe bağlı püsküller takılabilir. Püsküllerde öğrencilerin parmağına ip sararak öğretmen tarafından yapılır. Bu etkinlikle taç, çeşitli kolyeler, bileklikler, halhallar, kemerler yapılmaktadır.
Etkinlik Örnekleri	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"><div style="text-align: center;"><p>Resim 28a Otistik Engelliler (12-18 Yaş)</p></div><div style="text-align: center;"><p>Resim 28b DS'li Engelliler (12-18 Yaş)</p></div></div>
Etkinlikle Hedeflenen Kazanımlar	El göz koordinasyonu pekiştirilir. Küçük kasları geliştirir. Böylece ince motor gelişimine katkıda bulunulur. Beceri gelişimi sağlanır. Estetik algısı oluşur. Özgüven kazanır. Renk bilgisi edinilir. Örüntü oluşturmayı öğrenirler. Dikkat ve motivasyon sağlar.

4.2.2. Görsel Sanatlar Etkinlikleri (El Sanatları Çalışmaları)

4.2.2.8. Takı Çalışmaları 2

Resim 29

Etkinliğin Adı	El Sanatları (Takı 2)
Etkinliğin Yapılacağı Engel Türleri	Otistik ve DS'li Engelliler
Engelli Yaş Düzeyi	Büyük yaş gruplarında uygulanır (12-18)
Malzemeler	Misina ip, boncuklar, uçsuz etamin iğnesi
Etkinliğin Yapılışı	<p>Öğretmen uçsuz etamin iğnesine ipi geçirir. Çocuklar karışık verilen renk kurusundan bir renk seçer ve ipe iğne yardımıyla geçirmeye başlar. Tek renk kullanılacaksa öğrencinin farklı rengi karıştırmaması gerektiği söylenir ve takip edilir. Sıralı renk kullanılacaksa örüntüye dikkat edilmelidir. Çalışma sırasında öğrencilerin kendine ve birbirlerine zarar vermemeleri için gereken önlemler alınır. Bu etkinlikle çeşitli kolyeler, bileklikler, halhallar, kemerler yapılmaktadır. Bu etkinliği yapabilecek seviyeye gelmek için bol tekrar ve uzun çalışmalar gerekmektedir. Önce su şişesinin deliğinden nohut taneleri atmayı öğrenen çocuk bu beceriyi elde ettikten sonra daha büyük delikli boncuklara ip geçirmeyi öğrenerek zamanla takı yapma aşamasına gelir.</p>
Etkinlik Örnekleri	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"><div style="text-align: center;"><p>Resim 29a Otistik Engelli (14 Yaş)</p></div><div style="text-align: center;"><p>Resim 29b Otistik Engelli (14 Yaş)</p></div><div style="text-align: center;"><p>Resim 29c DS'li Engelli (12-18)</p></div></div>
Etkinlikle Hedeflenen Kazanımlar	<p>El göz koordinasyonu pekiştirilir.</p> <p>Küçük kasları geliştirir. Böylece ince motor gelişimine katkıda bulunulur.</p> <p>Beceri gelişimi sağlanır.</p> <p>Estetik algısı oluşur.</p> <p>Özgüven kazanır.</p> <p>Renk bilgisi edinilir.</p> <p>Örüntü oluşturmayı öğrenirler.</p> <p>Dikkat ve motivasyon sağlar.</p>

4.2.2. Görsel Sanatlar Etkinlikleri (El Sanatları Çalışmaları)

4.2.2.9. Rölyef Çalışmaları

Resim 30

Etkinliğin Adı	El Sanatları (Rölyef Çalışmaları)
Etkinliğin Yapılacağı Engel Türleri	Otistik ve DS'li Engelliler
Engelli Yaş Düzeyi	Büyük yaş gruplarında uygulanır (7-11) (12-18)
Malzemeler	Alüminyum folyo, desen, ucu yuvarlatılmış kalem, silikon, mukavva
Etkinliğin Yapılışı	<p>Önce desen alüminyum folyoya bantla yapıştırılmalı ve folyonun altına tek kat olacak şekilde bant konulmalıdır. Resmin çizgileri üzerinden yuvarlak uçlu kalemle geçilerek kopyasının folyoya çıkması sağlanır. Sonrasında resim folyodan ayrılır, folyonun arkası çevrilir. Yuvarlak uçlu kalemle kabartılması sağlanır. Kabartma işlemi bittikten sonra çukurlar silikonla doldurulur ve donması beklenir. Mukavvaya yapıştırılır ve duvar süsü olarak kullanılabilir. Bu etkinlik öğretmenle beraber grup çalışması şeklinde yürütülebilir.</p>
Etkinlik Örnekleri	<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"><div style="text-align: center;"><p>Resim 30a Otistik Engelli (11Yaş)</p></div><div style="text-align: center;"><p>Resim 30b DS'li Engelli (15Yaş)</p></div></div>
Etkinlikle Hedeflenen Kazanımlar	<p>El göz koordinasyonu pekiştirilir.</p> <p>Küçük kasları geliştirir. Böylece ince motor gelişimine katkıda bulunulur.</p> <p>Beceri gelişimi sağlanır.</p> <p>Grup çalışması ile iş birliğini öğrenerek sosyalleşir.</p> <p>Estetik algısı oluşur.</p> <p>Özgüven kazanır.</p> <p>Ritim duygusu gelişir.</p> <p>Üç boyut algısı oluşur.</p> <p>Dikkat ve motivasyonu sağlar.</p>

4.3. Öğrencilerin Yapılan Çalışmalarda Karşılaştığı Güçlükler ile İlgili Bulgular

Otistik ve DS'li çocuklar normal gelişim gösteren yaşlarına göre daha sık hastalandığından görme, işitme ile ilgili rahatsızlıklar sık görülmektedir. Aynı zamanda psikomotor becerileri kullanmada güçlük yaşarlar. Eğitim programları hazırlanırken bu durumlar göz önünde bulundurulursa gelişimleri en iyi şekilde gerçekleşmesi adına büyük bir adım atılmış olacaktır.

Tablo 7

Otistik ve DS'li Çocukların Motor Gelişiminin Arttırdığını Düşünülen Renkli Büyük Boyutlu Çalışmalar İle İlgili Öğretmen Gözlemine Dayalı Bulgularının Yüzdelerle Dağılımları

Renkli Büyük Boyutlu Çalışmalar	ÇOK		ORTA		AZ		HİÇ	
	n	%	n	%	n	%	n	%
	3	17,7	9	35,2	4	23,6	1	5,9

Öğretmenlerin %17,7'si motor gelişimlerinin artmasını sağlayan renkli büyük boy çalışmalarda çok zorlandıklarını, %35,2'si orta derecede zorlandıklarını, %23,6'sı az zorlandıklarını, %5,9'u hiç zorlanmadıklarını ifade etmiştir.

Tablo 8

Otistik ve DS'li Çocukların Motor Gelişiminin Arttırdığını Düşünülen Renkli Küçük Boyutlu Çalışmalar İle İlgili Öğretmen Gözlemine Dayalı Bulgularının Yüzdelerle Dağılımları

Renkli Küçük Boyutlu Çalışmalar	ÇOK		ORTA		AZ		HİÇ	
	n	%	n	%	n	%	n	%
	3	17,7	8	47	5	29,4	1	5,9

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %17,7'si öğrencilerin motor gelişimlerinin artmasını sağlayan renkli küçük boy çalışmalarda çok zorlandıklarını, %47'si orta derecede zorlandıklarını, %29,4'ü az zorlandıklarını, %5,9'u hiç zorlanmadıklarını vurgulamışlardır.

Tablo 9**Otistik ve DS'li Çocukların Motor Gelişiminin Arttırdığını Düşünülen Baskı Çalışmaları İle İlgili Öğretmen Gözlemine Dayalı Bulgularının Yüzdelerle Dağılımları**

Baskı Çalışmaları	ÇOK		ORTA		AZ		HİÇ	
	n	%	n	%	n	%	n	%
	1	5,9	6	35,3	9	35,2	1	5,9

Öğretmenlerin %5,9'u öğrencilerin motor gelişimlerinin artmasını sağlayan baskı çalışmalarında çok zorlandıklarını, %35,3'ü orta derecede zorlandıklarını, %35,2'si az zorlandıklarını, %5,9'u ise hiç zorlanmadığını ifade etmiştir.

Tablo 10**Otistik ve DS'li Çocukların Motor Gelişiminin Arttırdığını Düşünülen Atık Malzeme Çalışmaları İle İlgili Etkinliklerinin Öğretmen Gözlemine Dayalı Bulgularının Yüzdelerle Dağılımları**

Atık Malzeme Çalışmaları	ÇOK		ORTA		AZ		HİÇ	
	n	%	n	%	n	%	n	%
	2	11,8	10	58,9	4	23,6	1	5,9

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çocukların motor gelişimlerinin artmasını sağlayan atık malzeme çalışmalarındaki zorluk derecesi şu şekilde belirtilmiştir. Çocukların %11,8'i çok zorlanmakta, %58,9'u orta derecede zorlanmakta, %23,6'sı az zorlanmakta, %5,9'u ise hiç zorlanmadığını ifade etmiştir.

Tablo 11**Otistik ve DS'li Çocukların Motor Gelişiminin Arttırdığını Düşünülen El Sanatları (Vitray) Çalışmaları İle İlgili Etkinliklerinin Öğretmen Gözlemine Dayalı Bulgularının Yüzdelerle Dağılımları**

El Sanatları (Vitray)	ÇOK		ORTA		AZ		HİÇ	
	n	%	n	%	n	%	n	%
	7	41,2	8	47	1	5,9	1	5,9

Öğretmenlerin %41,2'si çocukların motor gelişimlerinin artmasını sağlayan vitray çalışmasında çok zorlandıklarını, %47'si orta derecede zorlandıklarını, %5,9'u az zorlandıklarını, %5,9'u ise hiç zorlanmadıklarını ifade etmiştir.

Tablo 12

Otistik ve DS'li Çocukların Motor Gelişiminin Arttırdığını Düşünülen El Sanatları (Ebru) Çalışmaları İle İlgili Etkinliklerinin Öğretmen Gözlemine Dayalı Bulgularının Yüzdelik Dağılımları

El Sanatları (Ebru)	ÇOK		ORTA		AZ		HİÇ	
	n	%	n	%	n	%	n	%
	6	35,3	10	58,9	1	5,9	–	–

Öğretmenlerin %35,3'ü çocukların motor gelişimlerinin artmasını sağlayan ebru çalışmasında çok zorlandıklarını, %58,9'u orta derecede zorlandıklarını, %5,9'u az zorlandığını ifade etmiştir

Tablo 13

Otistik ve DS'li Çocukların Motor Gelişiminin Arttırdığını Düşünülen Kolaj Çalışmaları İle İlgili Etkinliklerinin Öğretmen Gözlemine Dayalı Bulgularının Yüzdelik Dağılımları

Kolaj Çalışmaları	ÇOK		ORTA		AZ		HİÇ	
	n	%	n	%	n	%	n	%
	7	41,2	7	41,2	3	17,7	–	–

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %41,2'si öğrencilerin motor gelişimlerinin artmasını sağlayan kolaj çalışmalarında çok zorlandıklarını, %41,2'si orta derecede zorlandıklarını, %17,7'si az zorlandıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 14

Otistik ve DS'li Çocukların Motor Gelişiminin Arttırdığını Düşünülen El Sanatları (Nakış) Çalışmaları İle İlgili Etkinliklerinin Öğretmen Gözlemine Dayalı Bulgularının Yüzdelik Dağılımları

El Sanatları (Nakış)	ÇOK		ORTA		AZ		HİÇ	
	n	%	n	%	n	%	n	%
	4	23,6	10	58,9	3	17,7	–	–

Araştırmaya katılan 6đretmenlerin %23,6'sı 6đrencilerin motor gelişimlerinin artmasını sağlayan el sanatlarından takı çalışmalarında çok zorlandıklarını, %58,9'u orta derecede zorlandıklarını, %17,7'si az zorlandıklarını ifade etmişlerdir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Bu araştırmanın örneklemini Hatay ili Antakya ilçesine bağlı Umut Damlaları Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezindeki 3-18 yaş aralığındaki Otistik ve Down sendromlu çocuklar ile merkezde eğitim veren özel eğitim uzmanları oluşturmaktadır. Kurumda özel eğitim gören yaş aralığı 3-18 olan 28 Otistik ve 24 Down sendromlu çocuk olmak üzere toplam 52 özel eğitim öğrencisine uygulamalı görsel sanatlar etkinliği yaptırılmış, özel eğitim uzmanlarının da görüşleri alınarak gelişimine etkileri incelenmiştir. Ayrıca görsel sanatlar dersi ile ilgili kurumda çalışan 17 özel eğitim uzmanlarının görüşlerine başvurulmuş, uygulanan anket sonucunda bulgular aşağıdaki gibi yorumlanarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %82,3'ü kadın; %17,7'si erkektir. Öğretmenlerin mesleki deneyim süresi 1-5 yıl arası olanlar %29,4; 5-10 yıl arası olanlar %35,2; 10-15 yıl arası olanlar %17,6; 15 yıl ve üstü olanlar da %17,6'lık kısmı oluşturmaktadır. Öğretmenlerin %64,7'si özel eğitim bölümünden mezun olmuştur. Okul öncesi bölümden mezun olanların yüzdeleri oranı %35,2' dir.

Anket sonucuna göre kurumda görsel sanatlar atölyesi ve görsel sanatlar branşında öğretmen bulunmamakta etkinlikler dersliklerde yapılmaktadır. Görsel sanatlar alanında eğitim, kurs vb. almış öğretmenlerin oranı %35,3'tür. Kurumda çalışan öğretmenlerin % 35,3' ü görsel sanatlar dersinde çocukların engellilik durumları farklılık gösterdiğinden dolayı özel bir program uygulamaktadır. %64,7' lik kısım ise yaş düzeylerini ve engellilik durumlarına uygun değil de herkesin katılabileceği etkinlikleri tercih ettiklerini, bireysel program hazırlamadıklarını belirtmişlerdir.

Ankete katılan öğretmenlerin %94,1'i görsel sanatlar dersinde kazanılan becerilerin diğer derslerin öğretiminde etkili olduğunu belirtmiştir

Araştırmaya katılan özel eğitim öğretmenlerinin %82,3'ü görsel sanatlar dersinin grup ile çalışma becerisini ve alışkanlığını arttırdığını; normal bireylerde olduğu kadar engelli bireylerin sosyalleşmesinde çok önemli olduğunu vurgulamıştır. Bunun sonucunda grup çalışmalarının; sorumluluk olma, iş bölümü, yardımseverlik gibi alanlarda iletişimi kuvvetlendirdiği söyleyebilir.

Çocukların psikomotor gelişimlerinin artmasını sağlayan resimsel çalışmalardan sınırlı boyama etkinliklerini yapan 3-6 yaş grubundaki Otistik ve DS'li çocukların sınır kontür çizgilerini taşıdığı gözlenmiştir. Sınırlı alanı hiç kullanamayan öğrenciler için içerisi oyuk mukavva şablon hazırlanarak çalışma kağıdı altına konulmuş önce fiziksel yardımla sonra fiziksel yardımsız şablonun içinin doldurulduğu gözlemlenmiştir. İnce kas becerilerinin gelişmemesi, sınırlı alan boyamaya etki etmektedir. Genellikle alanın dışına çıktıkları veya yaptıkları işi hemen yapıp bitirmek istediklerinden aceleci tavırları yüzünden hızlıca karaladıkları gözlenmiştir. Aynı etkinlik 12- 18 yaş aralığına mandala boyama olarak verilmiştir. Yıllardır aynı merkezden eğitim alan Otistik ve DS'li çocukların bulunduğu gruptaki çocukların bu etkinliği değişik renkleri kullanarak taşımadan yapabildiği gözlenmiştir. Sonuç olarak bu yaş grubundaki özel gereksinimli çocukların bu etkinliği yapabiliyor olması; el göz koordinasyonunun gelişip psikomotor gelişime katkıda bulunduğu, sınırlı alan kullanabildiği, renk bilgisinin geliştiğini, dikkat ve kontrasyonunu sağlayabildiği görülmüştür.

Resimsel çalışmalardan aynısını çiz etkinliği 3-6 yaş grubuna uygulanmış, çizimde zorlandıkları gözlenmiştir. Ellerini kullanmakta güçlük çektiği, el göz koordinasyonunun istenilen düzeyde olmadığı gözlenmiştir. Küçük yaş grubundaki Otistik ve DS'li öğrencilerin düz çizgi çizmede sıkıntı yaşarken yuvarlak şeyler çizmede daha az zorlandıkları görülmüştür.

3-6, 7-11 yaş grubuna uygulanan baskı çalışmalarında çocukların eğlendiği, etkinlik sırasında öğretmenden fiziksel yardım aldığı gözlenmiştir. Çıkan çalışmanın sergilenmesinden büyük keyif almışlardır. Ayrıca bahçeden kendi elleriyle topladıkları yapraklarla baskı çalışması 3- 6 yaş grubunun yeni bir nesne öğrenmesini

sağlamıştır. 7-11 yaş aralığında yaptırılan el baskısı ile öğrenciler yönergelere uygun hareket ederek kurallara uyma becerisinin geliştiğini göstermişlerdir.

3-6, 7-11 yaş grubuna uygulanan kolaj çalışmalarında küçük yaş grubunun makası kullanmada zorlandıkları gözlenmiştir. Makası doğru tutamadıklarından uygulama öğretmen yardımıyla gerçekleşmiştir. Bunun nedeni el göz koordinasyonunun gelişmemiş olmasıdır. (Makası parmaklarını kullanarak tutma, keseceği yeri görme gibi) Oyun hamuru yoğurma maddeleri ile yapılan çalışmalar bu alanın gelişimini desteklediği büyük yaş gruplarının bu etkinliği yardımsız yapabilmelerinden anlaşılmaktadır.

3-6, 7-11 yaş grubuna uygulanan suluboya üfleme çalışmasına katılan çocuklar bu etkinlikte mutlu olmuşlar ve eğlenmişlerdir. Etkinlik sırasında çıkan ürünleri birbirlerine göstererek sosyal iletişime geçmişlerdir.

7-11 yaş grubuna uygulanan pastel boya çalışmalarında 10 yaşındaki Otistik çocuğun verilen sınırlı alanı boyarken taşıdığı, renkleri etkinliğe uygun kullandığı gözlenmiştir. 9 yaşındaki DS'li çocuk daha zor bir etkinliği sınırları taşımadan yapabirmiştir. Bunun sonucunda görsel sanatlar uygulamalarının devamlılığı sayesinde çocukta gelişmeler görüldüğü söylenebilir.

7-11, 12-18 yaş grubuna yapılan grafon kağıdıyla yuvarlama etkinliği için önce renkler belirlenmiş, her renk ayrı bir torbada yuvarlanarak biriktirilmiştir. Etkinliğin en uzun sürecini bu kısım almaktadır. Otistik çocukların bu etkinliği yaparken sıkılmadığı buna rağmen DS'li çocukların bir müddet sonra etkinliği bırakma eğiliminde oldukları gözlenmiştir. Bunun sonucunda Otistik çocukların mekanikleştiklerinden aynı işi sürekli yapmaktan görev olarak bildikleri komuta yönelik hareket ettikleri kendi isteklerini etkinlik öncesi veya etkinlik sırasında belirtmedikleri gözlenmiştir. DS'li çocukların ise etkinlikleri beğenirlerse katıldığı, sıkıldıkları takdirde etkinliği yarım bırakmak istediği gözlenmiştir. Bu sebeple Otistik çocukların DS'li çocuklara göre daha mücadeleci ve sıralı işlemlerde daha iyi olduğu söylenebilir. Özellikle DS'li çocuklar inatçılığıyla tanınır. İstemediği bir şeyi yapmayan, bir işi yapabilecek düzeyde de olsa sırf istemediği için başkasına yaptırma isteği gösteren çocuklara görsel sanatlar eğitimi etkinliklerle çocuğa; sorumluluk, disiplin, paylaşma gibi davranışlar kazandırmaktadır.

Dekoratif süs eşyası çalışmalarında obje boyama, alçı kalıpla hediyelik eşya etkinliği büyük yaş gruplarındaki Otistik ve DS'li çocuklara uygulanmış; bu etkinlikleri yardımsız, çevreyi kirletmeden yapabildikleri gözlenmiştir. Etkinlik yapılırken DS'li çocukların etkinlikle ilgili duygularını rahat ifade ettiği tespit edilmiştir.

7-11, 12-18 yaş grubuna atık malzemelerle yapılan çalışmalar sonucunda çocuklar yeni bir ürün elde etmenin mutluluğunu yaşamışlardır. Bu etkinlik sonucunda Otistik çocukların dikkat süresinin daha kısa olduğu gözlenmiştir. Dikkatini toplaması için Otistik çocukların sözel pekiştirici ve komutlara daha sık ihtiyacı vardır.

Çocukların motor gelişimlerinin artmasını sağlayan çalışmalar arasında onların en çok zorlandıkları çalışmalarda %41,2'lik oranla birinci sırada vitray ve kolaj çalışmaları, ikinci sırada %35,3'lük oranla ebru çalışmaları; üçüncü sırada ise %23,6'luk oranla nakış çalışması olduğu gözlenmiştir.

Otistik ve DS'li çocukların hayal gücünü geliştirecek, yaratıcılığını destekleyecek kendini ifade edecekleri serbest resim etkinlikleri uygulandığında çocukların ifade edemediklerini kağıda renklerle döktüğü görülmüştür. Bunun sonucunda çocuklar duygu ve düşüncelerini, yaşadıkları olaylara karşı tepkilerini, hayallerini konuşarak ifade etmekten zorlandıkları için sanat etkinlikleri yoluyla anlayabilmek mümkündür.

Büyük yaş gruplarına uygulanan takı çalışmalarında ortaya çıkan ürünün uzun yıllar yapılan etkinlikler sonucu oluştuğunu özel eğitim öğretmenleri belirtmiştir. Bunun sonucunda misina ipine küçük delikli boncukları geçirebilmek ciddi bir süreç sonucunda oluşmuştur diyebiliriz.

Görsel sanatlar etkinlikleri Otistik ve DS'li çocuklara beceri kazandırırken onları aynı zamanda motive ettiği, yeterli zaman, uygun malzemeler ve eğlenceli etkinliklerle çocukların ifade gücünün süreç içinde gelişebildiği gözlemlenmiştir.

Uygulanan görsel sanatlar faaliyetleri sonucunda Otistik ve DS'li çocukların süreç içerisinde; el göz koordinasyonunun pekiştiğini, küçük kasları geliştirip, ince motor gelişimine katkıda bulunduğunu (Bu çalışma kalem tutma becerisine yardımcı olacaktır), beceri gelişimi sağladığını, sınırlı alan kullanmayı öğrendiğini, renk

bilgisinin geliştiğini dikkat ve konsantrasyon sağladığını, hayal gücünün geliştiğini, estetik beğenilerinin oluştuğunu, özgüven kazandığını, sosyalleşmelerine yardımcı olduğunu, modelleme becerisinin geliştiğini, küçük el kaslarının geliştiğini, grup çalışması ile iş birliği öğrendiğini, sosyalleşmelerine yardımcı olduğunu, ritim duygusunun geliştiğini, tümevarım algısının oluştuğunu, artık malzemelerden yararlanmayı öğrendiğini, örüntü oluşturmayı öğrendiğini, alt ve üst kavramı oluştuğunu, kurallı çalışmayı öğrendiğini görmekteyiz.

Sanat ile toplumların gelişmişlik düzeyinin paralel ilerlemekte olduğunu ve bir toplumun bireyleri sanatla ne kadar yoğrulursa o kadar gelişime açık olduğu söyleyebiliriz.

5.2. Öneriler

Araştırmanın sonucuna dayanarak, daha verimli çalışmaların ortaya çıkarılabilmesi ve görsel sanatlar eğitiminin her alanda olduğu gibi özel eğitim alanında da gereken önemi kazanabilmesi için konu ile ilgili çalışma yapacak araştırmacı ve uygulamacılara şu öneriler sunulmaktadır.

Otistik ve DS'li çocuklara uygulamalar sırasında görsel sanatlar dersinin tutum ve davranışlarına pek çok olumlu etkisi olduğu gözlenmiştir. Araştırma yapılan uygulama okulunda programda görsel sanatlar dersi olmamasına karşın, sanat etkinlikleri titizlikle sürdürülmektedir. Fakat bu tüm uygulama okulları için geçerli olmayabilir. Özel eğitime gereksinim duyan bireyler için hizmet veren tüm kurumlarda görsel sanatlar dersinin zorunlu olarak eklenmesi gerekmektedir.

Uygulama yapan okulda görsel sanatlar öğretmenleri bulunmamaktadır. Sanat etkinliklerini özel eğitim öğretmenleri sürdürmektedir. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan bütün uzmanlara görsel sanatlar dersinin gerekliliğiyle ilgili kurs ve seminerler verilmelidir.

Özel eğitime gereksinim duyan bireylerin eğitim gördüğü her okulda zorunlu olarak görsel sanatlar öğretmenin olması gerekir. Çocuğu daha iyi tanıyıp anlayabilmesi için onlara da özel eğitim konusunda kurs ve seminerler verilmelidir.

Araştırma yapılan uygulama okulunda görsel sanatlar atölyeleri bulunmamakta, sanat etkinlikleri dersliklerde yapılmaktadır. Özel eğitime ihtiyaç

duyan bireylerin gittiği her uygulama okulunda çocukların ilgisini artırmak için çeşitli malzemelerin bulunduğu, sanat eğitimi için düzenlenmiş bir atölyeye ihtiyaç vardır. Görsel sanatlar atölyesi her uygulama okulunda mutlaka olmalıdır.

Görsel sanatlar dersi ister bireysel ister grup eğitimi almak için gelen her Otistik ve DS'li çocuk için haftada en az 40 dakika olmalıdır.

Her il kendi bünyesinde açtığı halk eğitim merkezi kurslarında özel gereksinimli bireylere yönelik ücretsiz sanat etkinlikleri kurslarına da yer vermelidir.

Genel olarak incelendiğinde Otistik ve DS'li çocuklar normal gelişim gösteren yaşlılarına göre daha sık hastalanırlar. Görme, işitme ile ilgili rahatsızlıklar sık görülmektedir. Psikomotor becerileri kullanmada güçlük yaşarlar. Eğitim programları hazırlanırken bu durumlar göz önünde bulundurulursa gelişimleri en iyi şekilde gerçekleşmesi adına büyük bir adım atılmış olacaktır. Programlar hazırlanırken psikomotor, duyuşsal, bilişsel ve sosyal gelişimlerine olumlu yönde katkı sağlayacak etkinlikler belirlenmeli hedef ve davranışlar gelişimi sağlayacak şekilde ayarlanmalıdır.

Görsel sanatlar etkinliklerinde bireysel çalışmaların yanı sıra sorumluluk, paylaşma, iş birliği ve iletişim becerilerini geliştiren grup çalışmalarına mutlaka yer verilmelidir.

Görsel sanatlar eğitimi her çocukta olduğu gibi Otistik ve DS'li çocuklarda da psikomotor becerilerini olumlu yönde etkilediğinden, yoğurma, yuvarlama, kesme yapıştırma, katlama, boyama etkinliklerine daha fazla yer verilmelidir.

Otistik ve DS'li çocuklar aynı yaş grubunda dahi olsalar kendi içlerinde de farklılıklar göstermektedir. Engel türü ve yaş grupları için hazırlanacak görsel sanatlar dersi ile ilgili programların yanı sıra programın dışında kalabilecek çocuklar için ona özel bireysel eğitim planı hazırlanmalıdır.

Otistik ve DS'li çocukların aileleriyle çocukların mevcut durumu ve gelişimi ile ilgili düzenli görüşmeleri yapılmalı, çocuğun somut ürün olarak ortaya çıkardığı her türlü başarıdan aile haberdar edilmeli, çocuğun aile tarafından başarısının takdiri sağlanmalıdır.

Bazı aileler çocukların durumunu kabul etmeyip onlara verimli olamayabilirler. Özel gereksinimli çocukların ailelerine çocuklarının durumunu kabullenmeleri adına danışmanlık hizmeti verilmeli, psikologlar ve uzmanlar tarafından ailelere yönelik rehabilitasyon programı uygulanmalıdır.

Görsel sanatlar etkinliklerinin sergilenmesi normal bireylerde olduğu gibi engelli bireylerde de motivasyon açısından çok önemlidir. Normal gelişim gösteren çocuklarda olduğu gibi özel gereksinimli çocuklara en büyük ödül ortaya çıkarttıkları ürünün sergilenmesidir. Yapılan çalışmaların bir başkası tarafından görülmesi, övülmesi, alkışlanması başarı duygularını tatmalarına dolayısıyla özgüvenlerinin gelişmesine katkı sağlamaktadır.

Çocukların yaptıkları çalışmalar sergi ve kermeslerde satışa sunularak kendi kazançlarını elde etmenin hazzını yaşayabilirler. Bununla beraber sanat etkinlikleri sonucu ürün olarak ortaya çıkan takı, hediyelik eşya, dokuma ürünleri ve her türlü ürüne dönüşmüş etkinlikten yaşamını sürdürebilmesi için iş imkânları sunulmalı ve para kazanması sağlanmalıdır.

Üniversitelerin özel eğitim bölümündeki öğrencilere hazırlanan ders programlarında görsel sanatlar eğitimi ders olarak verilmeli, öğrencilere engelli bireyler için yapılabilecek çeşitli sanat etkinlikleri öğretilmelidir.

Otistik ve DS'li çocuklara uygun ortam ve koşullar hazırlanarak pek çok gezi ve sosyal etkinlikler düzenlenebilir. Örneğin diğer uygulama okullarının hazırladıkları resim sergilerine katılmak, farklı ortamlardaki kendi gibi özel bireylerle tanışmak sosyalleşmelerine yardımcı olacaktır.

Bu alanda çalışmak isteyen araştırmacılar; başka okullarda ve başka engel gruplarıyla öğretmen ve öğrencileri kapsayacak şekilde benzer araştırmayı yapabilir. Milli eğitim bakanlığına bağlı tüm okullarda engelli bireylere yönelik görsel sanatlar faaliyetleri, uygulama okullarında görev yapan özel eğitim öğretmenlerinin görsel sanatlar eğitimi ile ilgili yeterlilikleri incelenebilir. Öğretmen görüşlerine ek olarak velilerin de sanat eğitimine bakışı araştırılabilir.

KAYNAKÇA

Adan, A. (2009). *Görsel Sanatlar Eğitiminin Down Sendromlu Çocuklar Üzerindeki Etkileri*. Malatya: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Akçal, S. (2012). *Görsel Sanatlar Dersinin Zihinsel Engelli Öğrencilerin Bilişsel Beceri Edinimlerine Katkısına Yönelik Öğretmen Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Aksu, M. (2011). *Zihinsel Engelli Çocuklarda Görsel Sanatlar Eğitiminin Motor Beceri Gelişimine Katkısı*. Yüksek Lisans Tezi, Bursa: Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Alakuş, A.O. ve Mercin, L. (2009). *Sanat Eğitimi ve Görsel Sanatlar Öğretimi*. Ankara: Pegem Yayınları.

Apak M.Y. (2010). *Tıbbi Genetik ve Genetik Hastalıklar*. (3.Baskı). İstanbul: Nobel Tıp Kitapevleri.

Artut, K. (2006). *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*, Ankara: Anı Yayıncılık.

Berk, N. (1973). *50.Yılda Resim Sanatımız ve Gelişimleri*. Kültür ve Sanat.

Beştepe, N.E. (2006). *Sanat Eleştirisinde Ölçüt Sorunu*. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi, Sayı 6 (3).

Bodur Ş. ve Soysal Ş. (2004). *Otizmin Erken Tanısı ve Önemi* Cilt:13 Sayı: 10 STED Yayınevi.

Budak, S.(2003). *Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Buyurgan U,ve S. (2012). *Sanat Eğitimi ve Öğretimi*. Ankara: Pegem Yayınları

Cavyatkar, A. (2013). *Özel Eğitim*.(1.Baskı). Ankara: Vize Yayıncılık.

Çelik, A.(2009). *Zihinsel Engelli Öğrencilerin Görsel Sanatlar Dersindeki Öncelikli Renk Tercihleri*. Yüksek Lisans Tezi, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çetinkaya, Ç.(2010). *19 ve 20. Yüzyıllarda Avrupa' da Zihinsel Yetersizliği Olan Bireylerin Eğitim Tarihi*. Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi Cilt 1 Sayı 2 Sf. 51.

Demirel Ö. ve Kaya Z.(2006). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Pegama Yayıncılık.

Demokratik Eğitim Kurultayı. (DEK) (2005). *Eğitim Hakkı 2.Cilt*, Ankara: Eğitim Sen Yayınları.

Diken, H.İ. (2013). *Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim*. (7.Baskı).Ankara: Pegem Yayıncılık.

Dunn,L.E. (1963).*Exceptionel Children İn the Schools*. New York: Holdrinehort and Winston.

Durat G. ve Sayan A. (2007). Risk Tanımlaması Yoluyla Otizmin Erken Teşhisi: Hemşirenin Rolü. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi 10(4).

Enç, M.,Çağlar,D.,Özsoy, Y.(1987). *Özel Eğitime Giriş*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Eren, Abdurrahman. (2014). *Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Elemanlarının Mesleki Yeterlilikleri*. Doktora Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü.

Ersoy Ö. Ve Avcı N.(2001). *Özel Gereksinimli Olan Çocuklar ve Onların Eğitimi*. Ankara:Ya-Pa Yayıncılık.

Erzen, J.N.,(1990). *Çağdaş Avrupa'da Sanat Eğitimi Orta Öğretim Kurumlarında Resim İş Öğretimi ve Sorunları*. Ankara: TED Yayıncılık.

Geçen, F. (2015). *Görsel Sanatlar Uygulamaları ile Özel Eğitim Kapsamında Yer Alan Bireylerin Eğitsel Gelişimleri*. Doktora Tezi. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Gençaydın, Z. (1990). *Ortaöğretim Kurumlarında Resim-İş Öğretimi ve Sorunları*. Ankara: Şafak Matbaası.

Haykır, M. (2010). *Eğitim Fakülteleri Resim Bölümü Öğrencilerinin Anasanat Atölye Derslerine Karşı Tutumlarının, Sanat Etkinliklerini İzleme Edimleri ile Beğeni Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

İbrahimgil, M.Z. (2017). *Ortaöğretim Sanat Tarihi Ders Kitabı*. Ankara: Koza Yayınevi.

Karakelle A.,Eren A.ve Dökmeci D, *Engelli Bireylerin Yaptığı El Çalışmalarının İncelenmesi ve Bu Çalışmalarla İlgili Memnuniyet Algısı* The Journal of Academic Social Science Studies Number: 63 p 221-231 2017

Kırışoğlu, O ve Stokrochi,M. (1997). *İlköğretimde Sanat Öğretimi*. Ankara: YÖK Yayınları.

Kulaksızoğlu, A. (2003). *Farklı Gelişen Çocuklar* (2. Baskı). Epsilon Yayıncılık.

Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi (MEGEP), (2007), Özel Eğitim ve Önemi, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Resim-İş Öğretim Programı (1992). Ankara: Meb Yayıncılık.

Milli Eğitim Bakanlığı (1997). Görsel Sanatlar Dersi Öğretmen Kılavuzu. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB),(2000). *Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

Motavallı M. N. (2008). *Otistik Bozukluk Çocuk ve Ergen Psikiyatristi Temel Kitabı*. Ankara: Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Derneği Yayınları.

Okuturlar M.H. (1968). *Özel Eğitim*. İstanbul:As Matbaası.

Özçelik, i. (1987). *Özel Eğitim Alanı ve Özürlü Olma Durumu*. Ankara: Fon Matbaası.

Özsoy, Y. (1971). *Özel Eğitime Giriş*. Ankara: Eğitim Fakültesi Ders Notları.

Püsküllüoğlu, Ali (1997). *Arkadaş Türkçe Sözlük*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.

Salderay, B. (2008). *Türkiye'deki Zihinsel Engelliler Okullarında Görsel Sanatlar Dersinin Öğrencilerin Beceri, Davranış ve Meslek edinimindeki Katkısına Yönelik Öğretmen Görüşleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Salderay, B. (2010). *Özel Eğitim Hakkı, Engelli Bireyler İçin Görsel Sanatlar Eğitimi*. Öz-Veri Dergisi Cilt 7 Sayı:2

San, İ. (1979). *Sanatsal Yaratma ve Çocukta Yaratıcılık*.(2. Baskı).Ankara: Tisa Matbaası.

San, İ. (1984). *Çağdaş Sanat Eğitimi*. Öğretmen Dünyası Dergisi. Ankara.

San, İ. (2003). *Sanat Eğitimi Kuramları*. (2.Baskı). Ankara: Ütopya Yayınevi.

Say B. Ve Tayşi K. (1975). *Tıbbi Genetik*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.

Selvi, E. (2008). *Kitsch Olgusunun Lise Öğrencilerinin Estetik Algı ve Beğenilerine Etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Tansuğ, S. (1993). *Çağdaş Türk Resim Sanatı*. İstanbul: Evrim Matbaa.

Tolstoy, L. N. (1992). *Sanat Nedir?*.(Çev.:Baran Dural). İstanbul: ŞuleYay.

Turan, A. (2002). *Sevgi Dili Konuşan Çocuklar*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Türk Dil Kurumu. (1998). *Türkçe Sözlük*. (9. Baskı) Ankara: Türk Dil Kurumu.

Ünal, A. (2006). *Sanat Eğitiminin Otizmli Çocukların Duyuşsal Problemleri Üzerine Etkisinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne: Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ünver, E. (2002). *Sanat Eğitimi*. Ankara: Nobel Yay.

Yıldırım Sarı, H. (2001). *Down Sendromlu Çocuğu Olan Ailelere Yönelik Bir Durum Çalışması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Yılmaz, M. (2010). *Görsel Sanatlar Eğitiminde Uygulamalar*. Ankara: Data Yayıncılık., s.17.

İNTERNET ADRESLERİ

Çocuk Hakları Sözleşmesi. <https://www.unicef.org/> (Erişim Tarihi: 10.03.2019).

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi. <https://www.unicankara.org.tr/> (Erişim Tarihi: 10.03.2019).

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi. <https://www.unicankara.org.tr/> (Erişim Tarihi: 14.03.2019).

Milli Eğitim Bakanlığı Mevzuat Bankası, (2011). *Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname; Özel Eğitimin Temel İlkeleri*. <https://mevzuat.meb.gov.tr/> Erişim Tarihi:16.03.2019).

Ek-1 Gönüllü Katılım Formu

GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Bu çalışma Mustafa Kemal Üniversitesi Güzel Sanatlar Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Derman ÇALIŞ tarafından yürütülmektedir. Bu araştırmanın temel amacı Görsel Sanat uygulamalarının Otistik ve DS'li 3-18 yaş aralığındaki öğrenciler üzerindeki etkilerini ortaya çıkarmaktır. Bu araştırma ile 3-18 yaş aralığındaki Otistik ve DS'li çocukların kendilerini ifade etmelerine imkân sunarak, yapılan sanatsal faaliyetler sonucunda öğrencilerde görülen kazanımları, sanat eğitiminin gerekliliği, yeterliliği ve kazandırdıkları ile ilgili bulgulara ulaşmak hedeflenmektedir. Ayrıca 3-18 yaş aralığı özel eğitime ihtiyaç duyan bu çocuklarda görsel sanatlar faaliyetleri sonucu ne düzeyde olduğunu tespit ederek eğitimcilere, ailelere, öğrencilere ve bu konuda araştırma yapmak isteyenlere katkı sağlamaktır. Katılacağınız çalışmada görsel sanatlar dersinin genel durumu ile ilgili görüşleriniz, otistik ve DS'li çocukların güçlük yaşadığı motor gelişmesini artırıcı görsel sanat etkinlikleriyle ilgili gözlemleriniz istenmiştir. Araştırmamızın sağlıklı ve geçerli bilimsel bilgi üretebilmesi için sizden sadece, anketteki sorulara gönül rahatlığıyla, samimi ve kendinizi en gerçekçi şekilde tanımlayacak cevaplar vermeniz beklenmektedir.

Çalışmaya katılım tamamıyla **gönüllülük** temelindedir. Çalışmada, sizden hiçbir kimlik bilgisi istenmeyecektir. Uygulamacı tarafından dahi görülmeyecek şekilde, cevap kağıtlarınız sizin tarafınızdan etiketsiz/işaretsiz bir zarfa konularak teslim edilecektir. Dolayısıyla, veri girişi analizi için zarfınız açıldığında kimliğinizi belirtecek hiçbir bilgi olmayacaktır. Elde edilecek bilgiler bilimsel bilgi üretmekte kullanılacaktır.

Çalışmada dolduracağınız anket, çalışmanın amacına hizmet edecek şekilde seçilmiş ve genel olarak kişisel rahatsızlık vermeyeceği öngörülen sorular içermektedir. Ancak çalışma sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden ötürü kendinizi rahatsız hissederseniz araştırmayı yarıda bırakmakta serbestsiniz. Bunun için herhangi bir hak kaybına uğramayacaksınız. Böyle bir durumda araştırmadan çekilmek istediğinizi söylemeniz yeterlidir. Bu bilgiyi sağlayabilmemiz için formların ve soruların tamamının eksiksiz doldurulması gerektiğini hatırlatmak isteriz.

FORMU DOLDURUP İMZALADIKTAN SONRA TESLİM EDİNİZ.

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman yarıda kesip çıkabileceğimi biliyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayınlarda kullanılmasını kabul ediyorum.		
Ad,Soyad	İmza	Tarih
		.../.../2019

Çalışmada sağladığım bilgilerden derlenen kişisel bir dökümanın veri analizi bittikten sonra bana verilecek olan kullan at e posta adresine yollanmasını İSTİYORUM() İSTEMİYORUM()		
(Uygun seçeneği (x) ile işaretleyin.)		
Ad Soyad	İmza	Tarih
		.../.../2019

Ek-2 Özel Eğitim Uzmanlarına Uygulanan Anket Çalışması

SORUMLU ARAŞTIRMACI

Dr. Öğr.Üyesi Abdurrahman EREN
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü
Antakya/HATAY

YARDIMCI ARAŞTIRMACI

Görsel Sanatlar Öğretmeni Derman ÇALIŞ
Dr.Mustafa Gençay Anadolu Lisesi
Aksaray Mah. 42/A M. Kafadar Cad.
Antakya/HATAY

Mail: abdurrahmaneren@gmail.com

Tlf: 0326 245 6000

Mail: dermanerman2@gmail.com

Tlf:0326 227 0009

Araştırma Konusu: Görsel Sanatlar Uygulamalarının Otistik ve Down Sendromlu Çocukların Gelişimlerine Etkileri

Araştırma, Mustafa Kemal Üniversitesi bünyesinde yapılmaktadır.

Sayın Katılımcılar; katılım gönüllülük esasına bağlı olup dilediğinizde çekilebilirsiniz.

KURUM BİLGİLERİ

Görev Yaptığı Kurumun Adı: Umut Damlaları Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi

Görev Yaptığı Kurumun Bulunduğu İlçe:

ÖĞRETMEN BİLGİLERİ

Cinsiyet:

Bayan() Erkek()

Mesleki Deneyim Süresi:

1-5 Yıl()

5-10 Yıl()

10-15 Yıl()

15 yıl ve Üstü()

Branşınız:

Aşağıda verilen ifadelerden size uygun olan seçeneğe (x) işareti kullanarak belirtiniz.	
1.Kurumunuzda görsel sanatlar eğitimi dersi veriliyor mu?	
2. Kurumunuzda görsel sanatlar atölyesi var mı?	
3. Kurumunuzda görsel sanatlar öğretmeni çalışıyor mu?	
4.Görsel Sanatlar alanında eğitim aldınız mı? (Kurs, seminer vb.)	
5. Kurumunuzda görsel sanatlar dersi için özel bir program uyguluyor musunuz?	

EVET	HAYIR

Ek-3 Özel Eğitim Uzmanlarına Uygulanan Anket Çalışması

Aşağıda verilen ifadelerden size uygun olan seçeneğe (x) işareti kullanarak belirtiniz.

1.Otistik ve Down Sendromlu çocukların eğitiminde sanat eğitiminin gerekli olduğunu düşünüyorum.
2.Görsel sanatlar eğitiminin Otistik ve DS'li çocukların motor becerilerinin gelişiminde etkili olduğunu düşünüyorum.
3.Görsel sanatlar dersinde kazanılan becerilerin diğer derslerin öğretiminde etkili olduğunu düşünüyorum.
4.Görsel sanatlar eğitiminin Otistik ve DS'li çocukların iletişim becerilerine yardımcı olacağını düşünüyorum.
5.Görsel sanatlar dersinin çocuğun cesaretini ve kendine güveni artırdığını düşünüyorum.
6.Görsel sanatlar dersinin grup ile çalışma becerisini ve alışkanlığını artırdığını düşünüyorum.
7.Otistik çocuklar görsel sanatlar dersini seviyor mu?
8.DS'li çocuklar görsel sanatlar dersini seviyor mu?
9.Çocuklar resim yaparken duygularını rahatça ifade edebiliyorlar mı?
10.Çocuklar özgün yaratıcı ürünler ortaya çıkartabiliyorlar mı?
11. Çocuklar yoğurma maddelerini kullanarak ürün oluşturabiliyorlar mı?
12.Çocuklar atık malzemeler kullanarak ürün oluşturabiliyorlar mı?
13.Çocukların çalışmalarını sergiliyor musunuz?
14.Çocukların motor gelişimlerine katkı sağlayacak etkinlikler yapıyor musunuz?

	EVET	KISMEN	HAYIR
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			
7.			
8.			
9.			
10.			
11.			
12.			
13.			
14.			

Ek- 4 Özel Eğitim Uzmanlarına Uygulanan Anket Çalışması

20.Çocuklar motor gelişimlerinin artmasını sağlayan hangi çalışmalarda daha çok zorlanıyorlar?

	ÇOK	ORTA	AZ	HİÇ
1.Renkli büyük boyutlu çalışmalar				
2.Renkli küçük boyutlu çalışmalar				
3.Baskı çalışmaları				
4.Atık malzeme çalışmaları				
5. El Sanatları (Vitray)				
6.El Sanatları (Ebru)				
7. Kolaj çalışmaları				
8.El Sanatları (Nakış)				

Ek- 5

Evrak Tarih ve Sayısı: 16/05/2019-E.6023

T.C.
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı :36908830-302.08.01-
Konu :Uygulama İzni (Derman ÇALIŞ)

HATAY İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE

Enstitümüz Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı tezli yüksek lisans öğrencisi Derman ÇALIŞ'ın "Görsel Sanat Uygulamalarının Otistik ve Down Sendromlu Çocukların Gelişimine Etkileri" konulu çalışması için Müdürlüğünüze bağlı Özel Eğitim Uygulama Merkez'inde uygulama yapmak istediği ile ilgili belgeler Milli Eğitim Bakanlığının 07.03.2012 tarih ve B.08.YET.00.20.00.0/3616 ve 2012/13 nolu "Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinleri" genelgesine uygun olarak düzenlenmiştir.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Dr. Öğr. Üyesi Sacit UĞUZ
Müdür V.

HATAY VALİLİĞİ	
İl Millî Eğitim Müdürlüğü	
KAYIT	TARİH SAYI
	20 Mayıs 2019
HAVALE	GEREĞİ BİLGİ
	strateji
COSYA NO.	
EKLER	

Mevcut Elektronik İmzalar

SACİT UĞUZ (Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü - Müdür V. V.) 16/05/2019 10:00

Evrak Doğrulamak için : <http://dogrula.mku.edu.tr/en/Vision-Sorgula/BelgeDogrulama.aspx?V=BELMKZNB7>

Tel : (Dahili: 3262455812)

Faks:

E-Posta :

Elektronik ağı:

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununa göre Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır. Evrak Doğrulaması <http://do>

TUTANAKTIR

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilimsel yüksek lisans öğrencisi Derman ÇALIŞ' ın "Görsel Sanat Uygulamalarının Otistik ve Down Sendromlu Çocukların Gelişimine Etkileri" konulu tez çalışması 2017/25 sayılı Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlikler İzinleri Genelgesine göre incelenmiş olup 2018-2019 eğitim öğretim yılı 2. yarısında Antakya ilçesi Umut Damlaları Özel Eğitim ve Uygulama Merkezi' ndeki öğretmenlere anket, 3-18 yaş aralığındaki otistik ve down sendromlu çocuklara görsel sanatlar uygulamaları yapmasında sakınca olmadığına komisyonumuzca karar verilmiştir. (22.05.2019)

Komisyon Üyeleri:

Öhan Gazi ALP
Öğretmen

Fülya Y. UÇAR
Öğretmen

İbrahim BİLGİN
Öğretmen

M. Lütfi GUNAY
Öğretmen

Komisyon Başkanı:

Mustafa KÖSE
İl Millî Eğitim Şube Müdürü

T.C.
HATAY VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 32889839-605.01-E.10219320
Konu : Derman ÇALIŞ'ın
Araştırma İzin Onayı

24.05.2019

VALİLİK MAKAMINA

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Derman ÇALIŞ "Görsel Sanat Uygulamalarının Otistik ve Down Sendromlu Çocukların Gelişimine Etkileri" isimli tez çalışmasını 2018-2019 eğitim öğretim yılı 2. yarısında İlimiz Antakya İlçesi Umut Damlaları Özel Eğitim ve Uygulama Merkezi'ndeki öğretmenlere anket, 3-18 yaş aralığındaki otistik ve down sendromlu çocuklara görsel sanatlar uygulamak istemektedir.

Söz konusu çalışma ile ilgili olarak komisyonumuzca inceleme yapılmış olup, "Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 22.08.2017 tarihli ve 35558626-10.06.01-E.12607291 ve 2017/25 nolu Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinleri Genelgesine" uygun olduğundan, ilgilinin 2018-2019 eğitim öğretim yılı 2. yarısında İlimiz Antakya İlçesi Umut Damlaları Özel Eğitim ve Uygulama Merkezinin uygun göreceği tarih ve saatlerde, çalışma yapmasını, olurlarınıza arz ederim.

Mustafa KÖSE
İl Millî Eğitim Şube Müdürü

OLUR
24.05.2019

Kemal KARAHAN
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek 8

Evrak Tarih ve Sayısı: 17/06/2019-E.34241

T.C.
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurulu Başkanlığı

Sayı :21817443-050.99-
Konu :Derman ÇALIŞ

SAYIN DR. ÖĞR. ÜYESİ ABDURRAHMAN EREN
ÖĞRETİM ÜYESİ

Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 13.06.2019 tarih ve 14 sayılı kararı danışmanı olduğunuz öğrenciye iletmek üzere ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof.Dr. Seval YAVUZ
Kurul Başkanı

EK :
SBBBAY Etiği Kurulunun 13.06.2019 tarih ve 14 sayılı kararı (1 sayfa).

Mevcut Elektronik İmzalar

SEVAL YAVUZ (Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Başkanlığı - Kurul Başkanı) 17/06/2019

T: F:
E-Posta : Web:
İletişim: Celal Akdağ (Dahili: 3262212720)

Üzerinde doküman numarası bulunmayan dokümanlar kontrolsüz dokümandır.

**HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL
ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
KARARLARI**

TOPLANTI TARİHİ	TOPLANTI SAYISI	KARAR NO	SAYFA NO
13.06.2019	08	14	2

Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu 13.06.2019 tarihinde Başkan Prof. Dr. Seval YAVUZ başkanlığında toplanarak aşağıdaki kararları almıştır.

KARAR-14: Dr. Öğr. Üyesi Abdurrahman EREN koordinatörlüğünde Derman ÇALIŞ tarafından gerçekleştirilecek olan “Görsel Sanatlar Uygulamalarının Otistik ve Down Sendromlu Çocukların Gelişimine Etkileri” başlıklı tez için hazırlanan anket formu Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi kapsamında değerlendirilmiş olup, Mustafa Kemal Üniversitesi ibaresinin başına “Hatay” kelimesinin eklenmesi ve katılımcıların velilerinden izin alınması suretiyle uygulanmasının uygun olduğuna oybirliğiyle karar verilmiştir.

İMZA Prof. Dr. Seval YAVUZ Başkan		
İMZA Prof. Dr. Mehmet ÖZBİRECİKLİ Bşk. Yrd.	İZİNLİ Prof. Dr. Jale ÖZTÜRK ÜYE	İZİNLİ Prof. Dr. Hatice PAMİR ÜYE
İMZA Prof. Dr. Melis MİNİSKER ÜYE	İMZA Prof. Dr. Murat TEK ÜYE	İMZA Prof. Dr. Tülin URAL ÜYE

Doküman No:902-01-FR 006

İlk Yayın: 11.12.2015

Rev. Tarihi:

Rev. No: 00

Sayfa 1 / 1